

პრსენალი

საქართველო
საგარეო ურთიერთობების
სამსახური

№ 13 (82), 26 ივნისი - 9 ივლისი, 2009. სამხედრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

**რა ელის
რაზმებისთვის...**

**ექსკლუზივი:
XXI საუკუნის
„დრაკონი“ გოლფდ
ქართულ არმიასში**

1425
2009

**ქართვალ
სნაი პერთა
პაპერობა**

**გაიხვლება თუ არა
საქართველო
ბირთვულ ქობინებზე?**

გაიხვლება
თუ არა
საქართველო
გირთვულ
ქოგინებსაჴა?!

6

ყველაფერი
გზრის
განკის
ასაუფთქებლად

8

Paris
Air Show
2009

10

XXI საუკუნის
„დრაკონი“
გმლოდ ქართულ
არმიასუი!

27

გვიროგის
ფასი

34

PI-2000 –
თავდასუვის
პერსონალური
იარაღი
რუსულად

53

სარჩები

- 1 **ახალი ამბები**
აქალიღოსაში
- 4 **აქალი ამბები**
აქალიღოსაში ავარიისა
- 6 გაივცლება თუ არა საქართველო ბირთვულ ქობინებზე?
რეაქციები აქალიღოსაში
- 7 შეჯიბრება სნაიპერებს შორის
რეაქციები აქალიღოსაში
- 8 ყველაფერი მტრის ტანის ასაფეთქებლად
აქალიღოსაში
- 10 Paris Air Show 2009
ავიაციის დღეები
- 13 რა ელის რუხერვს?
სამსახურისა
- 14 ვინ დასჯილობს პრეზიდენტის კანდიდატურაში:
ჯამში თუ მოქმედებები?
მედიისა
- 18 ერთი ქართველი სამხედროს ისტორია
ავიაციისა
- 21 თბილისში აგებული თვითმფრინავები
ინტერვიუსა
- 27 XXI საუკუნის „დრაკონი“ მხოლოდ ქართულ არმიამი!
მოსახლასა
- 34 გმირობის ფასი
გადაწყვეტილებისა
- 34 საქართველოს სახელმწიფო უსიძღვრები – ორდენები და მედლები
ინტერვიუსა
- 37 ვინ რამდენს ხარჯავს შეიარაღებაზე
საინფორმაციოსა
- 41 ქვეყნის სანაპირო დაცვას ახალი ფუნქციები შეემატა
საზღვაო ინტერვიუსა
- 44 საზღვაო ნაღმები – წყატქემა მოულოდნელი საფრთხე
საზღვაო ავიაციისა
- 48 საზღვაო მოვლენები
რეაქციისა
- 50 ყავასიური მოვლენების მიმოხილვა
ახალი შეიარაღება
- 51 ჩინეთი სარაყეგო კატარების მშენებლობას აგრძელებს
პროექტისა
- 52 არსენალტორი
არსენალის ინტერვიუსა
- 53 ПП-2000 – თავდაცვის პერსონალური იარაღი რუსულად

რეაქციის სვეტი

რუსეთის მასშტაბის მხოლოდ ორი-ოდე დღის პარკაშკანად ეყო საქართველოდან გაქცეული შსს-ს სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის ლეიტენანტის ალიკა ბჟანაას თემის მუსირება. მოსკოვში მალევე მიხვდნენ, რომ გაქცეული ლეიტენანტის ამბები ვერ გადაწონდა ოკუპირებული ახალგაზრდის რაიონიდან რამდენიმე თვის წინ გაშოქცეული უმცროსი სერჟანტის ალექსანდრ გლეზოვის ნამოქმედარს.

ჩანს, რუსეთის პრეზიდენტის ბრძანებზე, რომელიც დღემდე ამაჟობს თავის კატეგორიულ წარსულით, სპეციალური დავალება მისცა რუსეთის სპეცსამსახურებს დენერტიფიკაციის თემის გასაინტერაგებლად, მაგრამ არაფერი გამოვიდათ, — სერჟანტ გლეზოვისგან განსხვავებით ლეიტენანტ ბჟანაას რადიოინტერვიუსი ცუდი არაფერი დასცდენია თავის სამხედრო ნაწილზე და არც საქართველოზე უიქვამს აუცი, თუც მისი ნამოქმედარი მინც სამშობლოსა და სამხედრო ფიცის დაღატის ტოლფასია...

ირაკლი ალაფაშვილი
გიორგი შორაქოლიანი

ყურადღება!
გამოინერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ ვიკიში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუეთხავად
მასალების გადაბეჭდვა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
22.06.2009

გახეთ „ვიკის პალიტრა“
დამატება ©
რედაქციის მისამართი:
თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარეკლამო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvirispalitra.com
ქურნალი გამოდის
ორ ვიკიში ერთხელ
პარასკევს

საქართველოს
პარლამენტის
სამედიისა

კასპიის ფლოტილია მუდმივ მზადყოფნაში იქნება

რუსეთის შეიარაღებული ძალების რეფორმირების ფარგლებში კასპიის ფლოტილია სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მთავარი შტაბის ცენტრალური დაქვემდებარების ორგანო გახდება, მის შემადგენლობაში შემავალი შენაერთები და ნაწილები კი შემდეგი საბრძოლო მზადყოფნის კატეგორიაში გადაიყვანენ.

როგორც ფლოტილიის მეთაურმა ვიცე-ადმირალმა განაცხადა, 2009 წლის 1-ელი დეკემბრიდან დაიწყება ფლო-

ტილიის მართვის ორგანიზაციულ-სამტატო სტრუქტურის ოპტიმიზაცია პარალელურად სტრუქტურების გამოორიგებისა და კუროს და მეთიერების სიონიანი ამოცანების შემსრულებელი ორგანოების შეერთების ხარჯზე. მიუხედავად ამისა, რომ თანამდებობათა 25% შემცირდება, ფლოტილია რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების დამოუკიდებელი საბრძოლო ერთეული იქნება.

როგორც რამდენიმე ხნის წინ მას-

ბრევი საინფორმაციო საშუალებები იუწყებოდნენ, რეფორმირების ფარგლებში კასპიის ფლოტილია 1-ელი დეკემბრისთვის შვიი ზღვის ფლოტის დაქვემდებარებაში გადავიდოდა და 2016 წლისთვის მისი შემადგენლობა განახლებულია, ნაწილები და შენაერთები კი მიიღებდნენ თანამედროვე საბრძოლო ხიმაღლებს, „რომლებსაც ტილი კასპიის ზღვაში არ ეყოლებათ“, — აცხადებდა ვიცე-ადმირალი.

საუდის არაბეთმა გამანადგურებელი Eurofighter Typhoon-ები მიიღო

საუდის არაბეთმა შეკვეთილი 72 მრავალმიზნობრივი გამანადგურებელი Eurofighter Typhoon-ებიდან პირველი ორი მიიღო და პირველი არაერთობული სახელმწიფო გახდა, რომლის შეიარაღებაში ზემოაღნიშნული თვითმფრინავები იქნება.

გარიგების თაობაზე ინფორმაცია

2006 წლის აგვისტოში გახმაურდა, მაგრამ მისი რეალიზაცია ბრიტანულ კორპორაცია BAE Systems-სა და საუდის არაბეთის მთავრობას შორის ადრინდელი თუდაცკითი ვარიანტებისა და კორუფციის ფაქტების გამოძიების გამო გაჭიანურდა.

შემკვეთმა ახალი მრავალმიზნო-

ბრევი გამანადგურებლები მოქველდნენ Tornado-ებისა და F-15-ების შესაცვლელად შეუკვეთა. კონტრაქტის ღირებულება, შეიარაღებისა და ტექნიკური მომსახურების გათვალისწინებით, 32,9 მლრდ დოლარს შეადგენს.

ევროპულ მწარმოებელსა და საუდის არაბეთს შორის გარიგების პირობების თანახმად, 24 გამანადგურებელი Typhoon-ი ევროპის ტერიტორიაზე აიგება, დანარჩენი 48 კი შემკვეთის საწარმოო სიმძლავრეებზე, რაც განპირობებულია საუდის არაბეთის გადაწვეტილებით, განვითაროს ქვეყნის ავიამრეწველობა.

ამჟამად ევროპული თვითმფრინავების შემკვეთები არიან გერმანია, იტალია, ესპანეთი, დიდი ბრიტანეთი და უსტრალია. გარდა ამისა, თვითმფრინავი მონაწილეობს ტენდერებში, რომლებიც გამოცხადებული აქვთ შეიქცარიას, ინდოეთსა და ააზონიას.

ჩრდილო კავკასიასა და კალინინგრადს პირველი რაკეტის მზადყოფნაში მიიღეს

ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქისა და კალინინგრადის განსაკუთრებული რაიონის გადაიარაღება პირველ რიგში დაიწყება და 2012 წელს დასრულდება. 2009 წელს ჩრდილო კავკასია რამდენიმე ათეულ ახალ და მოდერნიზებულ თვითმფრინავებს მიიღებს. გარდა ამისა, შენაერთებისა და ნაწილების შეიარაღებაში შუგა სარაკეტო კომპლექსები „ისკანდერები“.

როგორც 2008 წლის ნოემბერში რე პრეზიდენტმა შედეგად განაცხადა, „ისკანდერები“ ამ რეგიონში განთავსება ამერიკული რაკეტაწინააღმდეგო სისტემის აღმოსავლეთ ევროპაში განთავსებაზე ვაშინგტონის ვიდეოს პასუხა.

რუსეთის არმიის გადაიარაღება სამხედრო რეფორმის ნაწილია და როგორც შედეგად განაცხადა, არმიისა და ფლოტის მასშტაბური გადაიარაღება 2011 წელს დაიწყება.

როგორც რუსეთის შეიარაღებული ძალების გენერალური შტაბის ხელმძღვანელმა ლე-ბურეკს ავიახალონზე განაცხადა, რუსეთის არმიის არ შეუტანია შეიარაღებაში ქართული ნალღაფარი ჯეჟმანტექნიკა, რომელიც რუსეთის განკარგულებაში ცხინვალის რეგიონში საბრძოლო მოქმედებების შემდეგ აღმოჩნდა.

აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალები გამანადგურებლებს ბალისტიკური რაკეტების გზის გადაჭრას ასწავლიან

აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალები განიხილავენ გამანადგურებლების ისეთი სისტემებით აღჭურვას, რაც საშუალებას მისცემს, გზა გადაუჭრან ბალისტიკურ რაკეტებს.

შესაძლო ვარიანტად ამერიკელი სამხედროები განიხილავენ ტექნოლოგიებს, რომელიც პროგრამა ALHTK (Air-Launched Hit-to-Kill)-ის ფარგლებში მუშავდება და რომლის დაფინანსება 2007 წელს დაიწყო. პროექტი ითვლისწინებს ფრენის ტრაექტორიის საწინააღმდეგო მონაკვეთებზე ბალისტიკური რაკეტების გზაგადაჭრული საჰაერო ბაზირების რაკეტა Patriot PAC-3-ის შექმნას. ამ რაკეტებით აღჭურვილი თვითმფრინავებს შეეძლებათ გზა გადაუჭრან ფრთიან რაკეტებს.

ატმოსფეროს ქვედა შრეებში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კომპანია Raytheon-ის საჰაერო რაკეტა AM-RAAM-ები (Advanced Medium-Range Air-to-Air Missile). მინიმალური დაშუშვების შემთხვევაში მათი გამოყენება საბრძოლო თვითმფრინავებზეც შეიძლება.

ამერიკელი სამხედროები ასევე განიხილავენ F-15-ებისა და F-16-ების,

ასევე მებრუნე თაობის მრავალმიზნობრივი გამანადგურებელ F-22-ებისა და F-35-ების შეიარაღებას. შეგახსენებთ, რომ 2008 წელს ამერიკელმა სამხედროებმა წაატარეს სწავლება, რომლის სტენარაც ითვალისწინებდა 2020 წელს

ევროპის ტერიტორიაზე საბრძოლო მოქმედებას. როგორც იუწყებიან, სწორედ ამ სწავლებებმა გამოიწვია აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალების ALHTK-ტექნოლოგიებით დაინტერესება.

რუსეთმა უპილოტო საფრენი აპარატები იყიდა

რუსეთის თავდაცვის სამინისტრომ ისრაელისგან 53 მლნ დოლარად 12 უპილოტო საფრენი აპარატი იყიდა. როგორც იუწყებიან, კონტრაქტით გათვალისწინებულია 12 საფრენი აპარატის, ორი მისგან 10 ჰატარა მანქანის ვიდრე. უპილოტო საფრენი აპარატები რუსეთს ჯერ კიდევ არ მიუღია, რადგან კონტრაქტს ახლახან მოუწერეს ხელი. კომპანია „როსობორ-ინჟექსორტის“ დირექტორმა დაადასტურა გავრცელებული ინფორმაცია ისრაელში უპილოტო საფრენი აპარატების შეესყიდვის შესახებ, თუმც არ დაუკონკრეტებია გარიგების დეტალები. მისი თქმით, ეს ტექნიკა არ არის საკმარისი რუსეთის არმიის შეიარაღებისათვის. როგორც რე თავდაცვის სამინისტროს წარმომადგენელმა განაცხადა, უპილოტო საფრენი აპარატებს არა საბრძოლო მოქმედებებში, არამედ ამ ტექნიკის გამოყენების პრინციპების დასამუშავებლად გამოიყენებენ.

როგორც გაზეთი „კომერსანტი“ იუწყება, ისრაელის წარმოებული უპილოტო საფრენი აპარატების დიზაინი შედგება დაახლოებით 50 მლნ დოლარის შედეგის, თინხის ნახევარი უკვე გადაიცხა მოსწოდებულს. ლაპარაკია Israel Aerospace Industris (IAI)-ის სამ ახლო და საშუალო სიშორის სისტემაზე. ეს არის Bird-Eye 400, რომლის მასა

5 კგ-ს, მოქმედების რადიუსი კი 10 კმ-ს შეადგენს, MK150 (160 კგ და 100 კმ), ასევე Searcher MK II (426 კგ და 250 კმ).

შეგახსენებთ, რომ ისრაელი უპილოტოების მოქმედებაზე ინფორმაცია პირველად 2008 წლის ნოემბერში გახმაურდა, თუმც ოფიციალურმა პირებმა არ ანაუტონების უარეყვეს.

გაიხვლება თუ არა საქართველო ბირთვულ მობინაზზე?!

6-8 ივლისს მოსკოვში რუსეთისა და აშშ-ის პრეზიდენტები შეხვედებიან. სწორედ 6 ივლისს უნდა დაიბარდეს ფართომაშტაბიანი ოპერატიული-სტრატეგიული სწავლება Kavkaz-2009. ამ ორი თარიღის დამთხვევა შემთხვევითი შეიძლება სულაც არ არის, რადგან ეტკობა, სწორედ მედვედევი-ობამას პირველ ოფიციალურ შეხვედრაზე გადაწყდება მსოფლიოს ბედი, მათ შორის ჩვენი პატარა საქართველოსიც.

ორი ზესახელმწიფოს ლიდერი, ძირითადად, გლობალურ პრობლემაზე, ბირთვული სტრატეგიული შეიარაღების შემცირებაზე ისაუბრებს.

ობამას წინასწარჩენილი ერთ-ერთი მთავარი გეგმა იყო სტრატეგიული შემცირების შეიარაღების ბირთვული ქობინების რიცხვის ათას ერთეულამდე (ითითებული მხრიდან) შემცირება და აშშ-ის პრეზიდენტი რუს კოლეგასთან შეხვედრასას ცდებდა ამერიკულ აბოძრეკულებს დაპირება შესურსოვლი. მაგრამ დათხმნდებო თუ არა კრემლი თეთრი სახლის ინციტატებს და თუ დათანხმდა, რას მოითხოვს სამაგვიეროდ პრეზიდენტ ობამასგან?

ახლანან რუსეთის პრეზიდენტმა მედვედევმა ძალზე მრავალსმეტყველო განცხადება გააკეთა: რუსეთი რადიკალურად შეამცირებს სტრატეგიული შემცირების შეიარაღების მატარებლებს, ასევე მათ ბირთვულ ქობინებს, ოღონდ იმ შემთხვევაში, თუ აშშ უარს იტყვის რაკეტსაწინააღმდეგო გლობალური

სისტემის შექმნასა და მისი კომპონენტების აღმოსავლეთ ვეროპაში განთავსებაზე...

როგორც ხედავთ, ზესახელმწიფოების პოლიტიკურ-სტრატეგიული თამაში გლობალური მასშტაბით მიდის.

ინფორმაციისთვის: 1991 წელს საბჭოთა კავშირმა აშშ-თან დაღო ხელშეკრულება „სტრატეგიული შემცირების შეიარაღება-1“, რომლის თანახმადაც ითითებულ ქვეყნებს სტრატეგიული ბირთვული ქობინების რიცხვი 6000-მდე, ხოლო მათი მატარებლების (სახმხლო და ბირთვული წყალქვეშა ნავების ბალისტური რაკეტები და საკონტინენტური სროლის ბომბდამშენების) კი 1600-მდე უნდა შემცირებულიყო.

2002 წელს მოსკოვში ხელი მოაწერეს დამატებით ხელშეკრულებას, რომელიც ბირთვული ქობინების კიდევ უფრო შემცირებას — ითითებული მხარისთვის 1700-2200-მდე — ითვალისწინებდა.

ხელშეკრულების „სტრატეგიული შემცირების შეიარაღება-1“ მოქმედების ვადა 2009 წლის 5 დეკემბერს ითურება და პრეზიდენტები (უფრო ამერიკის) სწორედ ამდროშაც ჩქარობენ.

როგორც ჩანს, რუსეთი შემცირების სტრატეგიულ ბირთვულ ქობინების 1500 ერთეულამდე და სახმხლო დაცელებლად მოითხოვს აღმოსავლეთ ვეროპაში ამერიკული რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის შესამე პოზიციური რაიონის შემცირებისას სასწრაფო შეჩერებას.

პრეზიდენტ ობამას კი ბირთვული ქობინების 1500-მდე შემცირება ზელს არ აძლებს, ის ითვის წინასწარჩენილი დაპირების — არა უმეტეს ათასი ბირთვული ქობინი — ტყვეობაშია.

აქედან გამომდინარე, მოსკოვში 6-8 ივლისს განდინობული პოლიტიკური ვაჭრობა გაიმართება, რომელშიც დათითებულ წახვლა უფრო აშშ-ს მოუწევს.

სამეც იმ არის, რომ აშშ-სთვის რუსეთის სტრატეგიული ბირთვული პრეტენციად უბარეკულესი საფრთხეა. თეთრი სახლისთვის კატეგორიულად მიუღებელია ერთი ბირთვული ქობინის აციკება, მაეც კი რომელიმე ამერიკულ ქალქში, რომელსაც შეიძლება მილიონი კაციც კი შექმროს. კრემლი კი, როგორც სწავლა, ნაკლებად ფრთხილს შევიდობიანი მოსახლეობის უსაფრთხოებაზე და რუსეთში დელსაც აქტუალურია მთერი მსოფლიო ომის დევიზი: „За ценой не постоит!“
თეთრ სახლს მრავალწლიანი სტრატეგიული გეგმა აქვს, მოლაპარაკებებით შეამცირების რუსეთის სტრატეგიული ბირთვული შეიარაღება და შექმნას სრულყოფილი რაკეტსაწინააღმდეგო ფარი, რომელიც ჩრდილო ამერიკის კონტინენტს რუსული (და შემდეგში ჩინური, ჩრდილოკორეული და ინარული) ბირთვული თავდასხმებისგან მტეტი ალბათობით დაიცავს.

რუსეთის სტრატეგიული შემცირების შეიარაღება ტექნიკურად და მორალურად მეტელება და შეიარაღებლად იხსნება შემცირების გარეშე. მაგალითად, მსოფლიოში ყველაზე მღიერი (მას 10 ბირთვული ქობინი გადააქვს) სტრატეგიული რაკეტა „სატანა“ შახტში ითქმის 30 წელია დგას და მალე მოლაინად მიიხსნება შეიარაღებიდან.

ერთადერთი რეალური საშუალება, რომელიც დღეს რუსეთის აქვს აშშ-ისთვის, მიბილური სტრატეგიული სარაკეტო კომპლექსები „ტოპოლი“ და „ტოპოლი-მ“-ია, რომელიც თავის დროზე ჩვენი თანამემამულე ალქსანდრე ნადირაძის ხელმძღვანელობითაა შექმნილი.

ბალისტური რაკეტების დაძველების და ჩამოტრების გამო, კრემლი ცდებდა უფრო მეტი გამოსტყუროს ახალაწილე პრეზიდენტ ობამას, რომელსაც პოლიტიკური ვაჭრობის დიდა გამოსტყურობა მინცდამინც არ უნდა ჰქონდეს.

ამიტომაც არის საშუაშროება, რომ სტრატეგიულ შეიარაღებაზე ვაჭრობის დროს კრემლმა საქართველოს საკითხიც „შეავლოს“, მათ შორის ოუკრაინული ტერიტორიების ეტამობრეად აღიარება და საშხრეო ვაკეკაისი რუსეთის საშხრეო-პოლიტიკური გეგენის სფეროში დატოვება...

ორი ქვეყნის პრეზიდენტების მოლაპარაკება 8 ივლისს უნდა დაიბარდეს. ამ დროისთვის განადინობული სწავლება ჩრდილო კავკასიაში მხოლოდ ორი დღის დამთავრებული იქნება, საშხრეო შენაერთები მუდმივად დელიკატის ავტელებზე დაბრუნებას ვერც მოასწრებენ და ჯერ კიდევ საქართველოს ჩრდილოეთ საბღვრთან იქნებიან ოკუპირებული.

თუკი მოსკოვში შეხვედრაზე აშშ-ის პრეზიდენტმა ობამამ რუს კოლეგას კატეგორიულად არ დაუქნია საქართველოს უსაფრთხოების საკითხი, არ არის გამორიცხული გასულ წლის ავისტოს მიუღენების გამეორება.

ირაკლი ალადაშვილი

შეჯიბრება სნაიპერებს შორის

კრწანისის ეროვნული სასწავლო ცენტრის პოლიგონზე ორი დღის განმავლობაში შეიარაღებულ ძალებში მომსახურე ელიტური სნაიპერები ერთმანეთს სპორტული ტურნირის ფარგლებში ეჯიბრებოდნენ. გამარჯვებული სპეციალური ჯელდითი დაჯილდოეს.

შეიარაღებულ ძალებში ბოლო დროს სპორტული ღონისძიებები გახშირდა, რომლებიც სპორტულ-გამაჯანსაღებელმა სამსახურმა დაგეგმა. მათ შორის იყო ფეხბურთის ჩემპიონატი, რომელიც ორ ეტაპად ჩატარდა. ამას მოჰყვა ტურნირი კრიემი, ძიუდოში, ხრიდოლში და ა. შ.

ქართველი ჯარისკაცები თითქმის ყოველთვიურად ეჯიბრებიან ერთმანეთს სხვადასხვა სახეობაში. სპორტის რამდენიმე სახეობაში გამარჯვებულებს შესაძლებლობა ეძლევათ საერთაშორისო ტურნირებში იასპარეზონ.

კრწანისის ეროვნული სასწავლო ცენტრის პოლიგონზე ყოველწლიურად და ამჟამინდელად სპორტული შეჯიბრება სნაიპერებს შორის. შეიარაღებული ძალების სნაიპერები, რომელთა პრივესია ყველა ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებში ელიტურად ითვლება, სპორტულ მართონიშო ჩაერთვნენ, სულ 15 წევრი. ყველა ქვეით ბრიგადის თავისი წარმომადგენელი ჰყავდა. ტურნირი სამ ეტაპად ჩატარდა და წესები საკმაოდ შკაციო იყო.

ტურნირის პირველ დღეს სნაიპერებმა სამტატო იარაღი გაასწორეს და მიირიგეს. შემდეგ რამდენიმე საკონტროლო გასროლა გააკეთეს და მოუწადინეს მთავარი დღისათვის, როდესაც შეჯიბრების მთავარი ეტაპი უნდა დაწყებულიყო.

მთვე ეტაპზე ამოცანა ასეთი იყო: სნაიპერებს სროლა სტატიკური პოზიციიდან უნდა წარმოებინათ პირველად მანძილი 100 მეტრით განისაზღვრა. 5 გასროლიდან ყველა ჯგუფმა მიზანი თანბარი სისუსტით დააზიანა. შემდეგ ამოცანა ონდევ გაართულდა, — სამიხნემ 200 მეტრზე გადაინაცვლა. თანდათან სიმძრე მაქსიმალურ სამიხნე მანძილამდე გაიზარდა. სნაიპერებმა აქ სხვადასხვა მანქნებელი დააფიქსირეს. მსროლეთა ქულები ჯამდებოდა. მიზანში მოხვედრილი ერთი ტყვია ერთი ქულის ეკვივალენტი იყო. მოძღვნი დღეს სნაიპერების ამოცანა კიდევ უფრო გართულდა. თითო წველის დაახლოებით 1600 მეტრი უნდა გაერბინა და სამიხნისთვის

ესროლა, შემდეგ სასწრაფოდ დაეტოვებინა ის ადგილი და განსაზღვრული მანძილის გავლის შემდეგ კვლავ სამიხნე დაეზიანებინა. ეს იყო ე.წ. გადამტვირთვის შემდეგ სროლა, როდესაც ჯარისკაცები დროითაც მუხლულები იყვნენ; ანუ იმარჯვებდა ის წველი, ვინც მაქსიმალურად მიკვლევს დროში გადალახვად მანძილს და მიზანსაც ზუსტად ესროდა.

ტურნირი ამ უროლეში ამოცანის შესრულებით დასრულდა. ქულები დაჯამდა და გამარჯვებული გამოვლინდა (სნაიპერების საქმის სპეციეიკიდან გამომდინარე, წველის ვინაობას არ დაეახელებო). ქართველმა მსროლეთებმა თავისი პროფეისიონალიზმი კიდევ ერთხელ დაამტკიცეს.

ტურნირის ორგანიზატორთა განცხადებით, სპორტული ღონისძიებები მომავალშიც ჩატარდება. გარდა წმინდა სპორტული ტურნირებისა, როგორცაა ფეხბურთი, სამხედრო შეჯიბრებებიც გაიმართება. მაგალითად, მალე სამხედროები ავტომატური კარაბინი M4-ის სროლაში შეჯიბრებიან ერთმანეთს, იგეგმება პისტოლეტის სროლაში შეჯიბრება და სამხედრო მარშები, სირბილი და წინააღმდეგობების გადალახვა.

სპორტული ღონისძიებები სამხედროების საბრძოლო მომზადებას საინტერესო ხდის და ჯარისკაცების მუდმივი მზადყოფნისთვის აუცილებელია.

გიორგი თუხარაძე
ტელეკომპანია „საქართველო“
სპეციალურად „არსენალისთვის“

ყველაფერი მტრის ტანკის ასაფეთქებლად

2008 წლის აგვისტოს რუსულ-ქართული ომის შემდეგ ქართულმა შეიარაღებულმა ძალებმა ახალი ტიპის გამოცდილების შექმნა დაიწყო. მასშტაბური საარტილერიო სწავლებებისა და სხვა ტიპის წვრთნების შემდეგ პოლიციონებზე სამხედროებმა ტანკსაწინააღმდეგო ტაქტიკით დაიწყეს გადამზადება.

„მინისტრის ხელა 2009-ს“ მიხედვით თავდაცვის სფეროს ერთ-ერთ პრიორიტეტს ტანკსაწინააღმდეგო კუთხით სამხედროების კვალიფიკაციის გაზრდა და ამისათვის შეტი ქმედით ღონისძიებების გატარება წარმოადგენს. დაახლოებით ორი თვის წინ პირველად ქართული არმიის ისტორიაში ცალკეული ტანკსაწინააღმდეგო ბატალიონი შეიქმნა. შექმნის დღიდანვე მეთაურობამ ბატალიონის დაკომპლექტება და პროფესიული მომზადება დაიწყო. სხვადასხვა ტიპის წვრთნებთან ერთად ბატალიონის ღონის სწავლებებიც დაიკვამა. სწავლებების ძირითადი ნაწილი ორფოლოს სამხედრო პოლიციონზე მიმდინარეობდა, დასკებით ეტაჟზე კი საწვრთნებელი წვრთნაც დაიკვამა, რომელსაც თავდაცვის მინისტრი ღაფთ სიხარულიძე, გაერთიანებული შტაბის უფროსი დეი ჰანკოტაძე და სხვა მაღალი რანგის სამხედრო მოხამსახურეები დაესწრნენ.

„არსენალის“ მკითხველს კარგად ემახსოვრება ინფორმაცია სხვადასხვა

ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტა „ფაგოტის“ სტირტი

პოლიციონზე გამართული ტანკსაწინააღმდეგო დანაყოფების წვრთნების შესახებ. მათ შორის კრწანისში დაზვის ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარამტორცნელებისა და ორფოლოში გამართული მასშტაბური სწავლებები. ეს ყველაფერი სხვადასხვა ქვეითი ბრიგადების ტანკსაწინააღმდეგო დანაყოფების მონაწილეობით ჩატარდა. თავდაცვის მინისტრის თქმით, შემუშავებულია ქვედანაყოფების მომზადების პროგრამა ტანკსაწინააღმდეგო მოქმედებისათვის და პროგრამა გაგრძელდება. რაც შეეხება ცალკეული ბატალიონის ჩამოყალი-

ბუბასა და ამ დღის წვრთნის დაგეგმვის, ეს უპრეცედენტო მოვლენაა ქართული არმიის ისტორიაში. ცნობილია, რომ შიდა ქართლში რუსმა ოკუპანტებმა საქართველოს ანექსიისათვის დიდი რაოდენობით ჯავშანტექნიკის მოხილებაც მოახერხეს. სწორედ ეს გამოცდილება გახდა მიზეზი ქართული არმიის მომდინარე სასიკეთო ცვლილებებისა.

ორფოლოში გამართულ საწვრთნებელ სწავლებას მასშტაბის წარმომადგენლებიც დაესწრნენ. სამხედროები გეგმის მიხედვით მოქმედებდნენ. საბრძოლო ლეკენდის მიხედვით, სამხედროების კონტროლირებად ტერიტორიაზე მოწინააღმდეგის ჯავშანსატანკო დანაყოფი შემოჭრას ცდლობს, ამ დროს ტანკსაწინააღმდეგო ბატალიონის შესანგრეები ხიდს აფეთქებენ, რომ მოწინააღმდეგის შემოჭრა შეაფერზონ, დრო მოიგონ და სხვადასხვა ტიპის შეიარაღებამ საბრძოლო პოზიციები დაიკაოს. სწავლებას გათავისმსწრეული იყო მტრის სადაზურკო დანაყოფის წინააღმდეგ მოქმედება. მოწინააღმდეგის მხვერვაებს ცეცხლი ყუმბარამტორცნელებმა და მტრეცემურეკეცემა გაუხსნეს. ამ შემთხვევაში მიზანი დახლოებით 200-300 მეტრში იყო. სადაზურკო დანაყოფის აღწინიანი ნიშნულები ცალკეული ბატალიონის ჯარისკაცებმა დროის უმოკლეს პერიოდში გაანადგურეს. რეალურ სიტუაციაში თუკი მოწინააღმდეგემ მაინც

ახლად შექმნილი ცალკეული ტანკსაწინააღმდეგო ბატალიონის მებრძოლები მოზიციებზე გადაიან

ქართული ტანკები
კონტრიერშივე გადავიდნენ...

30 ტაის მისაბმელიანი ჰაუბიცები, რომლებიც ჩაწერტებულ ცეცხლს აწარმოებდნენ და ამით საშუალება მისცეს MT-12 ტანკსწინააღმდეგო ქვეშეების ოცეულს პოზიციებზე უსწრაფესად განლაგებულებენ და პირდაპირი დამოზნებით გაუსნაით ცეცხლი. D-30-ების შემდეგ MT-12-ებმა ვეულა სხვა სამიხნე მიკლე დროში მისაში განიღლ ღრმულეზად აქციეს.

სწულეზამ კიდე იძით მიიბერო უზრადლეზა, რომ თავდაცვიით ცეცხლი ამით არ შეწყვეტილა. თუკი ამ გამანადგურებელი დარტემის შემდეგ მოწინააღმდეგის გადარჩენილმა ნაწილებმა უკან არ დაიხიეს, სხვა ზომების მიღეზა ხდეზა აუცილებელი. სწულეზაში T-72 ტაის ტანკები ერთიეზიან. ტანკები ტაქტიკური წვობით მოწინააღმდეგის მიმართულეზით იწვეზენ სელას და შეუწერეზლად ისერი-

მოასწრო მიხელა გამაგრებულ პოზიციებთან, საჭირო ხდეზა გაძლიერებული წინააღმდეგეზა. საწყენებულ სწულეზაში სინქრონულად ჩაერთენენ „ფაგოტის“ სპეციალისტებიც. რაკეტა „ფაგოტი“ მართეზადა, შესაბამისად, მისი დამოზნეზა და მართეზაც სპეციფიკურიეზა. სამხედროეზა ვეულა გასწრეზა მისაში მოახეედრეს. სხვადასხევა მანიღლზე მღებარე სამიხნეები ერთმანეთის მიეოლებით ფეოქდეზოდა. „ფაგოტის“ სპეციალისტებმა დაკისრებულ ამოცანას წარმატებით გაართეეს თავი, რეალურ ვითარეზაში, როცა მოწინააღმდეგის ძალები უფრო მასშტაბურიეზა, საჭირო ხდეზა დამსპარე ცეცხლი, რომ შემოტრა შეუწერხეს. სწულეზაში ერთეზა D-

პირიბითი მონინააღმდეგის
„ტანკები“ აფიოქებულიე

თავდაცვის მინისტრი
სწავლებლები კმაყოფილი
დარჩა...

ან. სწულეზა წარმატებით დასრულდა. ტანკსწინააღმდეგო კუთხით სამხედროების კვალიფიკაციის გაზრდა, ცალკეული დანაყოფის ჩამოყალიბეზა, რომლის მისია მოწინააღმდეგის ჯეშანტექნიკის შეწერეზაა, დიდ როლს შეასრულეზს ქართული არმიის ბრძოლისწინარაიბის აძაღლეზაში. საქართველოს რელიეფის თავისებურეზადან გამომდინარე, ასეთი დანაყოფების ბრძოლისწინარაიბა უფრო იზრდეზა და მოწინააღმდეგის ჯეშანტექნიკისთვის ეფექტიანი წინააღმდეგეზის გეწევა შეუძლეზა.

გიორგი თუხარაღი
ტელეკომუნიკაციების „საქართველო“
„არსენალისათვის“
ორგოლოუს პოლიგონიდან

Paris Air Show

2009

ამა თვის 15 ივნისს, საფრანგეთში, პარიზის მახლობლად მდებარე აეროდრომ ლე-ბურჟეზე, მსოფლიოს ერთ-ერთი უძველესი, რვათი 48-ე საერთაშორისო აეროკოსმოსური გამოფენა გაიხსნა. გამოფენა დასაბამს 1908 წლიდან იღებს, როდესაც გრან-პალასში საავტომობილო გამოფენის ორგანიზატორ პუსტუე რიჟის ანალოგიური გამოფენის ჩატარების იდეა გაუჩნდა, ოღონდ ავტომობილების ნაცვლად მასზე აეროპლანები უნდა წარმოდგენილიყვნენ. რიჟის იდეამ დიდი მძინარე დაიშასურა და ერთი წლის შემდეგ, 1909 წლის სექტემბერში, პირველი ავიაგამოფენა ჩატარდა. მასში 380 კომპანია მონაწილეობდა, რომელიც იმ დროისთვის საუკეთესო აეროსტატები, თვითმფრინავები და ძრავები წარმოადგინეს. ამჟამად წლებიდან ავიასალონი საიუბილეოა, — მას 100 წელი შეუსრულდა.

თანდთან გამოფენამ საზოგადოების ყურადღება მიიქცია და 1929 წლიდან რეგულარულად აღტარებენ. გამოფენა მხოლოდ ორჯერ — პირველი და მეორე მსოფლიო ომების გამო ჩაიშალა. 1951 წლიდან გამოფენა პარიზის მახლობლად მდებარე ლე-ბურჟეს აეროდრომზე გადაიტანეს. 60-იანი წლებიდან გამოფენამ საერთაშორისო მნიშვნელობა შეიძინა და სამოქალაქო და ნაწილობრივ სამხედრო-საავიაციო ტექნიკის მწარმოებლების შეკვდრის მთავარ ადგილად იქცა.

ორგანიზატორები შეცადნენ, წლებიდანლი საიუბილეო სალონი მასშტაბური ყოფილიყო, — გამოფენაზე მსოფლიოს რამდენიმე ათეული ქვეყნიდან მოწვეული სხვადასხვა სახისა და ტიპის 140 საფრენი აპარატი იყო წარმოდგენილი. აეროდ-

იტებული იყო ორასზე მეტი ოციცალდური ფლეგატა. ყველაზე დიდი ექსპონაცია სალონის მასპინძელ საფრანგეთს ქონდა — 41,2%, მეორე ადგილზე აშშ-ა — 21%, მესამეზე კი გერმანია — 11,3%.

სალონი საფრანგეთის პრემიერ-მინისტრმა ფრანსუა ფონმა გახსნა. სალონი ერთი კვირის განმავლობაში მუშაობდა. პირველი ოთხი დღე სპეციალისტებისთვისა და ავიანარმის მფიდველი პოტენციური თუ რეალური კლიენტებისთვის იყო განკუთვნილი, სამი დღის განმავლობაში კი სალონის დათვალაიერება ყველას შეეძლო. ტრადიციისამებრ, გამოფენის საპაერო ნაწილი საფრანგეთის სამხედრო-საპაერო ძალების საალოტეო ჯგუფმა Patrouille de France-მ გახსნა, რომელმაც ოციცალდური სტუმრების თაზე დაბალ სიმაღლეზე გადაფრინა და საფრანგეთის სახელმწიფო დროშის ფერების მსგავს ბოლს უშუქდა. გამოფენის ორგანიზატორებმა კატეგორიულად უარყვეს გავრცელებული ინ-

ფორმაცია რუსული MAK-ისა და ფრანგული სალონის გაერთიანების შესახებ.

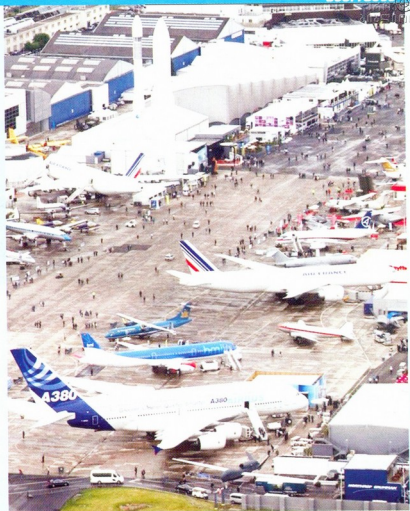
როგორც წესი, პარიზის ავიაგამოფენაზე აქცენტია, ძირითადად, სამოქალაქო პროდუქციანზე კეთდება, გამოხალისი არც წლებადლი სალონი იყო. აქ ნახვდიო მასპინძელი ქვეყნის ავიკომპანია Air France-ს სამგზაერო Boeing 747-სა და სატვირთო A-330-ს. ბგერი თვითმფრინავი მსოფლიოს სხვადასხვა ავიაკომპანიას ჰყვავდა წარმოდგენილი. სამოქალაქო ავიაციის სფეროში გამოფენის მთავარ სიახლეს რუსული სამგზაერო თვითმფრინავი Sukhoi Superjet-100 წარმოდგენდა. თვითმფრინავი ორ ვარიანტად არის შექმნილი — 75 და 95 მგზავრზე კავთვლილი სალონებით ლე-ბურჟეში სწორედ ეს უკანასკნელი იყო წარმოდგენილი. ეს თვითმფრინავი სუხოის სახელობის საკონსტრუქტორი ბუეროს შულობილი კომპანია Гражданские самолёты Сухого-ს ქმნილებაა და მასზე მუშაობა 2000 წელს დაიწყო.

პარიზის წლებიდანლი ავიასალონი სუხოის ფირმისთვის ძალზე წარმატებით ჩაიარა — საშმა ავიაკომპანიაში 70 Superjet-100 შეიძინა

უბილოტო აპარატებში, ნლევანდელ საილონზე განსაკუთრებული მონონება ავსტრიულმა უბილოტო შვეულმფრენმა Camcopter-მა დაიმსახურა

ფრანგული Dassault-ის ახალი ბიზნესკლასის თვითმფრინავი Falcon 7X

ნანაფრის თანხმად, ამ თვითმფრინავს მაგისტრალურ და რეგიონულ რუსებზე მოძველებული საბჭოთა თვითმფრინავები უნდა შეეცვალა. სხვათა შორის, საბჭოთა კავშირის დამღის შემდეგ ეს პირველი რუსული სამგზავრო თვითმფრინავია, ამახთან, Superjet-100 პირველად რუსულ პრაქტიკაში, „ინტერნაციონალურ“ პროექტმა რიცხვს მიუკუთვნება, რადგან თვითმფრინავის პლანების გარდა, სხვა ფედაურის შექმნაში სხვადასხვა პროექტის მსოფლიოს 16 კომპანია მონაწილეობდა. მათ შორის ამერიკული Boeing-იც, რომელიც სერტიფიცირების, მენეჯმენტისა და მარკეტინგის საკითხებში რუსული ფირმის მთავარი კონსულტანტია იყო. თვითმფრინავის ძრავები ფრანგული Snecma-სა და რუსული Сатurn-ის ერთობლივი ქსილებაა.

თვითმფრინავი პირველად 2008 წლის 19 მაისს აფრინდა, მანამდე კი სუხოის ფრმას სხვადასხვა ავიაკომპანიების უკვე 52 თვითმფრინავზე ქონდა შეყვითა.

Superjet-95-ის ვარიანტში თვითმფრინავის სიგრძე 29,943-ს, ფრთის გაქანს — 27,8მ-ს, სიმაღლე კი 10,28მ-ს შეადგენს. 42520 კგ-ის ტოლი მაქსიმალური ასაფრენი მასით და 930 კმ/სთ-იანი კრეისერული სიჩქარით ფრენის მანძილი 4420 კმ-ს შეადგენს. თვითმფრინავის ექსპლუატაცია წელს ივკუმება და პირველი ავიაკომპანია, რომელიც Superjet-ს მიიღებს, სომხური Armavia იქნება.

გამოფენაზე, ამჯერად მცირე მასშტაბური მაკეტის სახით, წარმოდგენილი იყო კიდევ ერთი რუსული სამგზავრო თვითმფრინავი — კორპორაცია ირკუტ-ის მაგისტრალული MC-21. წლევანდელ ავიასალონზე Superjet-ი ერთადერთი რუსული თვითმფრინავი იყო, სხვები კი პავლიონებში, მწარმოებელი კომპანიების სტენდებზე მცირემაშტაბური მაკეტების სახით იყვნენ წარმოდგენილი. მათ შორის გამანადგურებლები МиГ-29СМТ, Су-35, МиГ-35 და შვეულმფრენები Ка-52 და Ми-28Н.

Superjet-ის ფართო პრეზენტაციის მიუხედავად, სამოქალაქო თვითმფრინავებს შორის პოპულარობით მაინც გაიგანტო A-380 სარგებლობდა, რომელიც ყოველდღე თითო სადემონსტრაციო ფრენას ასრულებდა. კონკრეტულ Airbus-მა გამოფენაზე A320, A321, A330 და A340-300-ც წარმოადგინა. დამოუკიდებელი ამ კომპანიის ახალ სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავ A-400M-იც ყლიონენ, მაგრამ იმედი გაუცურებდა.

დამოუკიდებელი არც ბიზნესკლასის თვითმფრინავებს აკლდა. ფრანგული Dassault-მა ერთდროულად სამი ასეთი კლასის თვითმფრინავი წარმოადგინა: Falcon 2000LK, Falcon 7X და Falcon 900EX, კანადურმა Bombardier-მა კი ბიზნესკლასის სახით Challenger 850.

საკმაოდ დიდი ექსპოზიცია შეუქმნა

ფრენებს ქონდა დათმობილი. ექსპონატთა რაოდენობით ევროპული კონკრეტული Eurocopter-ი გამოსჩნეოდა, რომელმაც AS565 MB, EC135, EC145, EC175, EC225 COUGAR და დამრტყმელი Tigre წარმოადგინა. ეს უკანასკნელი საწვინებელი პროგრამის ფარგლებში დაბალ სიმაღლეზე თვებრუნადი მანქანებს ასრულებდა.

გამოფენაზე მრავლად იყო სამხედრო ტექნიკაც. მასპინძელმა ქვეყანამ სხვადასხვა მოდიფიკაციის Mirage 2000 და საეკმპანო Rafale წარმოადგინა, მათ გვერდზე კი ამაყად იდგა ბრიტანეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების EF-2000. აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებმა სატრანსპორტო HC-130, C-130J და C-17, გამანადგურებლები F-15 Strike Eagle და F-16C, საეკმპანო F/A-18F და შვეულმფრენი HH-60G PAVEHAWK-ი წარმოადგინეს (ეს უკანასკნელი პაერში საწვავის დამართვის სისტემით არის აღჭურვილი). გამოფენის სტუმრებს ამერიკული მჭყოთი თათბის გამანადგურებელ F-22 Raptor-ის ნახვაც სურდათ, მაგრამ აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებმა გადაწყვიტეს, წლევანდელ გამოფენაზე არ გამოეყენათ, რაც გამანადგურებლის მიმდინარე გამოცდილი და თავისუფალი მანქანის უპირატესობით ახსნეს. თუმცა გვერდულად ცნობა, რომ სინამდვილეში ამერიკელები ახალი თათბის ფრანგულ

იტალიური მრავალმიზნობრივი Augusta AB-139

რადიოლოკაციურ სადგურებს უფრო ხან, რომელთა საშუალებითაც გამოფენის საფრენის პროგრამაში მონაწილე თვითმფრინავებს აკვირდებიან.

ბოლო ათი წლის განმავლობაში დამკვიდრებული ტრადიციის თანახმად, გამოფენის უცვლელი სტუმრები უპილოტო საფრენი აპარატებია. ყველაზე დიდი ექსპოზიცია ებრაულ ფირმა IAI-ს ჰქონდა, ის ახლა ამ სფეროს ერთ-ერთი დიდურია.

გამოფენის ორგანიზატორებთან თანამედროვე თვითმფრინავებთან ერთად რეტროავიაციაც წარმოადგენს, — 32 თვითმფრინავი, რომლებიც კერძო კოლექციონერების საკუთრებაა. გამოფენაზე ნახვდითი მჭირე მსოფლიო ომის დროინდელ ამერიკულ გამანადგურებელ P-51 Mustang-ს, ბომბდამშენ B-25 Mitchell-სა და B-17 Flying Fortress-ს, მერინავ ნავს Catalina-ს, გერმანულ სატრანსპორტო Ju-52-ს, ბრიტანულ გამანადგურებელ Spitfire-ს, საბჭოთა რკ-3-ს, ასევე F-86 Saber-სა და DH-100 Vampire-ს ტიპის რეაქტიულ გამანადგურებლებსაც.

რაც შეეხება გაყიდვებსა და საღონზე

დადებულ კონტრაქტებს, როგორც ჩანს, მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმა ზეგავლენა აუცილებლად მოახდინა. პირველი დიდი კონტრაქტი გამოფენის პირველ დღეს დაიღო — რუსულმა ავიაკომპანია ატლანტ-სოიუზ-მა 30 უკრაინული An-148 და 15 რუსული Tu-204CM-ი იყიდა. გარიგების ღირებულება 1,25-1,35 მლრდ დოლარს შეადგენს. კონტრაქტების ოდენობითა და საერთო ღირებულებით გაცილებით საინტერესო სალონის მჭირე დღე იყო. ავიაკომპანია Qatar Airways-მა კონკრეტულ Airbus-თან 1,8-მილიარდდოლარაანი კონტრაქტი გააფორმა 20 A-320-ისა და 4 A-321-ის შესყიდვაზე. 16 თვის სუხობის ფირმისთვის იტალიური გამოდგა: რუსულმა ავიალიზინგ-მა 715 მილიონ დოლარად 30 Superjet-ი შეიძინა. იმავე დღეს არაბთა გაერთიანებული საამიროების ავიაკომპანია Etihad Airways-მა Engine Alliance-სა და Rolls Royce-თან ახალი ძრავების შესყიდვაზე 14-მილიარდიანი კონტრაქტი გააფორმა. დღის ბოლოს ესპანურმა Air Nostrum-მა ათი რეგიონული ტურბოპროპანის

ATR-72, ფილიპინურმა Cebu Pacific-მა კი 5 A-320 შეიძინა. აზიურმა ავიაკომპანია Air Asia-მა 10 A-350, ვიეტნამურმა Vietnam Airlines-მა კი 16 A-321 შეუკვეთს.

17 თვის უნგრულმა ავიაკომპანია Malev-მა 30 Superjet-ი შეიძინა. კონტრაქტის ღირებულებამ თითქმის ერთ მილიარდი დოლარი შეადგინა. გამოფენის კატალოგის მიხედვით ერთი Superjet-ის ფასი 30 მილიონ დოლარია. ხელშეკრულების თანახმად, უნგრული მხარე პირველ თვითმფრინავებს 2011 წელს მიიღებს (სხვათა შორის, Malev-ის აქციების 49% რუსულ სახელმწიფო კორპორაცია „რუსშეკონომბანკ“ ეკუთვნის). იმავე დღეს კიდევ 10 რუსული თვითმფრინავი ავიაკომპანია Gazprom-ავიამ შეიძინა, ნიგერულმა Afrijet Airlines-მა 80 მილიონზე ოთხი ATR-72-500, Zest Airways-მა კი ერთი A-320.

18 თვის კიდევ ერთმა უნგრულმა ავიაკომპანია Wizz Air-მა Airbus-თან 3.8-მილიარდდოლარაანი კონტრაქტი გააფორმა 50 A-320-ის შესყიდვაზე. შედეგის თვითმფრინავები 2014-16 წლებში გადაეცემა.

ბოლო შეკვეთა 19 თვის ინდურმა Paramount Airways-მა 10 A-321-ის შეტანაზე გააფორმა. კონტრაქტის ღირებულებამ 900 მილიონი დოლარი შეადგინა.

გამოფენის მასშტაბურობისა და სარეკლამო კამპანიების მიუხედავად, მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისის გამო წლებანდელმა ავიასალონმა დადებული კონტრაქტების საერთო ღირებულების მიხედვით ვერ შეძლო წინა, 2007 წლის გამოფენის დანრიდღვა — მასშინ კონტრაქტების საერთო ღირებულებამ 100 მილიარდ დოლარს გადააჭარბა.

ავიასალონი 21 თვის დაიხურა.

თიემურ პულუზაშვილი

პირველი ოთხი დღის განმავლობაში სალონს 140 ათასი სპეცილისტი ესტუმრა, რაც წინა გამოფენასთან შედარებით მხოლოდ 10 ათასით ნაკლებია. რაც შეეხება სალონის ღირებულებას, მასზე მყოფი ხალხის რაოდენობამ 360 ათასს გადააჭარბა.

სარეზერვო სტრატეგიის ახალი რეალიზაცია

რამდენიმე თვეა სამხედრო-სარეზერვო სამსახურის ბედი გაურკვეველია. როგორც იცით, სარეზერვო გაწვევა შეწყვეტილი იყო, ეს კი ავეისტოს იმის შედეგად რეზერვის სისტემის მოშლისა და კანონის ვარდაულები ფორმირების გამო მოხდა. რამდენიმე დღის წინ ეროვნული გვარდიის დეპარტამენტის უფროსის თანამდებობაზე ფიცილი პარლამენტარი **ზურაბ არსოშვილი** დაინიშნა. ახალი კანონის პრეზენტაცია მომავალ თვეში შედგება. ეროვნული გვარდიის დეპარტამენტი და სარეზერვო სამსახური მთლიანად იცვლის სახეს.

— ბატონო ზურაბ, ჩაიბარეთ უწყება, რომელიც ავეისტოს იმის შემდეგ გველზე მძიმე მდგომარეობაშია, თქვენ არ ხართ სამხედრო პირი, რატომ შეერდა არჩევანი თქვენზე? განსაკუთრებული კონცეფცია შესთავაზეთ ხელმძღვანელობას?

— ეროვნული გვარდიის დეპარტამენტის უფროსის თანამდებობა უკვე სამოქალაქო თანამდებობაა და ჩემი დანიშნვა პრობლემას არ წარმოადგენდა. ამ უწყებას დღეს კარგი მენეჯმენტი სჭირდება. იმის შემდეგ სამხედრო რეზერვო ძაბოლჯ უსრულეს მდგომარეობაში აღმოჩნდა, მაგრამ შეცდომების გათვალისწინება დაჩმაბრება სტრუქტურის რეორგანიზაციას და აღდგენას. რაც შეეხება კონცეფციას, მაქვს ჩემი ხედა და გვერები, რომელიც ჩვენი უცხოელი მეგობრების, NATO-ს წევრი ქვეყნების რეკომენდაციებს ეყრდნობა. მუშაობდა ახალი კანონი, რომლის კონცეფციის პრეზენტაციასაც დაახლოებით ერთ თვეში შემოთავაზებთ (ინტერვიუ ჩატრეუბა 16 ივნისი. — ავტ.). ეროვნული გვარდიის დეპარტამენტი მთლიანად იცვლის სახეს. ცვლილებები შეეხება როგორც სტრუქტურას და დებულებას, ასევე კადრებს. ვიცვლით შენიშვნასაც.

— როგორც გვითვით, რეზერვო იქნება როგორც საუბედოლო, ასევე ნებაყოფლობითი. აქცენტი რომელზე გამახვილდება?

— იმ ფორმზე, რომელიც უფრო გამართლებს, ჩვენ მაქსიმალურად ცვლილობით, დავაქმიანებთ ის მოთხოვნები და ამოცანები, რაც ჩვენ წინაშეა. კონსტიტუციაში წერია, რომ თითოეული ჩვენიანის ვალაა ქვეყნის დაცვა. თუ როგორ უნდა დავიცვათ, ამას ჩვენ ჩვენ ვასწავლით თუ ნებაყოფლობითი სახის რეზერვო მოვცევს კარგ შედეგს, არ გამოვიცხავ, რომ მთლიანად

რა ელის რეზერვს?

ნებაყოფლობით სარეზერვო სამსახურზე გადავიდეთ, მაგრამ ეს ჯერ მხოლოდ ვარაუდია, ველოდვართ დრო გვიჩვენებს. რეზერვის ის ფორმა, რომელზეც ვუჭობით, საკმაოდ ეფექტურია. რეზერვული პირებს ექნებათ განსაზღვრული პროცენტები საზოგადოებაში.

— რეზერვში მიღების კრიტერიუმები გათვალისწინებულია?

— დიახ. რეზერვში მხოლოდ ვარგებული პირები მიხვდებიან, რომლებსაც უკვე შეუსრულდათ 27 წელი. ზედა ზღვარზე, ჯერჯერობით, ემსჯელებით რეზერვისტი იქნება ჩამოყალიბებული მიქალაქი, რომელიც გააზრებულია გადადგმა ამ ნაბიჯს. არ ვაბიბოთ დრო, ფული და ენერჯია დეზხარჯით იმზე, რომ მათ სამხედრო საქმის სიყვარული, დისციპლინა, იარაღის დამლა-აწეობა და სრლა ვისწავლით. დაზოიილი დრო და ფული გვიჩინება მისი ძირითადი სამოქალაქო პრობლემის ჯართან ადამტაციას მოვახმარი.

— როგორ იქნება სარეზერვო პირებში?

— პროცენტმა 5-წლიან იქნება. პირველ წელს პროცენტმა 45-დღიან სწავლებას ითვალისწინებს, მორე წელსაც, სავარაუდოდ, ამდენი. მომდევნო წლებში დღეები დასრულდება შემცირდება. რეზერვისტებს გავწევთ სჭირნურად, თუ პირველ წელს ერთი ნაწილს ზაფხულში მოუწევს გაწვევა, მორე წელს ზამთარში წავყენათ, რომ ვეღლანაირ კლიმატურ პირობებში ბრძოლისათვის იყენენ მომზადებული.

— რა იქნება 5 წლის შემდეგ?

— თვისი საკეიალიბობითა და კონკრეტული მიმართულებით სარეზერვო სამსახურის გავლის შემდეგ რეზერვისტი იქნება აღრიცხვზე და სავანგებო შემთხვევებში გამოეხატება.

— რა ბედი ელით იმ რეზერვისტებს, რომლებმაც ერთხელ ან ორჯერ უკვე გაართეს სარეზერვო შეკრება 2006 წლის კანონის შესაბამისად?

— როგორც ვითხარბია, ახალი კანონი დამუშავების პროცესშია და ამ კონტრენტის საკითხი ჯერ არ გადავცევიწყებთ.

— პირველი გაწვევის კოტა რამდენია?

— კონკრეტული ციფრის დასახელება მიჭირს, რადგან კანონი ბოლომდე დამუშავებული არ არის. სავარაუდოდ იქნება წინა გაწვევებზე გაცილებით ნაკლები და ხარისხზე ორიენტირებული. სავარაუდოდ, 2000-2500 კაცს გავწევთ.

— სად განთავსდება რეზერვისტთა ბაზები?

— 5 ბაზის ნაცვლად 2 ბაზაზე შექმნებით. დაეული იქნება ტერიტორიული პრინციპი. ბაზები იქნება ადმოსავლი და დასავლეთ საქართველოში, თელავსა და სენაკში. სარეზერვო და მოსამზადებელი სამუშაოები უკვე მიდინარბობს.

— საქართველოს მასწავლებლებში 2 ბაზა ცოტა არ არის? როგორ შეძლებთ რეზერვისტთა გაკონტროლებას?

— ვაბიბოთ წარმომადგენლობების შექმნას რეგიონებში, რომლებსაც რეზერვის ადრციბა და გაკონტროლება დავყალბა.

— აქამდე რეზერვისტები მზადდებოდნენ როგორც მსუბუქე ქვეითი, ახლა რა მიმართულებებისთვის მოამზადებთ?

— შევასრულებთ როგორც არმიის, ასევე გვარდიის რეზერვის ფუნქციასაც, სხადც იქნება ვეღლა ძირითადი მიმართულება. დეტალურად შევიწყოვლით თითოეული რეზერვისტის საქმეს. გვეცდინება პროცესების, საცხერეებო ადგლისა და მომზადების დონის მიხედვით, ვინ სად და რა მიმართულებაზე გადავანაილით.

მაღლიან მნიშვნელოვნია ისიც, რომ ეროვნული გვარდიის ქვეყნის სამსახურში სხვა მიმართულებითაც ჩაებება. ეს არის ერთგვარი სამსჯელო სამსახური, კატეგორიზაციის, წყადილობის, მისწინებების, დიდულობის, სავანგებო სიტუაციების შემთხვევაში ჩვენი რეზერვო მზად იქნება დასახმარებლად. ეს ამერიკის ეროვნული გვარდიის მიდელიდან ავიდეთ, რომელმაც ძალანა გაამართლა.

ასევე, თვადიცის სამინისტროსთან ერთად უზრუნველყოფით პროექტთან თვადიცის შესწავლას და სპეციალურ სკოლებში, ინსტრუქტებში, არასამთავრობო ორგანიზაციებში...

— NATO-ს წევრობით თუ შეეება?

რეზერვისტებს?

— რა თქმა უნდა, ჩვენს დანაშაულები მიიღებენ მონაწილეობას NATO-ს წევრ-ნებსში. ვაქცხვ გვგმა, რომლის მსხვედრითაც რეზერვისტები რეკულარულ არმიასთან ერთადაც გაივლიან მომზადებას.

— რეზერვისტი ხომ მომზადების დროს და ფიზიკური ამტანობით არ არის სრულყოფილი ვარისსკაცი, რამდენად გაუტლებენ ისინი GTP-ის საკმაოდ როულ წევრებს?

— ის კატეგორია, რომელსაც ჩვენ გვი-წვევთ დაღლებ ამ პროგრამას. ერთეულ-ეუ გვარდა არ აძირებს რეზერვში ბავ-ყვების წევრებს. რეზერვისტები გაივლიან იდილოლოგიურ წერთასაც.

— ნათლია, რომ აგვისტოს იმში ვე-ღაშე რუსეთს რელი სწორედ რეზერვისტ-თა ნაწილები აღმოწნდა. დღეს როგორც პასუხისმგებელ პირს, რა შედეგითა იქ-ვათ 2006 წლის კანონზე „საოცხერეო სამ-სახურის შესახებ“?

— ხარეუბებზე ღაბარაკო არ მინდა, ისედაც ვეღაღ ივის. ერთ ვიტყვი: დიდი შედეგით იქნა დამუშეული მართვსა და კონტროლში. ჩემი აზრით ვეღაშე დიდი პრობლემა სწორედ რაღდწობა იყო. ახლა მართვის გაცილებით ეფექტიანად პროგრ-ამა გავტესტე შემუშავებული. ათმეთაურების, ოცმეთაურების, ასმეთაურების და ბატალ-იონების მეთაურების კატეგორი წარმსება ჩვენს დეპარტამენტის მუდმივი მონაწილედი-ნებით იქნება შედარებით მცირერიცხო-ვანი, მაგრამ გაცილებით უკეთ გაწერინ-დი და აღუკურებელი რეზერვი.

— რუსეთ-საქართველოს იმში სულ რამდენი რეზერვისტი დაიღება და თუ გაქვითა მათ ოვაზეებს დახმარება?

— ი რეზერვისტი დაიღება. უკურა-დლებოდ არავინ დაწინებდა. თითოეული დაღუპულის ოვაზეში მთელ და შეტლებს-დავგარდა დავებმარები, იქნება ეს სამსა-ურში მიღება თუ სხვა სახის დახმარება.

— როგორც ვაგივთ, რამდენიმე რე-ზერვისტი დეზერტირობისათვის სახელის იხდის. რამდენად სამართლიანია რამდენ-იმე კაცის დასჯა, როდესაც ვითარება უკო-ნტროლი იყო?

— არიან რეზერვისტები, რომლებიც მართლაც იხდინა სახელს, მაგრამ მათი რაოდენობა და საქმები ჩემთვის უცნო-ბია, ამისათვის შეგომლიათ სამხედრო პოლიციის მძიმართი.

P.S. მუთათავიერების მქონა სასაფლა-ოთთან ახლოს სულ მალე შესაძლია ბა-ტრინი ზურაბის ინიციატივით შექმნილი სამხედრო მუშეუბი გაიხსნას. აქ ქონ-ნოლოგიურად იქნება წარმოდგენილი საუკუნეების განმავლობაში ქართველი არმიის განვითარება, რომელ ეპოქითა რა ეცვა და რით იბრძოდა ქართველი მეთაური, ვინ იყო მისი მტერი.

ენიმი მამუქაძე

ვინ დასერიგოს პრაზილიანში კანსელარიაში:

ჯაშუაები თუ პორვანაები?

(გაგრებლება. დასწყისი იხ. „არსენალი“ №11-12)

სიმონ კილაძის საქმის ჩვენთვის ხე-ღისმსახურდო დეტალების გაცნობის შემ-დეგ შეიძლება დავასკვნათ

ა) კილაძეს არ ჰქონდა შეტება და დამტყა სრულად საიდუმლო დოკუმენ-ტაციასთან, რაც უთოიდ დაინტერესებ-და სხვა ქვეყნის სპეცსამსახურს. რაც შე-ტება მისი დაკავების დროს დასახულებ-ბულ „სტრატეგიულ ინფორმაციას“ პრეზიდენტისა და მისი გარემოცვის, უმაღლესი ობდიეკური თანამდებობის პირთა, ასევე სამთავრობო დელეგაციებ-ის ვიზიტების, ვიზიტებზე განსახილვე-ლი საკითხებისა და გადაწყვეტილებე-ბის შესახებ და ა.შ., როგორც წესი, ორი აქ ქვეყნის დიპლომატები წინასწარ ათანხმებენ და საიდუმლო სულაც არ წარმოადგენს, ხოლო პრეზიდენტის კონ-ფიდენციალური შეხვედრების თაობაზე ინფორმაცია იმდენად გასაიდუმლობო-ვია, რომ საეჭვოა, სიმონ კილაძისთვის გამხდარიყო ცნობილი. ჩვენს ქვეყანაში არსებული ვითარების ამსახველი მასა-ლა კი ძალზე ადვილად მოსაპოვებელია და მხოლოდ სულელი გადაიხდის ფულს იმამში, რაც პრესისა და ტელევიზიის სა-შუალებით შეუძლია შეიტყოს;

ბ) გამოძიების მიერ ოფიციალურად გაცხადებულ ოპერატიულ-ავტენტურულ დე მუშაობის კონკრეტულ ფორმებს: „დეკლარაციებს“ ინტერნეტით, ბანკის საკუთრებით ავენტისთვის ფულის გა-დარიცხვას(?), ასევე კილაძის მიერ ინ-ფორმაციის გადაცემის მეთოდებსა და ხერხებს არაუფექტიანობის გამო სპეც-სამსახურებში არ იყვნენ;

გ) საიდუმლო ინფორმაციის მოსა-პოვებლად კილაძეს თანამზრახველები უნდა ჰყოლებდა, რაზეც მისი დაკავების დღეს 2006 წლის 28 მარტს პრეზიდენტ-მა ილაბარაკა, როგორც მაშინ ითქვა, გამოძიებულ მუშაობა იმის დასაგნებლად, თუ ვითარ ჰქონდა კილაძის აჯობანი, მა-გრამ სამი წელი გვიდა და ამ ბრალდებ-ით არავინ დაუკავებიათ.

დ) ჩვენი ინფორმაციით, კილაძის სასამართლო პროცესზე არ წარუდგე-ნიათ აუდიო-ვიდეონაწარეებები, რთაც დადასტურდებოდა კანცელარიის ჩინო-

ვნისის უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურის თანამშრომლები კავშირი და მისთვის საიდუმლო ინფორმაციის გადაცემის ფაქტი. რაც შეეხება ელექტრონიული ფოსტით ინფორმაციის მსოვრებას, ნებ-ისმიერ პირს, რომელსაც ელექტრონიუ-ლი ფოსტით მიმწერა აქვს, წერილის ტექსტი ისე შეიძლება შეუცვალო, როგორც გაგისარდება; თუ გულის, ბინ ღაღენდაც აქცევ და ტერაქტების წარტარების „კონკრეტულ“ ვგემბსაც ჩაუწერ. ამას არც საფოსტო კონტრერის ფარულ გახსნა და არც კალიგრაფიის მიმგავსებაზე თავის მტერევა სჭირდებ-ბა;

ე) როგორც ვაგრეკვით, კილაძე დამ-ნამუკედ ორად ორი მტეკიკულემის საუფლებზე ცნეს. პირველი, მისი აღი-არებითი სენებია (ამ საკითხს უფრო დაწერილობით ქვევით დავებრუნდებით იყო, ხოლო მეორე მტეკიკულემა კილაძის კომპიუტერიდან ამოღებული პირადი მიმწერის შეცვლილი ელექტრონიული ვრისა გრებლათ.

უდასამაულობა პრეზუმეციის ნორმებისან გამომდინარე, ზემოღნიშ-ნული არგუმენტები საკმარისი საფუძე-ვლა იმისთვის, რომ განეკუხალით, ბრალდების მხარეს არასაკმარისი მტეკ-იცულებები ჰქონდა სიმონ კილაძის დამ-ნამუკედ ცნობისთვის და ეს „ჯაშუაობის“ საქმე თითოი მათეთაა ნაყრი.

როგორ გროვდება მტეკიკულეები მპირნავის დროს

უცხო ქვეყნის ჯაშუაებს ვეღა ქვე-ანაში გებრძვან მერ-ნალები წარმატე-ბით. ამ დროს უმთავრესა მტეკიცულებე-ბის შერეობა და კანონის მთხედვით დოკუმენტებია. ხშირად ეს წნობით გრებლდება. ჯაშუაობაში ეჭვმტანლი პირის ოპერატიული დამუშავება გულისხმობს: მისი ბიოგრაფიის დაწერილობით ანალიზს, მისი შემოსე-ვების და ხარჯების შესწვლას; უცხო ქვეყნის მოქალაქეობთან საეჭვო კონ-ტაქტების გამოვლენა და აუდიო-ვიდეოაპარატურით ფარულ დაფიქსირე-ბას, ავენტურის „ჩანაწერვას“ მის გარესტყვამ; გარე თვალთვლს; ფარულ მოსმენებს, ფარულ ფოტო და ვიდეოგა-დებლებს, ელექტრონიული ფოსტის „გა-

ითვას“ და ა.შ., ხშირად ისეთი უსაბამო ოპონირებების“ მოპარვას და შესწავლას, როგორც პირის საყოფაცხოვრებო ნაგებობა.

თუ შემოიპოვითელი ოპერატიული ღონისძიებები კანონის სრული დაცვითა და შეუცდომლად ჩატარდა, კონტრდაზვერვის სამსახური ექსპედიციის ადარებით ჩვენებებზე უკვე ნაკლებად იქნება დამოკიდებული და საზოგადოების სამართლიან კრიტიკასაც ნაკლებად დაიმსახურებს.

ქვემოთ აშშ-ის კონტრდაზვერვის ერთ-ერთი მრავალწლიანი სპეციალური ადგილის შესახებ მოგიხსნებოდა, რომელიც გააჩვენებს, როგორ უნდა მუშაობდეს კონტრდაზვერვის სამსახური.

ოლდრი ემისი, აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტოს (ცსს) კონტრდაზვერვის სამსახურის მალაიზიის განყოფილება კვლავ და საბჭოთა სპეცსამსახურების წინააღმდეგ მუშაობდა. 1985 წელს თავად გახდა კა-კე-ბეს აგენტები და ათი წლის მანძილზე ინფორმაციას აწვდიდა ჯერ საბჭოთა კავშირის, ხოლო შემდეგ რუსეთის სპეცსამსახურს.

თავად ამერიკელების შეფასებით, ამ „თხუნულამ“ (ანუ მოწინააღმდეგე სპეცსამსახურის ფართო აგენტის) ამერიკის სპეცსამსახურებს მისი არსებობის ისტორიაში ყველაზე კატასტროფული ზიანი მიაყენა (დიდი თანხის სანაცვლოდ მან კა-კე-ბეს გადასცა ინფორმაცია აშშ-ის 30 აგენტის, მათ შორის: გორდიუხვის, პოლიაკოვის, მარტინოვის, მორტინის და სხვ. და 100-ზე მეტი საიდუმლო ოპერაციის შესახებ). 1991 წელს ემისი გამოძიების ფედერალური ბიუროს (ფეიბი) მიერ შედგენილ ექსპედიციასთან სიაში მოხვდა და მასზე მეთვალყურეობა დაწესდა. ცსს-გვებს გარე მეთვალყურეობის ბრტყელად სამი წლის(1) მანძილზე დღლიდამ უთვალთვლებდა ემისისა და მისი მუდლის მარტინოებს; ემისის კაბინეტში დამონტაჟდა მოსასმენი „ხი-

ჭები“ და ვიდეოთვლა; მას რამდენჯერმე „შეუცურეს“ სრულიად საიდუმლო ინფორმაცია, თან უთვალთვლებდნენ, რას მოიძიებდნენ რუსეთის აგენტი. ოლდრის ემისი საკმარის გამოცდილი იყო იმისთვის, რომ ამგვარ მარტე სატყუარას წამოგებოდა.

ემისის დაპატიმრება მხოლოდ 1994 წლის 21 თებერვალს მოხერხდა, სამხილების პოვნა მისი საყოფაცხოვრებო ნაწარმების (უფრო მარტეად, ნავის) მრავალჯერადი ქექვის შუღვი იყო. ამ საქმეში აშშ-ის გამოძიების ფედერალური ბიუროს თანამშრომლებმა გამოიჩინეს თავი. ღამით ემისს ნავის კონტეინერს ცვლდნენ, ის კი საბოლოო უბანში მაქინდამ, ახარისხდნენ, ფორტოს ულებდნენ, ამოწმდნენ, შემდეგ კი იმავე თანამდევრობით უკან, ადგილზე აბრუნდნენ. მხოლოდ მეთხუ ცდნენ, როცა იმედი ვადაწურული ჰქონდათ, წააწმდნენ საინტერესო ნივთბრტყეებს — საფოსტო კონტეინერს ნავლავზე ემისის ხელით აწერა: „შხად ვარ მტყვევრისთვის 1-ელ ოქტ. ბ-ში“.

უკვე იოლი დასადგენი იყო, რომ ემისი თავის ოპერატორს, რუსეთის საგარეო დაზვერვის სამსახურის თანამშრომელს ელვად მუხვედროვად 1-ელ ოქტომბერს კოლუმბის დედაქალაქ ბოგოტაში. ეს იყო პირველი აშკარა საშიხილი, რასაც მალე რუსეთის ჯაშუშის დაპატიმრება მოჰყვა. ემისმა ადარა ჯაშუშობა და სასამართლომ მას საშუადამი პატიმრობა მიუხაჯა. ასე რომ, ჯაშუშობის ბრალდებით (ისევე როგორც სხვა დანაშაულები) სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაში მიყვამ და სასამართლომ მიერ დანაშაუდ ცნობა სათანადო მტკიცებულებით და არა მხოლოდ ადარებით ჩვენებით უნდა იყოს გამყარებული.

**გოცა რამ პირიონებაზე
ზემოქმედების ისტორიიდან**
2006 წლის 30 მარტს თბილისს

საქალაქო სასამართლომ კილაძეს ორთიანი წინასწარი პატიმრობა შეუფარდა. რამდენიმე დღე კილაძე რუსებ-ლიკურ სააგენტოში იწვა, აპრილის დასაწყისში კი უკვე აღარებოთი ჩვენებების მიყვამ დაიწყო.

სიმინ კილაძის „აღიარებითი“ ჩვენება წელის წვეთით წაგავს მანამდე და შემდეგ დადგმულ ტელედაპატიმრებებს, ტელეშოუებს და ტელეადარებებს. ამიტომაც სრულიად არადაამჯერებელია.

საზოგადოება ფიხიკურ და ფიხილოგიურ შემოქმედებაზე აღაპარადა, ხოლო ბერმა ზვიად გამსახურდიას 70-იანი წლების ბოლის გაყვებული სატელევიზიო მონაწილე გაიხსენა. მინიშნება ნარკოტიკული ან ფიხილოგიული პრეპარატებით შემოქმედებაზე გაკეთდა. ზოგამ პირობის ვერსიად დაასხელა. რამდენად არის შეესაძლებელი აღიარებითი ჩვენების მიღება ნიაროქიძეთი და ფიხილოგიული პრეპარატების გამოყენებით?

ფიხილოგიული საშუალებების ოლიგანჯე იყენებდა სპეცსამსახურები. „სამართლის ფუნცილის“ წარმოებაზე მუშაობდნენ გერმანიის, ამერიკისა და საბჭოთა სპეცსამსახურებიც. რა ვადაკეთებდა, თუ სპეცსამსახურები დღესაც იყენებენ ამ ბინძურ მეთოდებს?

ფიხილოგიული საშუალებების და განსაკუთრებით ე.წ. „სამართლის ფუნცილი“ საბჭოთა სპეცსამსახურები არა მარტო სხვა ქვეყნების კოლეგების „დასაზვერებლად“ იყენებდნენ, არამედ ახეთვე „პატრში“ ჰყვადით თვით საბჭოთა მუხვერავებაც, იხინი, ვინც ხელმძღვანელების ეჭვს იწყებდნენ.

ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ფაქტი მოსკოვში 1985 წლის მარტში მოხდა, როდესაც ინგლისში საბჭოთა დაზვერვის რეზიდენტს, იმეჯდროვლად MI-6-ის აგენტს ოლეგ გორდიუხვის დანიხვის კა-კე-ბეს გამოძიებლებმა ძლიერ მოქმედი „ასალაპარაკებელი“ ნარკოტიკული ნივთიურება კონიაში ჩაუყვარეს და ასე ცილიობდნენ ინფორმაციის დაცვებს.

უფრო ანეკდოტურ შემთხვევას ქონდა ადგილი 70-იან წლებში, როცა კა-კე-ბეს გენერალი, შორეული აღმოსავლეთის განყოფილების უფროსი დილომატად შინიბოლი სპეციალურად ჩავიდა ბირმაში ადრე გამოძიებულმა ჩინელი აგენტის შესაძრებლად. სადილობისა მოსკოვშია სტუმარმა აგენტს შეუწმენდილ ჩაშში „სამართლის ფუნცილი“ ჩაუყვარა, რომ მას თვითონკნორობი დეაქარა და ყველაფერზე კლაპარაკა, მაგრამ ოპერაცია ჩაიშალა, — აღბათ, კა-კე-ბეს ქმიური ლაბორატორიის „შამანები“ დონა ძლიერი მოყვადით

და ექიმებმა ააგრიტი ძლივს გამოსტაცეს სიკვდილს. საერთაშორისო სკანდალის თაობად ასაკითვლად საბჭოთა „დიპლომატი“ თავიუდმოკლავალი გაიქცა აერთაშორტში და ბირმა სასწრაფოდ დატოვა.

საერთაშორისო, ფსიქოტროპული ნივთიერებები ინტენსიურად გამოიყენებოდა და გამოიყენებოდა საქართველოს დღევანდების რუსეთში ვიზიტებისას. კონტროლდაკარგული ქართველი მაღალჩინოსნები, მათ შორის ძალიანებები, ალბათ, არაერთხელ გამხდარან ამ ფარული აგრესიის მსხვერპლი. გაბრუნებული ქართველი გენერლების, მინისტრების, მოადგიელებისა და დეპარტამენტების უფროსების შეტყუება კანონებში, ქალებში და... ალბათ, კიდევ სხვაგან, მზელი არ არის, შემდეგ კი შანტაჟების წყალობით რუსეთის სექსსამსახურებს აღარ გაუჭირდება მათი გადამბირება.

კოლაძე ფსიქოტროპული პრეპარატებით იყო გაბრუნებული იყო

ამ პრეპარატების გამოყენების თავისებურება ისაა, რომ ზემოქმედების ობიექტი მხოლოდ ერთგვარად ფიზიკური მოქმედებებისთვის არის მზად. მათ შეუძლიათ ფსიქიკურ სულიობამდე სწრაფად ფიზიკურად და სიკვდიამდე მიიყვანონ ადამიანი. არც ერთ ამგვარ პრეპარატს არ ძალუხს ზომიერებულ ტრანსში და სრულ მორჩილებამში იყოილოს პირი, მით უფრო შეუძლებელია სასამართლო პროცესზე დაღვავებული პასუხების გაცემა.

ამ სახის პრეპარატების მცირე დოზა საკმარის მზიარულ გუნებაზე აყენებს კაცს და ლაპარაკის საღერდოს უძლის, გაუთყუებლად ლაპარაკობს, მისი შექერება შეუძლებელი ხდება. ამ დროს არ არსებობს გარანტია, რომ პირმა შეკითხვაზე პასუხის ნაცვლად, ღრმა ფილოსოფიურ თემებზე არ დაიწვიოს გაუთყუებელი ლაპარაკი. დიდი დოზა კი პირიქით, უძლიერეს და ხანგრძლივად ღრმადის იწვევს.

კოლაძის ქვეყნის (განსაკუთრებით სასამართლო პროცესზე) მასზე ფსიქოტროპული პრეპარატებით ზემოქმედების ეფრთხიას საკლებსაერთაშორისო ხდის.

მამინევი პინოჩეტი?

სხვადასხვა ქვეყნის სექსსამსახურები აიწიულენების მანიბლზე ატარებდნენ ექსპერიმენტებს, რომელთა მიზანი იყო პირის სწრაფი პინოჩეტი, ხანგრძლივი ამნეხია და ოპერატიულად სასარგებლო და ხანგრძლივ ტრანსში მოქცევა. გამოკვლევები აღსტურებს, რომ ადამიანის ფსიქიკაზე ზემოქმედებით მისი ზომიერება, ქვეყნის სრულად გაკონტროლება და მოქმედების სრული

პროვოზირება შეუძლებელია. მარტვი ფიზიკური მოქმედებების შესრულება (წადი, დაჯიხე, დაიხინე და ა.შ.) პინოჩის ზემოქმედებით კი სავსებით შესაძლებელია. რაც შეეხება კონკრეტულ კასივებზე პასუხის გაცემას (თუნდაც დაჭერილის წაკითხვას), ტელეკამერის წინ ან სასამართლო პროცესზე, ექსპერტებს ეს შეუძლებლად მიანჩნია.

როგორ „გატყუებ“ კოლაძე

მამ რა მზხდა? რა მტყიცებულებებმა ან რა გარემოებებმა აიძულა კოლაძე, ჯამუშობის უძმიმეხი დანაშაული ელიარებათ?

ამ კითხვებზე პასუხს ოდესმე, ალბათ, თავად სიმონ კოლაძე გასცემს. ჩვენ კი იმ ეფრთხიას შემოვთავაზებთ, რომელიც ყველაზე რეალურად მიგანჩნია.

კოლაძე სენსაციური აღიარების ჩვენების მიცემის დროს სატელევიზიო კერანტზე საკმარისად აღიკვეული ნანდა. მისი პასუხები, ძირითადად, მექანიკური იყო. ფაქტია, ფსიქოლოგიური ზემოქმედების გარდა, კოლაძისგან აღიარებითი ჩვენების მოპოვების სხვა გზა ჩვენს სექსსამსახურებს არ გაანჩნდა.

ამ დროს ზემოქმედების ყველაზე ნაცვადი ხერხი ოჯახის წევრების ჯანმრთელობის, მარტვიწილიანი შედეგების მოძიების და ა.შ. „შემთხვევითი“ ხსენებაა. რომელიც მშობელი გაუძლებს ამას? საერთაშორისო, ასე გამოსხალეს სიმონ კოლაძეს „აღიარებითი“ ჩვენება.

ამგვარ „აღიარებითი ჩვენებებზე“, რომლებიც აბსული სატელევიზიო 30-იან

წლებში საქართველოში მრავლად იყო, აკაკი ბაქრაძე ძალზე საინტერესო წიგნში „მწერლების მოთხრობები“ წერდა: „თუ ყველაფერი ეს გადაგიტანია და არ გატეხილხარ, მაშინ გაქვს უფლება, შეტყუო სხვას საყვედურთან და მათთვისელი თვალებით მაგრამ, როცა არაფერი გემუქრება და თბილ ლოგინში არხინედე ნებფრობ, მაშინ იოლია სხვათა განკითხვა და პატიოსნების თამაში“.

რომელი ქვეყანაა „სასარგებლოდ“ მუშაობდა“ კოლაძე

ქვეყანა, რომლის სექსსამსახურებმაც კითხიდა „დაჯიხეოვქვს“ კოლაძე, გამოძიებას და შემდეგ სასამართლოს არ დაუღასხლებიათ. როგორც ინფორმირებული წყაროებიდან შეიტყვევთ, განჩინების სიტუაციისთვის ჩანწილი, გამოძიებამ ვერ დადგინა, რომელი ქვეყანა სასარგებლოდ მუშაობდაო. კოლაძის დაკავებისთანავე, 2006 წლის 28 მარტს, ხელისუფლების წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ კოლაძე 2004 წლიდან უცხო ქვეყნის სექსსამსახურებს საიდუმლოდ აწვდიდა სტრატეგიული მნიშვნელობის ინფორმაციას, ხან ხელექტრონული ფორსტონ აგზავნიდა, ხანც კი პირადად მაქიწინდა.

განა მწელი დასადგენი იყო კოლაძის აღრესტის ადვოკატებარობა ამ თავად ექვემდებარების მუხავრობის მარმურტებაზე? ჩვენი ინფორმაციით, სიმონ კოლაძე საზღვარგარეთ, თუ რუსეთს არ ჩავთვლით, ნამყოფი არ არის. იქვე (2005 წლის ოქტომბერში და 2006 წლის თებერვალში)

გინ ხელმძღვანელობდა ქართველ მსტოვრების? როგორ „მოიპარეს“ ქართველებში სამშეფილის ცხებ? „გდინფირო ლიობის“ პრეტენზიები აბულანინის ღღნფიფორმაცია? ზანჩან ზორაბაძელის საიდუმლო მისია მსტოვრების „კანტრების სამველო“? „უბედური რუსის“ ისტორია? ოფრო რუსის სამეფო კარიდან გამქვების მსზეგზები? ქართველ მფეფთა ინტერფიუს ცხოვრება? ცაშეშეხი თამარის სამეფო კარზე? ქართველ მსტოვრებით მიერ მოკვებული მახინის მარძოლი.

განსაცხადგზილი

მსტოვრობის ისტორია საჭარბოვლოდ

ნიითხეთ ნიგნის გელაწიგაში
ან ღაკაქეთ 38-26-73; 38-26-745
ღა შიილი ნიგნი სასლო, ფანსანაბანს გაკავე
www.elva.ge

საქართველოს ოფიციალურ დელეგაციასთან ერთად იყო და ქართულ დიასპორასთან ჰქონდა შეხვედრები.

ასე რომ, ჩვენი „კოლმეურნეობის თავმჯდომარეა, მაგრამ გვარს არ დაეასახელებო“, სწორედ ისეა. ყველა ხედაბა, რომელი ქვეყნის სპეცსამსახურებზე იყო მინიშნება, მაგრამ მაშინ ამკარა სამხილობის უქონლობის გამო გონიერება გამოიჩინეს და მდგომარეობა რომ არ დაეძაბათ, არ დასახელეს ეს ქვეყანა.

ოპერაცია „გადაფარვა“?

ყოველზე უმოთქმულის შემდეგ ჩნდება ერთი ლეგიკური კითხვა: რატომ იმქარეს? თუ სიმონ კილაძე მართლა უცხო ქვეყნის საიდრე იყო და მართლა აწედა მათ ადგილყო ინფორმაციას, მაშინ აუცილებლად ექნებოდა კავშირები. ხომ არ იმქარა ხელისუფლებამ? არ ჯობდა, დაეკითხათ სახელმწიფო კანცელარიაში ჩანერგილი „აგენტისთვის“ (მით უფრო, თუ კილაძის კოლეგები თვების მანძილზე თანამშრომლობდნენ კონტრადაზერვის დეპარტამენტთან), რომ მისი ნამდვილი მიზან-გეგმები დაეღვინათ და ხელისუფლების სფეროდ სტრუქტურასთან ყველა საეკვი კავშირი გამოეფლნათ? კილაძის დაკავების შემდეგ მდგომარეობა რომ უფრო გათიხდა, ქართული სპეცსამსახურებისთვის ძნელად გასაძიფირი გახდა აუგრძელ შტრაცხილი კილაძის ოპერატიული კონტაქტები?

თუ კილაძეზე კანცელარიაში მუშაობის პერიოდში არსებობდა საფიქსიანი ეჭვი, რატომ დააკვეს მანცელარია 2006 წლის მარტის ბოლოს და არა 2004-2005 წლებში? რატომ იმქარეს და ამ ფაქტუაში უპირავე შეცდომა დაუძვეს ჩვენმა სპეცსამსახურებმა? ამ სენსაციით 2006 წლის გაზაფხულზე სხვა, ხელისუფლებისთვის სახიანო პოლიტიკური პროცესები ხომ არ მიმქმალეს? ამის დასადგენად საკმარისა გადუხედლით იმ პერიოდის საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრების ქრონიკას, რა იყო ყველაზე აქტუალური თემატიკა? მხოლოდ ორ უმნიშვნელოვანზე ფაქტზე შეეყებოთ, რომლებიც „კარგების რეკლამისთვის“ შედგენ ქვეყანაში ყველაზე დიდი პოლიტიკური დაძაბულობა გამოიწვია.

„ჯაშუშის“ დაკავებამდე უხეტად რომ ითვის დრე, 2006 წლის 28 იანვარს, სანდრო გირგვლიანის სკეკელბაში მიხდა. იმავე წლის მარტის დასაწყისში საპარლამენტო მობრციამ (მემარჯვენე ოპოზიციამ) ამ საქმის გამოძიების საკითხი ძალზე შეეკვდა დას. ამას კი 16-17 მარტს ერთობამსტაბიან საპროტესტო აქციებში მოჰყვა. საქართველოს საზოგადოება ყველა დამწაშის დასჯას მოითხოვდა.

სიმონ კილაძის დაკავების წინაღობის,

კილაძის დაკავება

2006 წლის 27 მარტს კი საქართველოს უახლეს ისტორიაში პატიმართა ყველაზე მასშტაბური ამბოხება მოხდა. თბილისის მე-5 („სონთაქლას“) საჭირობილში გამოიწიისას დაწყებული არეულობა მსხვერპლით დასრულდა, იყვნენ დაღუპულები და დაჭრილები. ეს ფაქტი უმსკვესი პოლიტიკური დაძაბულობის მიზეზები გახდა. „ციხის ბუნტის“ რეალური მიზეზები და შედეგები დღესაც ბურუსითაა მოცული.

ხომ არ გახდა ეს ორი მოვლენა „ჯაშუშების გამოამქარავების“ ოპერაციის დაწყების მიზეზები?

რატომ სიმონ კილაძე?

კიდევ ერთხელ გათიხებოთ, ჩვენი აზრით, არსებული „მტკიცებულებები“ კილაძის დაძაბულობა არ აღსატურებს. ამ ამბავს უფრო პოლიტიკური დღეური დაკარეს, ვიდრე ჯაშუშური. ბევრ სხვა კითხვასთან ერთად, რომელიც საზოგადოებას აქვს, ერთია განსაკუთრებით საინტერესო: რატომ მანცელარიაში სიმონ კილაძე, რა ნიშნით შეირაა „ჯაშუშად“?

როგორც სიმონ კილაძის ნაცნობები და მოცილი თანამშრომლები ამბობენ, მისიველი „ჯაშუში“ სახელმწიფო კანცელარიაში მუშაობის პერიოდში დაუფორარებად აკრტიკებდა ხელისუფლების კურსს და ხშირად ლაპარაკობდა ხელმძღვანელების არაკომპეტენტურობაზე. საერაოდ, პირადი საურბების თუ ელექტრონული ფოსტით მიმოწერის დროსაც ის საკმაოდ კრიტიკული იყო. ეს კი მისმა „კეთილმოხერხებმა“ პრეზიდენტის ადმინისტრაციაში უშალ გამოიყენეს. არბათ, ამიტომაც გადაუზარდეს მადლობა კრზინდენტის ადმინისტრაციისა და სახელმწიფო კანცელარიაში თანამშრომლებს, რომლებიც თურმე თვების მანძილზე თანამშრომლობდნენ კონტრადზერვის სამსახურთან და სახელმწიფოს „ჯაშუშის“ გამოფლენაში დაეხმარნენ.

სახელმწიფო კანცელარიაში შენობის კვლავს „დიდი ყურები“ ჯერ კიდევ ედუარდ შვერდნაძის დროიდან აქვს მობმართული. თუ ამას სატელეფონო მობმენებსაც დაუმატებთ აღმოჩნდება, რომ კილაძეზე „კომპრომატები“ საკმაოდ ჰქონდათ და პოლიტიკურად მომკვებიან დროს ელოდნენ.

როლის გავცნობთ „კილაძის საქმეს“

დაკვრებული მკითხველი შეამჩნევდა, რომ ჩვენი დასკვნები ვარაუდისა და ვერსიის იქით არ წახლდა. ამის მიზეზია ის, რომ სიმონ კილაძის (ისევე როგორც სხვა „შპონების“) საქმე „ცხრაკლტულუშა“ ჩაეჭვოს. კანონის თანხმად, ინფორმაციის გასაიდუმლოების ვადა დამოკიდებულია მისი საიდუმლოობის ხარისხზე. ასე რომ, თუ ამ საქმეს „განსაკუთრებული მნიშვნელობის“ გრეიფი მიანიჭეს (რაც ყველაზე რეალურია), კიდევ 17 წელი იქნება გამოცხადი, მერე კი...

სამწახარო დასკვნა

ჩვენი სპეცსამსახურების ხელმძღვანელები ამკარად მოიკვლევან გამოცდილებასა და თეორიულ ცოდნაში. ბოლო თვეებში განვითარებული მოვლენები აღსატურებს, რომ ჩვენი სპეცსამსახურების შეფენს, ეტრობას, არ გაუვიით მცადარ კვალზე დაყენების, რეალური აგენტის უქონლობაზე სხვისი მაკომპრომირებული „ფაქტების“ და „დეკუმენტების“ შექმნის და ამ გზით უდაძაშუელი და პროფესიონალი პირების განვითარების ამცუქარაიის შესახებ.

სწორედ ამგვარი მრავალწლიანი გამოცდილება აქით იმ ქვეყნის სპეცსამსახურების, რომლის აგენტობასაც სიმონ კილაძეს აბრლებდნენ.

გისი ალადაშვილი
მისამართი ეროვნული
უშიფროვის დარგში,
უშიფროვის გარდაშენი
პოლიტექნიკი

ერთი ქართველი სამხედრო ისტორიკოსი

მაიორი გიორგი მინაბორაშვილი ის სამხედრო პირი, ვინც საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში მისი ჩამოყალიბებიდან მსახურობს. 18 წლის განმავლობაში უკვე ორჯერ მონაწილეობდა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისთვის ბრძოლაში მონაწილეობაში, თითქმის ყველა საჯარისო ნაწილში იმსახურა, რამდენიმე ჭრილობა, დიდი ცოდნა და გამოცდილებაც მიიღო... 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომში ცხინვალის მისადგომებთან მიმდებარე დაიჭრა და ხერხემალი დაზიანდა, მაგრამ უკვდავ ფეხზე დადგა. მაიორი, ვახტანგ გორგასლის მეორე ხარისხის ორდენოსანი სამხედრო, ცხოვრებისეულ სირთულეებზე გვესაუბრა:

„საქართველოს შეიარაღებული ძალების ყველა ნაწილი მოვიარე“

— ლესელიძის სახელობის სამხედრო სკოლა-ინტერნატის დასაწყისის შემდეგ თბილისის უმაღლეს საარტილერიო სასწავლებელში ვსწავლობდი, აქიდან კვანთერინურებში (მაშინ სვერდლოვსკი ერეკლე) გაგვამწესეს, მაგრამ სწავლა ვერ დაიასრულე, უფრო სწორად, არ დაიასრულე. — რუსული ფიცის მიღება მოგეთხოვეს და უარი ვთქვი. 1992 წელი იყო და ამ დროს საქართველოში ერთ-ერთი მძიმესი ტალღა იყო აჯორბეიჯი. ჩემთან ერთად 5 ქართველი იყო, მთავარი თქვეს ფიცის მიღებაზე... ვალში არც იხინი დაკარგნენ და სამხედრო ბილეთები გაგეთოქვეს, გადაგვიხიეს.

— საქართველოში რომ ჩამოხვედი, როგორი ვითარება დაგხვდა?

— არეულობა დაწყებული იყო. თავდაცვის სამინისტროში მისვლა გადაწყვეტილი იყო, სამხედრო საქმის გაგრძელება გეინდობდა. სამხედრო კომისარიატი მაშინ სამკვრავი იყო, სადაც მამანაძე მუშაობდა. დიდხანს არ მიფიქრია, არც იყო დიდი არჩევანი და სამხედრო პოლიციამ გადაწყვეტილი მუშაობის დაწყება. ოცმეთაურად დამინიშნეს და აფხაზეთის ომიც დაიწყო. ეს ის წლები იყო, როცა საქართველოში შეიარაღებული ძალები ვაღიარებდით, თუცა ჩვენ, სამხედრო პოლიციას, შეიძლება თქვას, შედარებით უკეთესი მდგომარეობა გექონდა. ფორმებისა და შეიარაღების ნაკლებობა იგრძნობოდა. სამხედრო პოლიციას თავისი შეუქმლვენიც კი ჰყავდა. ჯერ ფოთში ჩავფრინდი და იქიდან გემით აფხაზეთში ჩავედი. ამ დროს სოხუმში ჩვენი ჯარი იდგა. ჩვენ ქალაქის გაკონტროლება გვეუბნებოდა, რომ კონტრაბანდული იარაღი

და ტყვია-წამალი არ გასულიყო... მიუხედავად იმისა, რომ სამხედრო ნაწილიც ახალი შექმნილი იყო, საკმაოდ კარგი ჯარისკაცები და ოფიცრები გვეყავდა, საქმეს პროფესიონალურად ასრულებდნენ, რაც მთავარია, ჯარში დისციპლინა იყო... მაშინ ზემდგომი წოდება მქონდა.

— რამდენადაც ვიცო, აფხაზეთში მიმიხედ დიპლომატი?

— დაახ. ტაშის ბრძოლების დროს. ტყეში ხერხემლი დამნახანა. ექიმები მომხმობდნენ, რომ ფეხზე ვერ დავდგებოდი, მაგრამ მკურნალობა კარგად ჩაიარა და აფხაზეთში დაბრუნება ისევ შეუძლებელი იყო.

სოხუმი ჯერ კიდევ ჩვენი იყო, მაგრამ მის მიმდებარე ტყეებში ბრძოლები უკვე დაწყებული იყო. გავრას კი აფხაზეთი აკონტროლებდნენ. ძალე მზარებდა ხელი მოაწერეს ცეცხლის შეწყვეტის ხელშეკრულებას, რომელიც ისევ მონაწილდევკემ დაარღვია. ძალიან აქტიურობდნენ სომხები, „პარამაინის“ ბატალიონი და ჩვენი „ნაომიანები“. როგორც ამბობდნენ, ე.წ. ცეცხლის შეწყვეტის ხელშეკრულება სწორედ მათ დაარღვიეს, როცა ჩვენის შეიარაღებულ ძალებს ცეცხლი გაუხსნეს. „პარამაინის“ ბატალიონი, ძირითადად, ადგილობრივი სომხებისგან შედგებოდა, სომხეთიდანაც ბევრი ჩამოვიდა. სოხუმის დაცემამდე ჩვენ ექვსი დღე-რეზერვითი სამხედრო ნაწილი იმდენს შეუქმლვენი ჩამოგვიყვანეს.

— რაღონ მიიღეს ეს გადაწყვეტილება?

— არ ვიცი... თბილისში დაბრუნების შემდეგ კარგა ხანს ისევ სამხედრო პოლიციაში ვმუშაობდი, მოგვიანებით სამხედრო პოლიციის საექსპანზიონების ოცმეთაური გავხდი. მერე ოპერატიული

პრობლემა გადამიყვანეს და ლეიტენანტის წოდება მიმიღო.

1994 წელს ბრძანების თანახმად ოცდახუთი კაცი წავიყვანე და სოფელ საგნში დავბანადით წესით, ორი კვირა უნდა დავრეზიდულიყავი, მაგრამ წოდება და ერთი თვე მოგვიწია იქ ყოფნა. ხელაბანი ისე უნდა გადავხელიყავი, რომ რუსებს არაფერი გაგვით, ამიტომაც ჯერ ქუთაისში ჩავდიო, აქიდან კი შეუქმლვენი ჩავფრინდი იმაზე ბევრად მეტხანს მოგვიწია იქ დარჩენა, ვიდრე გათვლილი გექონდა, შესაბამისად, საჭმელი და პირველადი მოხმარების ნივთები შემიკვლია და სხვათაზე გვეტანებოდნენ. მოაქინდათ პური, თაფლი, ხორცი, ყველი, ყველაფერი, რაც კი გექონდათ იმდენი, მათთან ერთად სანადიროდაც დავდიოდი, თავი ნანადირევითაც გავკვინდა ამ დროს, როცა მთაში თვლიდი იყო და საზღვარზე გადასვლის ვერ ავიწყებდი.

— ბატონო გა, რა ფუნქციის შესასრულებლად გაგვავინდობდა?

— დახვრავდა ვიფიქოთ ისეთი ადგილი გექონდა შენიღული, რომ რუსები, რომლებიც რამდენიმეკომპლეტრანს ე.წ. ნიქიტალოვ ზონაში იდგნენ, ვერაფრით დაგვიანხვდნენ.

— სრულყოფილი შეიარაღება თუ გქონდა?

— ათრალი გექონდა, აუტომატები, ხელმუშაობები, გვექონდა ნაღმებიც, მართალია, ცოტა, მაგრამ დაჯილდების შესასრულებლად საკმარისი იყო...

ერთხელ რაღაც გჯუფი დავინახე ისეთ ადგილას, სადაც წესით, არავინ არ უნდა ყოფილიყო. ამ შემთხვევაში საუკეთესო საშუალება იყო ნაღმსატყორცნი... ჩვენი შეიარაღება საშუალო-

ტრიან მონაკეოზე იყო გამოსაყენებელი. შეიარაღების მხრივ იმდენად ცუდად არ გვექონდა საქმე, მაგრამ საშინელება ის იყო, რომ მძორები და ჭეჭკიანები ვიყავით. ერთი ხელი ტანსაცმელი გვეჭონდა წალეული და 13 თვე რას გვეყოფოდა? თაყიდან კი ძალიან გვეციოდა, მაგრამ მერე შევეყვით.

— თქვენთან ერთად რიგობი ჯარისკაცები იყვნენ თუ გამოცდილი სამხედროები?

— ის ჯარისკაცები, რომლებმაც კარგად იცოდნენ იარაღის გამოყენება, სამი თვე ჰქონდათ დარჩენილი საჯარდებულო სამსახურის დასრულებამდე...

პატარა საცხოვრებელით გაგაკეთოთ, იქაურებიც გვეჭმარებოდნენ, შუშის მისაჭურვლადაც მოგვეყვებოდნენ. სხვათა შორის, თაყიდან სენებში ცუდად შეგვხვდნენ, იარაღი ვეფლას ჰქონდა, ზოგმა ავტომატი გამოიტანა, ზოგმა ტყვიამფრქვევი, უნდა გესროლიოთ, მაგრამ როცა დარწმუნდნენ, სხვები ვიყავით, დაწინდნენ. მერე გვაიპყეს, აქ ადრე ჯარისკაცები ხან ძროხას იბარებდნენ, ხან ხარხოს. ვიღაცისთვის მალდაც კი მოუკლავთ და ეს ახსოვდათ.

ერთი ძალიან კარგი ოჯახი დავიქვითობო, პურს გავცხობდნენ. წარმოადგანო, 23 კაცის სამყოფი პურის გამოცხობა. სანამ გვექონდა აქედან წალეული პროდუქტები, ჩვენც ვუშასანიძელებოთ. ყველაზე მეტად აპროლ-მისიში ვაგვიჭირდა, ამ დროს საკვანში საქმე არ გვექონდა და ლათამა გადავყვით საჭმელი კი არა, წყალიც კი არ გვექონდა. გარდა ამისა, სიფრთხილე იყო საჭირო, რუსების ბლოკობით ხელ

რღაც ერთ კილომეტრში იყო და თვლიც რომ მოეკრათ ჩვენითვის, დავიღუპებოდი. რაღაც უნდა დავეკვდიმოდა, უნდა გაგვეყო, რას აკეთებდნენ, იმდენად ახლოს ვიყავით, მათ ნიფრისაც კი ვხედავდით. სანგარი ვაგვიყვით, სადაცმე მთელი სეზონი ხელისგულეფით ჩანდა. 7 თვე სანგარში „ვიცხვრეთ“, თავზე ბუჩქები გვექონდა „ადგებოდა“. იმდენად კარგად გვექონდა დაცული ადგილსამყოფელი, რომ სპეციალური სამხრეთითაც კი შეუძლებელი იყო შეშხევა. დამე საბილეთობრებში გვეხინა, ნაწილი კი მორთავებოდა. საშუალო რთული იყო, პირითაც კი აუტანელი. მეტის გაძლება არ შეიძლებოდა. ჩემი თავი ჯანდაბას, ბიჭები მეტოფედობდნენ...

ერთ ამბავს მოგიყვებით. კბილი მტკიოდა, დიდხანს ვიომინე, მაგრამ ტყვიელმა ჭკვიდან გადამიყვანა. სენების არაეს მიუძღვე, მაგრამ არაფერი. გამიფრთხილდებოდა და ტყვიელი ისევ მტანჯავდა. ერთ დღესაც, როცა ვეღარ გავუძელი, არაყო დავიღე და მტკივანი კბილი ბრტყელტყუთით ამოვიღე, მერე, ბრძანა ნაწილიც რომ ამტკიცდა, ამ პრობლემას საკუთარი ძალით ვეღარ მოგვაგარებოდა... რაციონიც დავუვიდა და ადგილობრუების ვთხოვეთი კვების წყაროს, რომ დავაგებუნა და ვინმეთვის ხმა მიგვეწვინა... ერთ დღეს, როცა გამოიდარა, შევეღიძურების ხმა გავიგეთ და ლამის თვალთ დავგვიმინელიდა. ბაჭებს ვუთხარია, მოვეშხადიოთ, თბილისში უნდა წვიდეფი-მეთქი.

თბილისში ჩამოსული მებრტოსადგურში პოლიციამ ამიყვანა, იმდენად საშინლი გამოიმეტვეყვება მქონდა, მერე საბუთი ვაჩვენე და გამოიმშვეს. ერთობლივ შეე

ბულებში გამოიმშვეს. მამინ ჯერ კიდევ მანათიბა იყო, 60 ათასი მანეთი, ანუ ერთი დღის სამსახური სამ დღეად ჩამითავიდა. იმ ჯარისკაცებს 30 ათასი მისცეს და სასჯელი ბილითებაც გადასცეს.

შეუძლებლის დასრულების შემდეგ კოდას წავიყვინეს. მეორეობეც ბრევიდა, რომელიმე „კუბა“, „ოთხობი არაფი“ და „შეჩანადა“ იყვნენ გართობაზელი, ნაწილებად დამოხდა და ვეფლას ითვის ნიშნობი ჰქონდა. ერთ-ერთი ნაწილის კარაულის უფროსი, შემდეგ კი პატრულის დარგში კომენდანტის თანამშრომელი ვიყავი. ერთხანს ტროპორგაფილე გათვითლებამც ემუშავებოდა, რაც რუსების შეფრენასა და დღეავებას ითვლისწინებს, იქედან კი ავიაციამა გადავდიე.

— თითქმის ყველა სამხედრო ნაწილი მოცილიათ...

— დიას, სამხედრო საქმის თითქმის ყველა დეტალია შესწავლამ მომიხია. 2003 წელს შესცილებოდა მოვიყვი და რამდენიმე თვე უმუშევრად ვიყავი, მაგრამ ძალივე დავუკრძინე ჩემს საქმეს და პაერ-ნაწილადმდელო სისტემებში დავიწვიე მუშაობა. გამძაბრილა და ჩამოყვლიდა საარტელური ბრევიდა. ვაგუწვივებო, იქ სასჯელი დღეობინში ვაგუწვივებო. სხვადასხვა ნაწილში სროლას ასწავლიდნენ, სადაც მე ნაღმსატყორცების კურატორი ვიყავი. მერე კი ჩემი სტრუქტურით მეთიბეც ბრევიდა, საარტელური დივიზიონში ბატარეის მეთაურად გადავდიე, მერე ვაგუწვი, რომ ნაღმსატყორცების სპეციალბი სჭირდებოდაო. ამ დროისთვის უკვე მათორი ვიყავი. სასწული კურსები ვაგუწვი და ვაგუწვი, რომ ისევ კოდორში მიწვედა წასვლა...

— იმედო, შეცვლილი მდგომარეობა დაგხვდა...

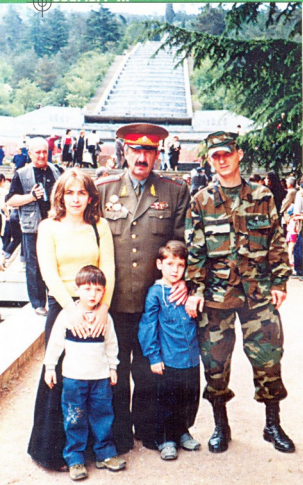
— ბევრად... იქ რომ ჩავდიე, სენებს ვაგუკვრდათ, ისევ აქ ჩამოხუდიო, მაგრამ ყველა ხელავდა, რომ ძველ პირობებთან შედარებაც არ შეიძლებოდა. კოდორელის ყოველდღიური ცხოვრებაც ვაგუწვივებო. ისევ ძველი თანამდებობით დავბრუნდი, ოცეულს მეთაური და ნაღმსატყორცების სპეციალისტი ვიყავი.

ჯარისკაცებსა და ოფიცრებისთვის ცალ-ცალკე კორტავები ჰქონდათ საგუშაგოებაც იყო ვაგუტებული. ყველა სამხედრო პირს ყველაფერი ჰქონდა იმისთვის, რომ ნორმალურად ექსახურა, კვებას და ჩასაცემლებზე არც მაქვს ლაპარაკი, ჯარისკაცებს ისეთი კანდორი ჩემქმები ეცეთო წყალს არ ატარებდა.

კოდორიდან ჩამოსვლის შემდეგ მეთაურად დამინიშნეს, რომელიც ბათუმში იყო განლაგებული. მერე კი იაღლევაზე, კრწანისის სასწული ცენტრში კორტარების ახალი ნაკადის წვრთნები დაი-

თანამებრძოლებთან ერთად კოდორის ხეობაში...

**გრიგოლ მინაგორაშვილი
მამასა და ცოლ-შვილებთან
ერთად**

წყო და იქ წვედით სწვლებზე. სწორედ მამინ დაიწყო იმი. ჩემი მოგულება 82-კლიბრანი ნაემსტორცინის სროლის გაკონტროლება იყო.

7 აგვისტოს ჩვენი ბატალიონი კარა-ლეთის მისადგომებთან დაბანაკდა. ბატალიონის მეთაურმა გელა ჭვიაძემ მამბანა, „ურალის“ მარკის სამხედრო მანქანა ტყვია-წამლით დამტვირთა და ცხინვალისკენ სხვადასხვა ბატალიონისგან შემდგარ სამხედრო კოლონას გუგე-ოლითი, კოლონაში „ნიფები“ და „ლეფ-ტერიუზერები“ შედიოდა. მეორე დილასკვე, 6 საათზე შევუდექი დავალბის შესრულებას. გზადაგზა მოსახლეობა გვხვებოდა, ზოგი შემშინებული იყო და ტრილოდა, იყვნენ ისეთებიც, ვინც მზად იყო იმ დარწმუნდებინებ. ქალები პირჯვარს გვეწვდნენ, — დემონთმა მშვი-დლობით დავაპროუთო, სურსათიც კი გამოიტანეს: ყველი, პური, ხორცი... საჭ-მული არ გვაკლდა, მაგრამ ამით პატრეის-ცემას გამოხატედნენ და უარის თქმა არ გამოიძლია. როცა ერგნეთს მივუახ-ლოვდით, ბრძანება გავიცი, უფრო ნელა გავველო, რადგან მეთაურის ბრძანებას საუკვეოდ ავკანებდა. ცხინვალის მისა-დგომებთან შევერდით და შევეცადე, ჩემი მამაკეში მსე განმკლავებოდა, რომ მტრისთვის მაქსიმალურად შეუწმენველი ვყოფილიყვით. უმეტესობას მობილური

ტელეფონი დამჯდარი ჰქონდა, მერე კი სისხრე ზულ გაითიმა. სანამ ცხინვალის მისადგომთან მივდიდით, რუსი სამშ-ვილობების პოსტზე გვიარეთ. საფრთხე არ მებგრძობა, მაგრამ თავის დასახლევ-ად ვარისკაცები ისე განვლავე, რომ საჭიროების შემთხვევაში საპასუხო ცეცხლს ვაგუგუნა. ამ დროს ცხინვალ-ში უკვე იმსება ორმხრივი სროლა, მათ შორის მსხვილკალიბრანი აარადისაც. ქალაქში ტანკებისა და სამხედრო მან-ქანების კოლონა შედიოდა, ორმე მიწ-ინადაძმდეგეს რუსებისგან დამხმარე ძალა მოუღია. მანქანაში ჩემთან ერთად იყო მეოთხე იჯდა, საომარ მოქმედებ-ში პირველად მონაწილეობდნენ და შემშინებული მეკითხებოდნენ, ბატალი-ონი, დაბობება რომ დაწყება, როგორ მძევიტყვიო. უუთხარი, მამხმეე მისაზე უნდა დაწვეთ-შეთყო...

ამ დროს სამხედრო შეუვლომერენი გამოჩნდა, ქალაქს წრე დაარტყდა და გულ-და ეტყება ამკრა, ოუ ეს ჩვენების მფრანა-ვია, დაბობება რატომ არ დაიწყო-შეთყო. მეხედი, დასხვეურად წამოსული რუსები-ს შეუვლომერენი იყო. ეს გაიფიქრე და იქაურობა გამყარებულმა ხმაურმა შეა-ხანხარა. შავი ღრუბელი დადგა. სასწრაფოდ გავცი ბრძანება, მანქანიდან ნაღმების ჩამოვლა დაჩვეით. ამ დროს თვლი შევევლა კასეტურმა ბომბმა რო-გორ წაწვეტა ოავი ჩემს მოკვეთებს (ჩემ ახლის იდგა. ასეთია წესი, შორს რომ ყოფილიყო, ბატალიონის მეთაურის ბრ-ძანებას ვერ გავუგებდი...) ამ დროს რადაც დამეპრობა, წელს ქვეშით სხეულის შეგ-რმება დავეკარე. ფეხებში ძალია ვა-მომეტყვალა და დეკარდი. მხოლოდ ის მახ-სოვს, როგორ გავვევიროდი, ნაღმები ჩამოვალავით-მეთყო.

**— ნაღმების ჩამოვლა მტრისთვის
წინააღმდეგობის გასაწვეად გინდო-
დათ?**

— არა, მანქანას ჭურვი რომ მოხ-ვედროდა, ვველს ნაფლეთებდ გვაქცე-ვა. ნაღმების ჩამოვლა კი მოასწერს, მა-გრამ ჩვენი მანქანის მძღვლის მტრის ტყვიაში მოუსწრო, — ფეხსაცმლისგან ფეხები დაწვალულებოდა ჰქონდა და ფეხსტეტი ვცკა. დაბობება რომ დაიწყო, სწრაფად ვერ გაიქცა. ეს რამდენიმე წუთ-ში მოხდა, ამის დანახვა დაცემულმა მოუასწრა. ზურგში რადაცხლით სითბოს გგრწინობდი, ხელი რომ მივსეცე, თითები სისხლით შემქმლება. ერთადერთი, რაც ვფიქროვებ იყო, რომ ხელი ავტობრძის წვაკველ და ვცდილობდი, თითები შემობრძეებინა, ჩემში რომ მნახებენ, მის-ხელებანი, რომ ცოცხალი ვარ-შეთყო... კე-შარი რომ არ დაკარგულიყო და მეთაუ-რის ბრძანება მიმედი, პოზიციებს მამ-

ინეე გავსულიდი და საპასუხო ცეცხლს ვაგუგუნდი.

**— გადამწყვეტილების დამოუკიდებ-
ლად მიღების უფლება არ გქონ-
დათ?**

— მქონდა, რომ არ დაეჭვილიდიყვი, გავსულიდი კიდევ პოზიციებს. საბრძოლო მოქმედებიდან ჩემი გაბითიშვის შემთხ-ვევაში, ჩემს ფუნქციას სხვა, დაბალი რანგის სამხედრო პირი შეითავსებდა. ეს ვველაფერი ვათვლიდი გვექონდა, მაგრამ საპაეო აუთაიერიშებმა ვვედა ავკვირია. საპაეო აგრესიის მოგერიებას მაინც ვველარ შექმლებდი, მაგრამწინააღმდეგო-თარალი არ ვვექონდა, პავრამ ქვეითი შე-ნაერების, მათ შორის აჯემანტრანს-პორტეოებისსაც, განადგურება შევეკე-ვიდი. კარგი შეთარადავა ვვექონდა, მათ შორის მსხვერველ-ფუგავსურნი ნაღმიც, რომელიც დაცემისას დრმულს აეკეთეს და 20-30 მ რადიუსზე მწინააღმდეგეს ანადგურებს.

მე ისეთი მძიმე ჭრილობა მქონდა, საყველ მოსიბიტალში არ მიმიღეს, ზერხ-მეხლი დამიზანდა, ორი ძალია დამტვირეუ-ლი მქონდა, მეულის ღრუშიც „კარგედ იმუშავა“ მტრის ტყვიამ. 1.5 ლიტრი სისხ-ლი დეკარეგე. მამხმეე ვარის სამხედრო პოსტებში გადამგზავნეს, იქიდან კი რუსუბოლკურ საავადმყოფოში გადამი-განეს. მერე იყო დაურსულებელი ოპრა-ციები და მკურნალობა, რითელიც დღე-ღე-ვად გრძელდება. ვველას ემხინდა, რომ ფეხზე ვერ დედეგულიდი, მაგრამ დღნრ-თმა არ გამწინა, ფეხზეც დედეგები და ჩემს ნაწილმაც დავბრუნებდი.

**— ბატალიონი ვაი, ოქვენ ლაბის
ქართული შეთარადავებელი ძალების
დაარსებიდან სამხედრო საქმეს ემ-
სახურებო, ცხინვალის ომის შუე-
დომებზე რას დეკვეციო?**

— არტილერიამ ბრწყინვალედ იმუშა-ვა. სასურველია, ავიაციო აფხვი გამოეწო-დეს, როგორც ტექნიკით ასევე სპეციალ-ისტიბითაც, მფრინავებს ვველისსმობ, სხვას ნურავერს მეთხავთ...

საუდმყოფოში ვაგვიერ, რომ 9 აგვის-ტოს ცხინვალში ჩვენი ნაწილის მეთაუ-რი, 30 წლის გელა ჭვიაძე დაღუბდა. ადენი წელია სამხედრო საქმეს ეუმსახ-რები და იმ ბიჭისთან საქმის მძღვნი-და პარტიოტებ იმეათაოდ მინახავს. და კიდევ, რომ ამბობენ, ქართული მხარეც მშვიდობიანი მოსახლეობის ვეკურება მოსახდინა, სიცრუეა, რადგან უტყვარი იმფორმაცია გვექონდა, რომლის მიხედ-ვითაც ცხინვალთან მოსახლეობა ვაგუ-ნილი იყო და სახლის სარდაფებში სამხედრო პოსტები ჰქონდათ მიწე-ობლი...

ლალო პაპასამირი

თბილისში აგებული თვითმფრინავები

დღეს Cy-25KM თურქმენეთისა და საქართველოს სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაშია

68 წლის განმავლობაში თბილისის საავიაციო ქარხანამ 23 სხვადასხვა ტიპისა და მოდიფიკაციის 8650 თვითმფრინავზე მეტი გამოუშვა. იმედია, რომ ეს ციფრი მუდამ მზარდი იქნება.

ვევლა ქარხანას თუ საწარმოს თავისი ისტორია აქვს. გამოჩენილი არც თბილისის საავიაციო ქარხანაა, ამჟამად სააქციო საზოგადოება, და მას „თბილავიაშენი“ ჰქვია. არსებობის 68 წლის განმავლობაში ამ საწარმოში გამოშვებულ თვითმფრინავთა რაოდენობამ 8000-ს კარგა ხანია გადააჭარბა, მაგრამ ქარხნის თბილისში დარსება არც ისე სასიამოვნო ამბუჯთანაა დაკავშირებული.

1941 წლის 21 თენის გერმანია საბჭოთა კავშირს დაესხა თავს. საბჭოთა არმიის დაბალი დონის გამო ომის პირველვე დღეებში გერმანულმა ბლიცკრიგმა (ელვისებური დარტყმა) წარმოუდგენელ შედეგს მიაღწია. სტალინის ბრძანებით ქვეყნის ყველაზე ნაწილში არსებული ყველა სტრატეგიული ქარხანა და სამრეწველო ობიექტი უმცირეს დროში ქვეყნის სიღრმეში, ციმბირში, ურალ-

სა და შუა აზიაში უნდა გადატანილიყო, — იქ, სადაც ვერ მისწვდნობდნენ გერმანული ბომბდამშენები. ცოტა ძნელი დასავაეროებელია, მაგრამ სულ რაღაც სამი თვის განმავლობაში 1360 მსხვილი საწარმო იქნა ევაკუირებული. სწორედ მათ რიცხვში იყო სვავსტოპოლის 45-ე და ტავანროვის 31-ე საავიაციო ქარხნები. იმის დაწვევამდე ამ ქარხანაში, რომელიც უმეტესწილად ქართველი კონსტრუქტორის გიორგი ბერიავის (ბერიაშვილი) პირობითობებისაზე უმჯობესადაა, სერიულ წარმოებაში გამანადგურებელი ლაგ-3 ჩაუშვეს, მაგრამ ამ საქმეში იმმა კორუპტციებმა შეიტანა და 1941 წლის 8 ოქტომბერს, როდესაც გერმანელები ქალაქიდან 80კმ-ში იყვნენ, დაიწყო 31-ე ქარხნის ევაკუაცია. ასე მიეცა დასაბამი ტავანროვის ქარხნის თბილისურ ისტორიას.

თავდაპირველად ამ ქარხნების გადატანა ბაქოში იგეგმებოდა, მაგრამ საშიშროება იმისა, რომ გერმანელები შეეცდებოდნენ ნავთობით მდიდარი კასპიის ზღვის საბადოების დაპყრობას, დიდი იყო. ამიტომაც გადაწყდა ქარხნების თბილისში გადმოტანა. გვესმის თანხმად, ქარხნები ამ დროისთვის თბილისის 448-ე ავიადარეშმშენებელი ქარხნის ტერიტორიაზე უნდა განთავსებულიყო (ამ უკანასკნელის მშენებლობა 1941 წლის 20 ოქტომბერს დაიწყო და აქ M-105 ტიპის ძრავები უნდა გამოემუშათ), რაც ტერიტორიის გაფართოებას მოითხოვდა და უკვე დეკემბერში ახალ ქარხანას პირველი თვითმფრინავები უნდა გამოემუშა. ძირითადი წარმოებიდან 5კმ-ის მოშორებით, მეტალურგიული ქარხნისთვის გამოყოფილ ტერიტორიაზე, სულ რაღაც 27 დღეში აეროდრომი, რუსთავი კი ქარხანა ააშენეს. საბჭოთა კავშირის საავიაციო მრეწველობის სახელხო კომისიის 1941 წლის 20 დეკემბრის №1173 ბრძანებით ქარხნების თბილისში გადმოტანა თვითმფრინავების დაშლამდე, ამავე ბრძანებით ქარხანას „თბილისის დი-

იტორიის სახელობის 31-ე საავიაციო ქარხანა“ ეწოდა და მის დირექტორად ვლადიმერ სალაძე დანიშნეს, რომელიც მანამდე მის მშენებლობას ხელმძღვანელობდა.

1941 წლის ბოლოს ქარხანამ პირველი 18 თვითმფრინავი გამოუშვა. ეს ლაგ-3 ტიპის გამანადგურებელი იყო, რომელთა წარმოებაც ტავანროგიდან ევაკუირებულ ქარხანაში იმამდე დაიწყო.

თვითმფრინავი სერიულ წარმოებაში 1940 წელს ჩაუშვეს. იმ პერიოდისთვის ის საკმაოდ პერსპექტიული და მანევრული გამანადგურებელი რიცხვს მიეკუთვნებოდა. მას პლანერის საკმაოდ მარტივი კონსტრუქცია ჰქონდა და დიდი მოსაღებელი იყო. თვითმფრინავი ერთი 20მმ-იანი ქვეშებით, ერთი 12,7 და ორი 7,62მმ-იანი ტრევიამფრეკციით იყო შეარაღებული. ლაგ-3-ის სიგრძე 8,8მ-ს, ფრთის გაქანი კი 9,8მ-ს შეადგენდა. ხისა და ფირფიტის მარტუცა კონსტრუქციის წყალბოთი ცარიელი თვითმფრინავი 2610კგ-ს იწონიდა, მაქსიმალური ასაფრენი წონა კი 3280კგ-ს შეადგენდა. თვითმფრინავი 10500კმ.ხ სიმაღლეზე M-105-ის ტიპის შიდაწვის ძრავით იყო აღჭურვილი, რომლის წყალბოთიაც მაქსიმალური სიჩქარე 549კმ/ს-ს, მაქსიმალური სწრაფადმავლობა კი 588მ/წონ-ს შეადგენდა. თვითმფრინავი თბილის-

ში მე-48 სერიის მანქანებს უშვებდნენ, თუმცა 1942 წლიდან ქარხანა 23-35-ე სერიის ლაგ-3-ზე გადავიდა. წინამორბედისგან ამ სერიის მანქანები შეტყობებული მასივით და გაძლიერებული ძრავებით განსხვავდებოდნენ, რისი წყალბოთიაც მაქსიმალური სიჩქარე 566კმ/ს-მდე, სწრაფადმავლობა კი 78მ/წ-მდე გაიზარდა. სახმელეთო სამიზნეების გასანადგურებლად მოქმედების ეფექტურობის გასაზრდელად თვითმფრინავიდან ორი 7,62მმ-იანი ტრევიამფრეკციე მოსწესნე და მათ ნაცვლად ფრთის თითო კონსოლის ქვეშ PC-82 ან PC-132-ის ტიპის უპაროვი რაკეტების გამოყენების საშუალებით დაამონტაჟეს. საჭიროების შემთხვევაში მათ ნაცვლად თვითმფრინავს ორი 50კგ-იანი ბომბის წაღება შეეძლო.

1943 წლიდან თბილისის საავიაციო ქარხანაში ლაგ-3-ის ყველაზე სრულყოფილი — 66-ე სერიის მანქანების წარმოება დაიწყო. იმავე წლის ოქტომბრიდან ქარხანა კონვეიერულ სისტემაზე გადავიდა, რისი წყალბოთიაც დღე-ღამეში ქარხანას ხუთი თვითმფრინავი ტრეკება.

ახალ ლაგ-3-ზე ახალი ტიპის ფარეხი დამონტაჟდა, რომელსაც 55მმ-იანი წინა და უკანა ჯგუფმანძნები ჰქონდა. კონსტრუქციული გაუმჯობესებების შედეგად ცარიელი თვითმფრინავის მასის შემცირება 2900კგ-მდე მოხერხდა. თავის მხრივ, ეს დაღებითად აისახა თვითმფრინავის საფრენობა და სასაფრენო უნარებზე, რისი წყალბოთიაც ლაგ-3 საბრძოლო შესაძლებლობებით აღმოსავლეთის ფრონტზე მოქმედ გერმანულ გამანადგურებლებს — Bf.109G-6-სა და Fw.190A-3-ს გაუსწორდა. თუმცა წინის შესამცირებლად ორი ტრევიამფრეკციე მოხსნა თვითმფრინავი გერმანულ გამანადგურებლებთან შედარებით შეიარაღებაში უპირატესობა დააკარგინა.

„ლიბა“
სამკვრნალო ბაპირთიანება
სემსოპაოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

რაც მის საბრძოლო შესაძლებლობებზეც
აისახა.

ამის გამო 1944 წელს ქარხანაში შექ-
ვდა ლაგ-3-ების სერიული წარმოება და
ახალი ЯК-3-ის ტიპის გამანადგურებლებ-
ის აგება დაიწყო. ქარხანაში ყველა მოდ-
ფიკაციის 2086 ლაგ-3 გამოუმუშეს (ყვე-
ლაზე ბევრი ქარხნის 68-წლიან ისტორი-
აში). პარალელურად, 1942 წელს ქარხ-
ანამ ლეოპოლდინის Ia-5-ის ტიპის 21 გამ-
ანადგურებელი აავო. გარდა ამისა, ომის
წლებში ქარხანაში 82მმ-იანი ნაღმსატყ-
ორცნების 96777 კორპუსი და ПИШ-ს
ტიპის პისტოლეტ-ტყვიამურჯვევის 65300
ლულა დამზადა.

ლაგ-თან შედარებით ЯК-3-ს გაც-
ვლებით მაღალი საფრენისონი მახასი-
აებლები ჰქონდა: მისი მაქსიმალური
სიჩქარე 646კმ/სთ-ს, სწრაფადმჯდობა
კი 111მ/წთ-ს შეადგენდა. შედარები-
სთვის: შიორე მსოფლიო ომში აღმოსავ-
ლეთის ფრონტზე საუკეთესო გერმანულ
გამანადგურებელ Bf.109G-6-ს 1000მ სი-
მაღლეზე ვირაჟის შესასრულებლად
22,6-22,8წმ სჭირდებოდა, მაშინ როცა
ЯК-3-ის ვირაჟის ხანგრძლივობა იმავე

ფოტო პირადი არქივიდან: თბილისის საავიაციო ქარხანაში
აგებული პირველი სერიული ЯК-15 (მარჯვნიდან მეოთხე ქარხნის
მაშინდელი დირექტორი ვლადიმერ სალაძე, მარცხნიდან მესამე
სტატიის ავტორის ბაბუა, ანატოლი ბადათური)

სიმაღლეზე მხოლოდ 17-18წმ-ს შეადგენ-
და. შეიარაღების მიხედვით ლაგ-3 და
ЯК-3 თითქმის ერთ დონეზე იყვნენ, ეს
უკანასკნელი ერთი 20მმ-იანი ქვექმითა
და ორი 12,7მმ-იანი ტყვიამურჯვევით იყო
შეიარაღებული. თუმცა ამჟღეროულად

იაჯულევის ქმნილება „წმინდა“ გამანად-
გურებლის კონცეფციით იყო შექმნილი
და მას შეიარაღების დასაკიდი გარე
წერტილები არ გააჩნდა, რის გამოც არ
შეუძლო სახვეულო სამიზნეობთან ბრძო-
ლა.

თბილისი ავიამშენის საამსჯობრო საამქრო
(მაჯვენა კუთხეში ორო სამოქალაქო ЯК-58 დგას)

სხვათა შორის, საბჭოთა მხარეს მებრძოლი ფრანგი პილოტებით დაკომპლექტებული ესკადრილია „ნორმანდია“ სწორედ ომის ტიპის გამანადგურებლობით დაფრინავდა. ომის შემდეგ კი სტალინმა 41 ЯК-3 საფრანგეთის საჩუქრად გადასცა. ერთ-ერთი დღესაც ლუბუჩუკის საჰაერაიო მუზეუმშია.

მეორე მსოფლიო ომის გამარჯვებაში შეტანილი წვლილისთვის 31-ე ქარხანა „წითელი ვარკვლავის“ ორდენით დაჯილდურდა.

ომის შემდეგ თბილისის საჰაერაიო ქარხნის ბუდე გაურკვეველი იყო. ЯК-3-ის სერიული წარმოება თბილისში 1946 წელს 1005 თვითმფრინავის გამოშვებით აღსრულდა, მაგრამ სახელმწიფოს აღარ სჭირდებოდა საბრძოლო აღჭურვილობისა და ტექნიკის ძველი რაოდენობა და ამიტომაც ბევრი ქარხანა სამოქალაქო პროდუქციის წარმოებაზე გადავიდა. ერთხანს თბილისის საჰაერაიო ქარხანაში ავტობუსების გამოშვებაც კი იფიქრებოდა (ქარხანაში ნიმუშის სახით უკზოური წარმოების ერთი ავტობუსიც ჩამოყვანეს), თუმცა ქარხანამ თავისი ძირითადი პროფილი შეინარჩუნა.

მეორე მსოფლიო ომის ბოლოსთვის რეაქტიული ძრავების უპირატესობა იმდენად აშკარა იყო, რომ საბჭოთა კავშირში ნაალაფარი გერმანული რეაქტიული ძრავების Jumo-004-ისა და BMW-

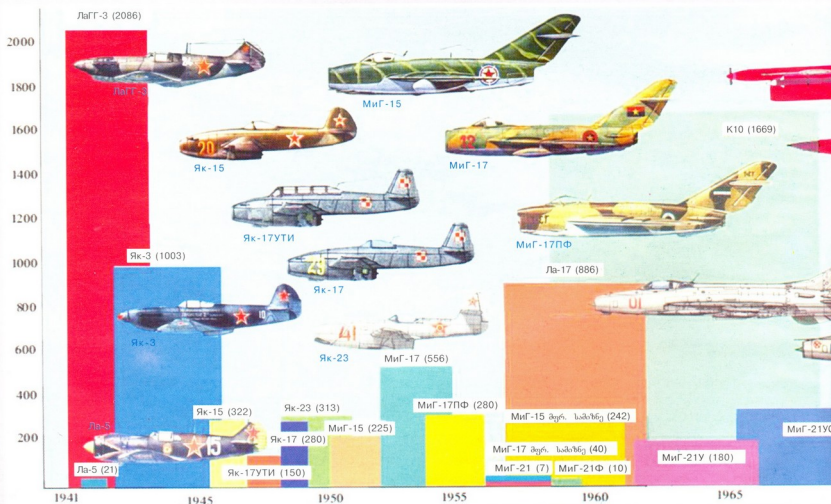
003-ის (წვეა 900 და 800კვძალა, შესაბამისად) წარმოება გააძევედა. ამასობაში ქვეყნის თითქმის ყველა საკონსტრუქტორო ბიურომ მსუბუქი რეაქტიული გამანადგურებლის პროექტზე დაიწყო მუშაობა. დიდ წარმატებას ამ საკითხში მიუჭირავს და იაკოვლევის საკონსტრუქტორო ბიუროებმა მაილვის. ამ უკანასკნელმა ბაზურ ვარიანტად ЯК-3 აირჩია და ღვეუმიანი ძრავას ნაცვლად მის ცხვირა ნაწილში Jumo-004-ის საბჭოთა ანალოგი PD-10 განათავსა. ასეთი სქემა დღევანდელ-ძრავიანი თვითმფრინავის პლანერის რეაქტიულად გადაკეთების მინიმალური კონსტრუქციული ცვლილებების საშუალებით იძლეოდა. თვითმფრინავის ცხვირა ნაწილში ორი 23მმ-იანი ქვეშები განათავსეს.

იაკოვლევის პირველი რეაქტიული თვითმფრინავი, რომელმაც ნიმუში ომის ЯК-15 მიიღო, პირველად 1946 წლის 24 აპრილს აფრინდა. თვითმფრინავის სივრცე 8,7მ-ს, ფრთის გაქანი 9,2მ-ს, სიმაღლე კი 2,27მ-ს შეადგენდა. ცარიელი ЯК-15 1852კგ-ს იწონიდა, მაქსიმალური ასაფრენი მასა 2570კგ-ს, ფრენის კუჩხურული სიჩქარე კი 689კმ/ს-ს შეადგენდა და 5კმ-ზე ასასვლელად გამანადგურებლის მხოლოდ 4 წთ სჭირდებოდა.

გამოცდების დასრულების შემდეგ, სტალინის ბრძანებით, ЯК-15-ის სერიული წარმოება თბილისის 31-ე საჰაერ-

აიო ქარხანაში უნდა დაწყებულიყო. იმავე წლის 7 ნოემბრისთვის ქარხანა ვალდებული იყო 15 გამანადგურებელი გამოეშვა, რომელსაც წითელ მილდანზე საჰაერო აღწევაში უნდა მიეღო მონაწილეობა. ახალი თვითმფრინავის ათვისებისას წარმოქმნილი სირთულეების მიუხედავად, სამცხლანო მუშაობის წყალობით ქარხანა ვადაში ჩაქცა და შესლო ЯК-15-ის მცირე სერიით გამოშვება (პირველი თვითმფრინავის საქარხნო ნომერი №310002, საბორტო №32), რაშიც უდიდესი წვლილი ЯК-3-ის წარმოების გამოცდილებამ შეიტანა. იმ პერიოდისთვის ქარხნის აეროდრომი არ იყო მომზადებული რეაქტიული ავიაანდგურებლების გაოსაცდელად ამიტომაც დაშლილი თვითმფრინავები რკინიგზით მოსკოვში გადაიყვანეს, აქ-ყონის შემდეგ კი ყუკურსკის საფრენის-ოკვლევითი ინსტიტუტის აეროდრომზე გამოცადეს. თუმცა უაძინლობის გამო 7 ნოემბერს ალექსის საჰაერო ნაწილი არ შედგა.

16 დეკემბერს კი 31-ე ქარხანამ ახალი დაფლება მიიღო, რომლის თანახმადაც მას კიდევ 50 ЯК-15 უნდა აეგო: 25 საბრძოლო და 25 ორადგილიან სასწავლო ვარიანტში, მაგრამ იაკოვლევის საკონსტრუქტორო ბიურომ ვერ შეძლო ამ უკანასკნელის სერიულ წარმოებაზე მიყვანა და მათ ნაცვლად ქარხანამ

სააღლემო ვარიანტში (გამარტყეხებულ შვიარლებითა და რადიოაღჭურვილობით) 25 ЯК-15 გამოუშვა. თუმცა ერთიერთი პირველი საბჭოთა რეაქტიული გამანადგურებლის წარმოების მასშტაბების მიუხედავად, თვითმფრინავი შორს იყო სრულყოფილი სკან. სამხედროები თვითმფრინავის კონსტრუქციის დაუხეკნაობას უწოდებდნენ. საქმიდან გამოსული ცხელი ჰაერის ჭკვი ფიურელაქის ქედა ნაწილს აზიანებდა. თავად რეაქტიულ ძრავას რუსურსიც, პასპორტის მიხედვით, მხოლოდ 25 საათს შეადგენდა, რეალურად კი 17 საათიც დიდ მიღწევად თვლებოდა. ამასთან, საჭკვის სრული გამართვით (590კგ) მისი ფრენის მანძილი მხოლოდ 510კმ-ს შეადგენდა.

ЯК-15-ის პირველი მასობრივი დემონსტრაცია წითელი მოედნის თავზე 1947 წლის 1-ელი მაისის ადღუმზე შედგა და მასში 50 ЯК-15 და ამდენვე МИГ-9 მონაწილეობდა. თუმცა ეს მიუღწეა უფრო პოლიტიკურ ხასიათს ატარებდა, საბჭოთა კავშირმა მსოფლიოს დანახს, რომ იმით დასუსტებულმა ქვეყნამ უმოკლეს დროში შეძლო რეაქტიული გამანადგურებლების წარმოება.

სულ თბილისის საეიაციო ქარხანა 322 ЯК-15 გამოუშვა (მათი წარმოება მხოლოდ ჩუქინან ხდებოდა).

1948 წელს ქარხანა შედარებით გაუმჯობესებული კონსტრუქციისა და საფრენისონო მახასიათებლების მქონე ЯК-17-ის წარმოებაზე გადავიდა. თავდაპირველი გეგმის თანახმად ЯК-15-ის ბაზაზე ორადგილიანი საფრინელი თვითმფრინავი უნდა შექმნილიყო, რომლის საშუალებითაც რეაქტიულ ტექნიკაზე მფრინავების გადამზადება მოხდებოდა. თვითმფრინავი 1947 წელს თბილისის საეიაციო ქარხანაში გადაკეთებული ЯК-15-ის ბაზაზე შეიქმნა და თავდაპირველად ნიშნულ ЯК-21Т-ს ატარებდა. ის ცაში პირველად 1947 წლის მაისში აფრინდა და წინამორბედისგან განსხვავებით სამსაყრდენიანი შასი ჰქონდა. მრავალი ტექნიკური ნაკლის მიუხედავად (ინსტრუქტორს არ შეუძლო ძრავას ჩართვა-გამორთვა და შასის გამოშვება-აყვცვა, თვითმფრინავის კონსტრუქცია არ იყო გთვლილი უარყოფითი დატვირთვებზე), იმავე წელს თვითმფრინავი თბილისში სერიულ წარმოებაში ჩაუშვეს და ნიშნულად ЯК-17УТИ მიანიჭეს. მომდღენ წელს კი მის ბაზაზე შეიქმნა ერთადგილიანი გამანადგურებელი ЯК-17.

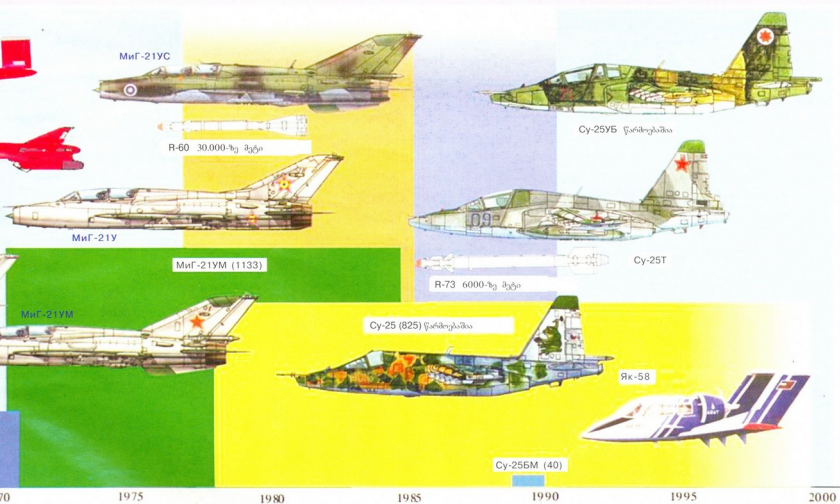
თბილისში 1947 წელს 150 ЯК-17УТИ და მომდღენ ორი წლის განმავლობაში

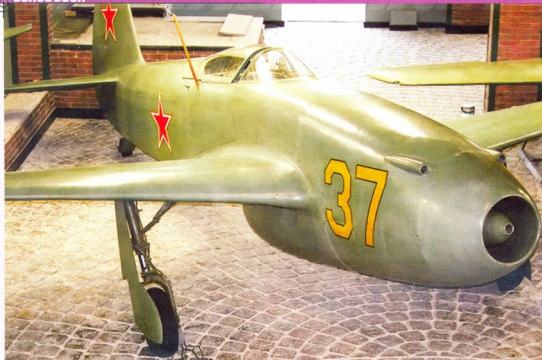

ფრანგული ექსპდრილია „ნორმანდის“ ფრებში შეღებილი ЯК-3-ის მფრინავი რეპლიკა

ჯობესებული კონსტრუქციისა და საფრენისონო მახასიათებლების მქონე ЯК-17-ის წარმოებაზე გადავიდა. თავდაპირველი გეგმის თანახმად ЯК-15-ის ბაზაზე ორადგილიანი საფრინელი თვითმფრინავი უნდა შექმნილიყო, რომლის საშუალებითაც რეაქტიულ ტექნიკაზე მფრინავების გადამზადება მოხდებოდა. თვითმფრინავი 1947 წელს თბილისის საეიაციო ქარხანაში გადაკეთებული ЯК-15-ის ბაზაზე შეიქმნა და თავდაპირველად ნიშნულ ЯК-21Т-ს ატარებდა. ის ცაში პირველად 1947 წლის მაისში აფრინდა და წინამორბედისგან განსხვავებით სამსაყრდენიანი შასი ჰქონდა. მრავალი ტექნიკური ნაკლის მიუხედავად (ინსტრუქტორს არ შეუძლო ძრავას ჩართვა-გამორთვა და შასის გამოშვება-აყვცვა, თვითმფრინავის კონსტრუქცია არ იყო გთვლილი უარყოფითი დატვირთვებზე), იმავე წელს თვითმფრინავი თბილისში სერიულ წარმოებაში ჩაუშვეს და ნიშნულად ЯК-17УТИ მიანიჭეს. მომდღენ წელს კი მის ბაზაზე შეიქმნა ერთადგილიანი გამანადგურებელი ЯК-17.

თბილისში 1947 წელს 150 ЯК-17УТИ და მომდღენ ორი წლის განმავლობაში

თბილისში ატებული 322 ЯК-15-დან დღემდე მხოლოდ ერთი თვითმფრინავი შემორჩა

კი 280 ერთადგილიანი ЯК-17 ავიყო. ეს თვითმფრინავები მცირე რაოდენობით ბულგარეთში, პოლონეთში, რუმინეთში, ჩეხოსლოვაკია და ჩინეთშიც იგზავნებოდა, მაგრამ თავად საბჭოთა კავშირის შეიარაღებაში ЯК-15-ები და ЯК-17-ები ძალზე მცირე დროის განმავლობაში იყვნენ. 50-იანი წლების დასაწყისისთვის ორივე მათგანი მოხსნილი იყო შეიარაღებიდან, მსუხუბე დაბალ საფრენისონო მახასიათებლებთან ერთად, პლანერის დაბალი რესურსი იყო.

1949 წლის თებერვლიდან ქარხანა აკოვლევის ახალ რეაქტიულ გამანადგურებელ ЯК-23-ის წარმოებზე გადავიდა, რომელზეც დიდ ბრიტანეთში შექმნილი ცენტრალურ კომპრუსორიანი რეაქტიული ძრავის საბჭოთა ანალოგი ეყენა. ორივე წინამორბედთან შედარებით თვითმფრინავს მაღალი საფრენისონო მახასიათებლები ჰქონდა, მფრინავების დიდ სიმაღლის მაღალი სწრაფდამკვლობა და მანევრირება იმსახურებდა. წინამორბედების საერთო კონსტრუქციული შეთანწყობის მსგავსების მიუხედავად, ЯК-23 თითქმის ნულიდან შეიქმნა და ის აკოვლევის პირველი თვითმფრინავი იყო, რომელშიც კატაპულტირებადი საჰაეროლი დაყენდა.

ამ თვითმფრინავის თბილისში სერიულ წარმოებაში ჩაშვების პარალელურად, იმ პერიოდისთვის ქარხანა სერიულად მიГ-15БИС-ებს უშვებდა. ამის გამო ЯК-23-ის წარმოების გაშლის ტემპი მნიშვნელოვნად შემცირდა და პირველი სერიული თვითმფრინავი მხოლოდ 1949 წლის დეკემბერში გამოუშვეს.

ЯК-23-მა საბჭოთა კავშირის სახლერებგარეთ უფრო დიდი პოპულარ-

ობა მოიპოვა. ქვეყნის შვითი ახალი მანქანებით მხოლოდ ჩრდილო კავკასიისა და ვოლგისპირეთის სამხედრო ოლქებზე რამდენიმე პოლკი აღიჭურვა. ЯК-23-ის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მფლობელი პოლონეთი იყო, რომელმაც 100-ზე მეტი თვითმფრინავი მიიღო. საკმაოდ დიდი პარკი ჩეხოსა (40 ცალი) და რუმინეთის (30) ჰქონდათ (თვითმფრინავების უმეტესობა ნახშირი იყო), სანაც ერთხანს ამ თვითმფრინავების ლიცენზირებულ წარმოების მომხადგებაზე ინტენსიურად მუშობდნენ, მაგრამ სერიულ წარმოებამდე საქმე არ მისულა. 1951 წელს რამდენიმე თვითმფრინავი უნგრეთმაც მიიღო, ЯК-23-ები ალბანეთის შეიარაღებაშიც იყო. ალბანეთში გაგზავნის წინ თვითმფრინავები დაშალეს, 20 ვაგონში განათავსეს და ტირანაში ბელგრადის გავლით ჩაიტანეს, მაგრამ ოგონსლაკების დედაქალაქში მხოლოდ 19 ვაგონი ჩავიდა. გაოგნებულმა სერებმა

ვერაფრით ახსნეს ვაგონის გაქრობა. თვითმფრინავი მხოლოდ 2 თვის შემდეგ გამოჩნდა. ამ დროის განმავლობაში აშერიკლი სივციალისტები სივცსამსხურების წყალობით გამქრალ მე-20 ვაგონში არსებულ ტვირთის ავიაბაზა რაიტ-პატერსონზე დეტალურად შეისწავლიდნენ.

ЯК-23-ის სერიული წარმოება თბილისში 1951 წლამდე გაგრძელდა და 313 თვითმფრინავის გამოშვებით დასრულდა.

1950 წელს ქარხანა მიქოიანის საკონსტრუქტორო ბიუროს შექმნილი რეაქტიული გამანადგურებელ მიГ-15-ის წარმოებას შეუდგა. სერიულად თბილისში ამ თვითმფრინავის მოდერნიზებული ვარიანტი — მიГ-15БИС იწარმოებოდა. მას БК-1-ს ტიპის ძრავა ჰქონდა და წინამორბედისგან გაუვჯობესებულ მახასიათებლებით გამოირჩეოდა. თვითმფრინავის სიგრძე 10,11-ს, ფრთის გაქანი 10,8-ს, სიმაღლე კი 3,7-ს შეადგენდა. ცარიული თვითმფრინავი 3582 კგ-ს იწონდა, მაქსიმალური ასაფრენი მასა კი 6150 კგ-ს უტოლდებოდა. 2700 კვძალის წვის მქონე ძრავის წყალობით მის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე დიდ სიმაღლეზე 1076 კმ/სთ-ს შეადგენდა. 3000 მ-ზე ასახველად კი მას მხოლოდ 1წთ სჭირდებოდა.

ამ თვითმფრინავსა და მის საბრძოლო გამოყენებაზე არსენალში“ საკმაოდ ვრცელი სტატია გამოქვეყნდა (№19(62)), ამიტომაც მასზე აღარ შეეჩერდებით თქვენც უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მახასიათებლები წარმოებაში ჩაშვებული, პირველი საბჭოთა ისინსტრუქტორიანი რეაქტიული გამანადგურებელი იყო და საბჭოთა კავშირის გარდა ის 35 ქვეყნის შეიარაღებაში იყო.

**ვაგებულება იხ. შემდეგ ნომერში
თიშურ აპულსგაშვილი**

ორადგილიანი სასანავლო ЯК-17УТИ

ექსპლუზივი:

XXI საუკუნის „დრაკონი“ მხოლოდ ქართულ კაზინოში!

თურქული EJDER-ებით ქართული მსუბუქი ქვეითი
ბატალიონი მუშაობდა ბარდაიქმნება...

„არსენალს“ მიეცა საშუალება ექსპლუზიური მასალა მოემზადებინა ქართული არმიის შენაძენ თანამედროვე შეიარაღების ერთ-ერთ სახეობაზე.

სიმართლე გითხრათ, ინფორმაცია ამ შენაძენზე ჩვენს ჟურნალს დიდი ხანია ჰქონდა, მაგრამ სხვადასხვა ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზის გამო თავს ვაკეებდით მის განმარტებაზე.

თურქული ჯავშანტრანსპორტიორი EJDER-ი XXI საუკუნის დასაწყისში შეიქმნა და ის დღეს ქართულ არმიაში ყველაზე თანამედროვე სამხედრო ტექნიკის სახეობაა.

მეტოც, EJDER-ები დღეისათვის შეიარაღებაში მხოლოდ ქართულ არმიაშია, თურქეთი ახლა იწყებს მისი თვითონ აღჭურვას.

EJDER-ის გამოცდისა და სრულყოფის პროგრამა მათ შექმნაზე კონტრაქტის დადებად დააჩქარა.

EJDER-ი თურქულად „დრაკონს“ ნი-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԲԱՆՈՒՄԱՆ ԱՐՄԵՆԻԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

EJDER

შნებს, ამ სახელის შერჩევამ თურქ კოლევებს იქ ჩასული ქართველი სამხედროებიც მიემხმარნენ, რომლებიც ამ ჯავშანტრანსპორტიორებს ცდიდნენ და ამოწმებდნენ.

თურქული „დრაკონების“ შექმნაზე კონტრაქტის გასაფორმებელი მოლაპარაკება ჯერ კიდევ 2007 წელს დაიწყო. რამდენიმე „დრაკონი“ 2008 წლის აგვისტოს ომამდე უკვე იყო ჩამოყვანილი საქართველოში, მაგრამ მათ საბრძოლო მოქმედებებში მონაწილეობა, რა თქმა უნდა, არ მიუღიათ.

თითქმის ერთი წელია „დრაკონი“ ქართულ პოლიგონებზე ინტენსიურ გამოცდას გადის („არსენალის“ შეიქმნეულს შეიძლება შეუქმნეოდა კიდევ ეს უცხო ფორმის ჯავშანტრანსპორტიორები აერობორტის ტრანსპე, სადაც ისინი ბე-ემ-ვეებსაც კი ასწრებდნენ). ვველა შენიშვნა იგზავნება თურქეთში, „დრაკონების“ ამწეობ ქარხანაში, და თურქი სპეციალისტები ვველა მათგანს ითვალისწინებენ.

თავს უფლებას ვერ მივცემთ, გავხმაურით შექმნილი „დრაკონების“ ზუსტი რაოდენობა (თუმცა ეს, ადრე თუ გვიან, გამოქვეყნდება გაეროს სპეციალურ რეესტრში), მაგრამ ერთ მნიშვნელოვან გარემოებაზე აუცილებლად გვაგმახვილებთ ყურადღებას. კერძოდ, „დრაკონების“ დახმარებით ქართული არმიის ძირითადი საბრძოლო დანაყოფები ქვეითი მსხუბქადან მექანიზებულია გადაიქცევიან.

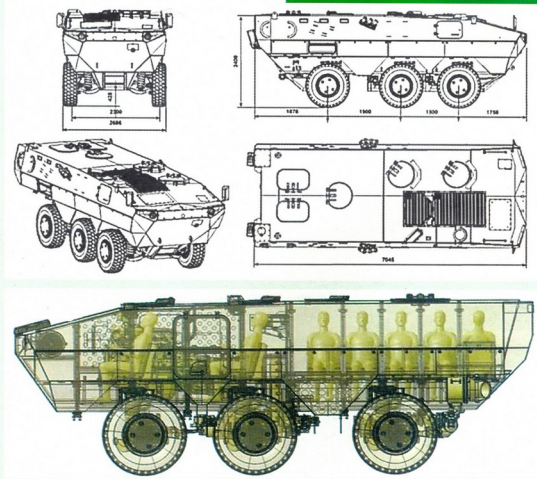
რას ნიშნავს ეს?

აგვისტოს ომშიც, ისევე როგორც მანამდე და მას შემდეგაც, ქართული არმიის მსხუბქეა ქვეითი ბატალიონები ბრძოლის ველზე სატყვიით „კრახებით“ და „კამაზებით“ მდიდრდნენ.

სატყვიოთ ავტომობილებს არავითარი დაცვა არ ჰქონდათ, რისი მწარე შედეგიც აგვისტოს ომის დროს რამდენიმე ჯერზე ვესწვნიეთ, როდესაც მოწინააღმდეგის ავიაციამ მსხვერუდად-ფუგასური საავიაციო ბომბებით რამდენიმე ავტომობილი გაგვინადგურა.

ჩვენი დოსიე: EJDER-ის შექმნა ერთგვარად უკავშირდება საბჭოთა BTP-80-ს. 1995 წელს თურქულმა კომპანიამ Nurol Makina-მ რუმინული RAIM-IE-თან ერთად სამღერძიანი საცდელი ჯავშანტრანსპორტიორი RN-94 ააწყო, რომელშიც ფართოდ იყო გამოყენებული რუმინული ჯავშანტრანსპორტიორის TAB-77-ისა (რომელიც, თავის მხრივ, საბჭოთა BTP-70-ის ვარიანტი იყო) და საბჭოთა BTP-80-ის (რომელიც თურქეთის ფანდარმერის შეიარაღებაშიც არის. საბჭოთა ჯავშანტრანსპორტიორები თავიდან NATO-ს წევრ თურქეთს გერმანიაში გაერთიანების შემდეგ დარჩენილი მარაგიდან მიანოდა) დეტალები. 1999 წლამდე სულ 7 ცალი RN-94 აიგო, მაგრამ თურქეთის არმიაში იგი დაიბუნა.

Nurol-ის ხელმძღვანელობამ მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით სულ ახალი ჯავშანტრანსპორტიორის შექმნა თავისი ძალებით გადაწყვიტა. ახე იშვა EJDER-ი, რომლის პროექტირებისას ყურადღება ეკიპაჟისა და დესანტის დაცვლობაზე გაახვილდა. EJDER-ი შეჯავშნის ხარისხით უმაღლესებს NATO STANAG 4569 Level 3-ის სტანდარტს.

ქართული მეტროლოგი ტენტგადაფრებული „კრანების“ თუ „ლენდონერების“ ნაცვლად „დრაკონის“ ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორებში რომ მსხდარიყვნენ, მათ ჯავშანი დაიცვდათაოდდე მტრში აფეთქებული მსხრევაფუფკავური 250 კგ საუთაციო ბომბის ნამსხრევეებისგან.

„დრაკონი“ ბორბლებთან ჯავშანტრანსპორტიორების კლასს განეკუთვნება და მისი დანიშნულება არა ბრძოლაში მონაწილეობა, არამედ ბრძოლის ველამდე ქვეითების უსაფრთხო გადაყვანაა. აუცილებლობის შემთხვევაში უკანა პოზიციიდან თვისი საბორტე იარაღით (ყუმბარსატყორცნებით ან მსხვილიკალიბრის ტყვიამტყქვევებით) შეუძლია მხარი დაუჭიროს შეტყვეაზე გადასულ ქვეითებს.

თურქული „დრაკონის“ შედარება შეიძლება საბჭოთა BTP-80 ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორთან, რომელიც დიდე ხანია ქართული არმიის შეარაღებულია.

შედარებისას პირველი, რაც თვალში გვხვდება, „დრაკონის“ გაბარიტებისა, განსაკუთრებით კი სიმაღლე, რომელიც (ზედ დაყენებული იარაღის გარეშე) 2,37 მ-ს შეადგენს, მაშინ როდესაც BTP-80-ის ანალოგიური მაჩვენებელი 2მ-ზე ნაკლებია.

ერთი შეხედვით, რაც უფრო მაღალია ჯავშანტექნიკა, მით ადვილია მისი დაზიანება შედარებით შორი მანძილზე. ამიტომაც არის, რომ საბჭოთა ტანკებს, ქვეითთა საბრძოლო მანქანებსა და ჯავშანტრანსპორტიორებს, ტრადიციულად, უფრო დაბალი სილუეტი აქვთ, ვიდრე ანალოგიურ დასავლურ ტექნიკას. კონსტრუქტორებმა ასეთი გადაწყვეტილება ეკიპაჟისა და დესანტის განთავსების კომფორტულობის ხარჯზე მიიღეს.

„დრაკონის“ სიმაღლე კი ერთი მნიშვნელოვანი ტექნიკური გადაწყვეტილებითაა განპირობებული. მის ძირს V-ს მაგვარი ფორმა აქვს, რაც პართალა, ზრდის თაფდ მანქანის სიმაღლეს, მაგრამ ამასთან უზრუნველყოფს უფრო მტრ მდგრადობას ნაღმის აფეთქების შემთხვევაში, ვიდრე BTP-80-ის ბრტყელი ძირი.

როგორ ანადგურდება TM-57 ან TM-62 ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმი BTP-80-ის ბორბლის ქვეშ აფეთქების შემთხვევაში აღვანთში, ჩვენთვის თუ სხვა კავკასიურ ომებში, ბერს უნახავს (ფოტოზე მაინც).

TM-57-ის აფეთქების შემთხვევაში (ეს ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმი 9 კგ-ს იწონის და მასში 6,5 კგ ტროტილია განთავსე-

ბული), აფეთქების მიმართულებას „დრაკონის“ V-ს მაგვარი ძირი ფანტყეს და აფეთქების ძირითადი ენერგია გვერდუაფე თიფნტება.

აფეთქებისას „დრაკონი“, რა თქმაუნდა, ბორბლს დაკარგავს, მაგრამ ეკიპაჟი და დესანტი გადაარჩება. მით უმეტეს, რომ 10 მედესანტე (ისევე,

ჩვენი დოსიე: EJDER	ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორს საში ლერძი და ექვსი ნაშეფანი თვალი აქვს. ასფლტორებულ გზაზე მაქსიმალურ 110 კმ/ს-ის აგი-თარეებს, წყალში კი 8 კმ/ს-ით სიჩქარიით დადურავს, რასაც ორი წყალმტყორცნი უზრუნველყოფს. დიზელის ძრავას სიმძლავრე 402 ც.ბ.ა-ა, მანქანის ორი სანავიი ვეზი აქვს, თითოეული 200 ლ-ის ტყვა-დომბის, რაც დაახლოებით 600 კმ-ის გავლისთვისაა საკმარისი. ჯავშანტრანსპორტიორი 60-გრადუსიან აღმართზე ადის და 30 გრადუსის გვერდით დაბრლო მონაკვეთზე მოძარაბის. შეუძლია გადაღაბოს 1,1 მ სიგანის სანგარი და 0,5 მ სიმაღლის ციციბო ლობურა.
ჯავშანტრანსპორტიორის სიგრძე 7,04 მ-ს, სიგანე 2,68 მ-ს, ხოლო სიმაღლე კი 2,37 მ-ს შეადგენს. იარაღის კომპლექსის დაყენების შემდეგ სიმაღლე 3 მ-მდე იზრდება.	

თურქულ EJDER 6X6-ს ქართულ არმიამი მოფერებით „ბორა 6X6“-საც უწოდებენ მისი ერთ-ერთი პირველი ამთვისებელი ქართველი ოფიცრის პატივსაცემად.

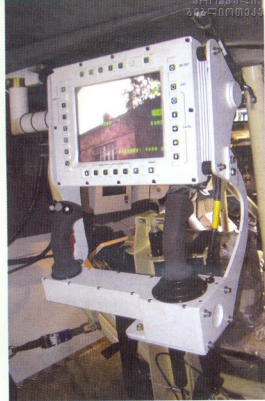
როგორც ეკიპაჟი) ტურზე ჩამოკიდებულ ამორტიზებულ რბილ საკარძელში ზის და აფეთქების ტალღის დარტყმას შედარებით მსუბუქად გადაიტანს, ვიდრე BTP-80-ში მსხლდებოდა.

„დრაკონის“ გვერდით ბორტები დახრის გარეშე, მაშინ როდესაც BTP-80-ის დახრილია. ამიტომაც საბჭოთა ჯავშანტრანსპორტიორის მტეი შანსი აქვს გვერდიდან კუთხით მოხვედრილ ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარსატყორცნის კუმულაციურქობინთან რეაქტიულ ტყურეს გადაურჩეს (სხვათა შორის, ცხინვალის ქუჩებში თურქული „კობრების“ ორპუსის დახრილმა გვერდებმა არაერთი კუმულაციურქობინიანი რაკეტისგან იხსნა ეკიპაჟები, ხოლო №307 „კო-

„დრაკონი“
აღჭურვილია
მძლავრი
კონდიციონერით,
რომელიც მანქანის
შიგნით სასურველ
კლიმატს ქმნის

ბრა“ იმიტომ აფეთქდა, რომ საუბე-
დურად, კუმულაციურმა ჭვავმა „კო-
ბრის“ კორპუსის დახრილი კუთხეების
შემაერთებელი დეტალი გახვრიტა).

ასეა მხოლოდ ერთი შეხედვით, სი-
ნამდვილემ „დრაკონის“ ბორტებიც ისე-
თვე დახრილია, როგორც „კობრის“,
მაგრამ ეს გარედან არ ჩანს, რადგან
გარედან დაფარულია მეორე თხელი კო-
რპუსით, რომელია შირის მოთავსებუ-
ლია პენიპალსტი, რომელიც „დრაკონს“
წვალში ცურვისას ქმნაბრბა.

„დრაკონის“ უპირატესობა BTP-80-
თან შედარებით ისიც არის, რომ დესან-
ტი უკანა აპარელიდან ტოვებს მანქანას
და არა გუერდითი კარიდან, როგორც ეს
საბჭოთა ჯაგმანტრანსპორტიორებშია.
უკინდან გამოსვლა ბეგრად უხიფათია,
რადგან მოწინააღმდეგვის ტყვიებისგან
თავად „დრაკონის“ კორპუსი იცავს.

მუხედვედ დიდი სიმაღლისა, სიგრძ-
ით „დრაკონი“ BTP-80-ზე მოკლეა (7,04
მ 7,65 მ-ის წინააღმდეგ) და სიგანეც ნა-
კლები აქვს (2,68 მ — „დრაკონს“ და 2,9
მ — BTP-80-ს).

ძრავების შედარება არც კი ღირს, რად-
გან BTP-80-ს აქვს „კამაზის“ დიზელის
ძრავა, რომლის სიმძლავრე მხოლოდ 260
ცხმალა, მაშინ როდესაც „დრაკონზე“
ცნობილი ამერიკული ფირმის Allison-ის
402 ცხმ.ა-ინი დიზელი აქვს, რომელიც
ავტომატური გადაცემის კოლოფიან ერ-
თად (რაც საბჭოთა ჯაგმანტრანსპორ-
ტიორების მძლილ-მექანიკოსებს არც კი
დასიზმრებთ) „დრაკონს“ უფრო გამ-
ავალსა და მობილურს ხდის.

„დრაკონის“ გაბარიტები საშუალებ-
დას იძლევა, ორკაციანი ვეკიპაჟის გარ-
და, მასში ათი შეიარაღებული მუდესან-

ზედა ფოტოზე გამოსახულ
საიარაღო კომპლექსის
დისტანტურად მართვის
მონიტორს მენიუ ქართულ
ენაზე აქვს...

დისტანციურად მართვადი ავტომატური ყუმბარასატყორცი და უნივერსალური სამიზნე კომპლექსი

დღეიან განთავსდეს, მაშინ როდესაც **БТР-80**-ის სამკაცინი ეკიპაჟს მხოლოდ ექვსი მედესანტე მაკავს.

ამ ტაქტიკურ-ტექნიკურმა უპირატესობამ, ბუნებრივია, „დრაკონს“ დაამძიმა. ცირიული „დრაკონი“ (საბრძოლო მასალისა და ეკიპაჟის გარეშე) 17,288 კგ-ს იწონის, საბრძოლო მდგომარეობაში კი მისი მასა 18,860 კგ-მდე აღემატება.

БТР-80-ის მაქსიმალური წონა საბრძოლო მდგომარეობაში დაახლოებით 13,600 კგ-ა.

თუმცა 5 ტონით მძიმე „დრაკონს“ არა მარტო სამი კაცით მეტი გადაკავს, არამედ ჯგუფშიც უფრო სქელი და გამძლე აქვს, რომელიც ეკიპაჟს გვერდდინანსროლი 7,62 მმ კალიბრის ჯგუფანგამტანი ტყვიებისგან, ზოგიერთი საარტილერიო ჭურვისა და საავიაციო ბომბის ნამსხვერვეებისგანაც (გაანია, აფეთქება რამდენ მეტრში მოხდა) იცავს.

რადიოელექტრონული აღჭურვილობით „დრაკონისა“ და **БТР-80**-ის შედარება, ალბათ, არც ღირს. „დრაკონს“ წინ და უკან აქვს თითო-თითო ვიდეოკამერა, რომელიც ეკიპაჟსა და მედესანტეებს საშუალებას აძლევს ჯგუფანტანსპორტიორიდან გადმოუსვლელად დინახონ, რა ხდება მანქანის გარეთ (ამისთვის მედესანტეთა უკანა ნაწილში ვიდეომონიტორიცაა დამონტაჟებული). გვერდებზე კი მედესანტეები სპეციალური სათოფურებიდან იფურებიან, რომლებშიც ჯგუფანსწინება ჩასმული.

„დრაკონი“ მოდულის პრინციპით არის შექმნილი. მისი კორპუსის თუხე შეიძლება სხვადასხვა ტიპის სიახრადი კომპლექსი დამონტაჟდეს, როგორც ცეცხლსასროლი, ისე ტანკსაწინააღმ-

დგეო ან სახეინტო მართვადი სარაკტრო მოდულები.

უკვე ქართულ „დრაკონებზე“ სინგაპურის წარმოების ისეთივე 40 მმ-იანი კალიბრის ავტომატური ყუმბარასატყორციცაა დაყენებული, როგორც ბოლიციის „კობრებზე“.

ოღონდ „კობრებისგან“ განსხვავებით „დრაკონის“ ყუმბარასატყორცი მანქანის შეინდინ დისტანციურად იმართება. აგვისტოს ომმა ცხადყო, რომ ცხვილის ქუჩებში მებრძოლი „კობრების“ კომუნარაში მდგარი ყუმბარასატყორცის მსროლელი მთლად დაცული არ იყო. ამიტომაც ძლიერდება „კობრების“ კონსტრუქციის დაცვა.

„დრაკონის“ ყუმბარასატყორცი დაცული კორპუსის შეინდინ სპეციალური ჯოისტიკებისა და ვიდეომონიტორის საშუალებით დისტანციურად იმართება, რაც ძალიან პაკვს კომპიუტერულ თამაშებს.

ავტომატური ყუმბარასატყორცის მარჯვნივ დამონტაჟებულია დღე-ღამის ხედვის ვიდეოკამერა და სიბიზოზორი, რომელიც ზუსტი სროლის საშუალებას დამითვ იძლევა. საჭირების შემთხვევაში ყუმბარასატყორცის შეცვლა 12,7 ან 7,62 მმ კალიბრის ტყვიანობეყვევებითაც შეიძლება.

თუკი ეკიპაჟს დასჭირდა, შეუძლია სწრაფად მოსინას ავტომატყორცი, სამ ფეხზე დააყენოს, სროლა მანქანიდან მოშორებით, მსინდან გაავრბელოს.

ექვეგარეშე, „დრაკონი“ მართლაც თანამედროვე კონცეფციით შექმნილი ჯგუფანტანსპორტიორია, რომლის მაგარებითაც მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნის არმიებეც იარაღდებიან. თუმცა იგი უფრო შეტყვით ბრძოლების უზრუნველყოფის ოპერაციებისთვისაა განკუთვნილი და ამიტომაც გასაკვება, რატომ გააფორმა ქართულმა არმიამ მათ შემეწინზე კონტრაქტი 2007 წელს.

მაგრამ 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდგომმა მწარე რეალობამ ქართული არმიის ყურადღება თოვდაცვის გადმოცერებასა და პოზიციურ თოვდაცვით ბრძოლებზე გადაიტანა. დღეს რომ აფორმდნენ ამ კონტრაქტს, მაშინ „დრაკონებში“ ვიდეას აჯობებდა მილიონობით ეკრო თოვდაცვით იარაღზე, ყრძოდ კი ახლო და საშუალო რადიუსის მოქმედების „მანა-პაერის“ კლასის სახეინტო სარაკტრო კომპლექსების შესყიდვებზე დახარჯულიყო. მაგრამ კონტრაქტი დადებულია და იმედა, ქართული სამხედროები პროფესიონალურად აითვისებენ ამ თანამედროვე და შედარებით როულ ჯგუფანტანსპორტიორებს, რაც ქვეითებს უფრო მეტ მობილურობასა და დაცულობას შესქნის.

ირაკლი ალაბაშვილი

გმირობის ფასი

გმირთა ვარიამი

„უზროლ ჩახოცლები“

თითქოს ასეა, მაგრამ ჩემი თაობის საქმე ცოტა სხვაგვარად იყო. მავალითად, ჯერ კიდევ საბჭოთა ეპოქაში, ექვსი წლის მოსწავლეს უფროსები მარაგებდნენ, რომ ჩემი სათაყვანებელი გმირი შოთა გამცემლიძე უნდა ყოფილიყო, რომელიც ფაშისტების ტანკს ხელფეხბარით შეუვარდა, თავიც აიფეთქა და მტერიც განადგურა. შესაბამისად, მისი სახელობის იყო სკოლა, რომელშიც ვსწავლობდი. მაშინ ასევე აღტაცებული ვიყავი მჭორუ მსოფლიო ომის კვიცე ერთი მონაწილეთ – ცხინველი მაკაჩემით, რომლის ჩინ-მედლებით დახუნძლებული ფარაგიდან არაერთხელ ამიწაპნავს რამდენიმე მედალი, გულზე დამიბნევა და ტოლ-სწორებში მიტრბაბია. ასაკის მატებასთან ერთად უზრიც შე-მეცვალა და ჭუმშიც გმირებად მი-მანდა ჯერ ჯონ რემბო, ბრუს ლი, არნოლდ შვარცენგერი, შემდეგ კი

გმირებად იზადებინ, თუმცა, ვფიქრობ, ასეთებად ყლიბდებინ. შემდეგ შესაფერის დროსა და ვითარებაში აღმონდებინ, ააღდებინ და გაიბრწინებენ როგორც ვარსკვლავები, სამშობლოსთვის დაფერფლიბენ კი უმაღ იქცივინ მარადიულ კრებებად ვაქცაცობისა და მამულიშვილობისა, მათი საქმენი საგ-მირონი კი სამაგალითოდ რჩებათ თაობებს...

ჯილდოები

საქართველოს სახელმწიფო ჯილდოები - ორდენები და მედალები

1. საქართველოს ეროვნული გმირის წოდება არის საქართველოს უმაღლესი სახელმწიფო წოდება, რომელიც ენიჭება პირს საქართველოსთვის განსაკუთრებული, გამორჩეული გმირული ქმედებისთვის. საქართველოს ეროვნული გმირის წოდების მინიჭებასთან ერთად პირს გადა-

ეცემა ეროვნული გმირის ორდენი.
2. წმინდა გიორგის სახელობის გამარჯვების ორდენი ენიჭება პირს საქართველოსთვის მოაუგებულ გამარჯვებებში შეტანილი განსაკუთრებული წვლილისთვის.
3. დიეთი აღმაშენებლის ორდენით

ჯილდოებთან სამოქალაქი, სამხედრო და სასულიერო პირნი, გამოჩენილი სახელმწიფო მოღვაწენი ქართველი ერის წინაშე უდიდესი ღვაწლის, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლისა და აღორძინების, საზოგადოების კონსოლიდაციის, დემოკრატის დამკვიდრების საქმეში შეტანილი თვალსაზირი პირადი ღვაწლისათვის.
4. ვახტანგ გორგასლის ორდენით ჯილდოებთან საქართველოს სამხედრო

აფხაზეთის ომში მებრძოლი ჩემი ბიძაშვილი და მისი ძმაცაცები, რომლებსაც ამაოდ ვუძღვარებოდი, „საქმე ჩაეწყო“ და ცემატე წლის ბოჭი თან წავეყვანე ბრძოლის ველზე.

მეორე და მესამე აქვეთაფერზე მედლებიღია. დიმიტრი ვახტანგ და ეს უკვე ის დრო იყო, როცა სასაცილოზე მეტად სატირალი იყო ჩვენი ჯარი, გამირობა და სამშობლოსთვის თვადადებდა კი მხოლოდ ისტორიის გაკვითილისა და სადღევრძელის თემად მიგვაჩნდა. რა თქმა უნდა, გამირობა იმ დროშიც გვეყენდნენ, მაგრამ დამარცხებულის, გაწვილებულისა და უიმედოს სინდრომით შეპყრობილ ქვეყანას მათთვის არ ეცადა. ზომ გახსოვთ, როგორი იყო 90-იანი წლების საქართველო? ვიცო, ურთივ გამინათქვამია, მაგრამ მაინც, — მაშინ გამირობა მოდაში არ იყო. სწორედ იმხანად დამკვიდრდა ჩვენში ამპარზენი ეპითეტი — „უაზროვო ჩახვილილები“.

დღეს საქმე მართლაც სხვაგვარადაა. მართალია, ქვეყანა და ვერი ჯერაც დამარცხებული და გაწვილებული არიან და არც მთლად იმედით შესცქერიან ახლო მომავალს, მაგრამ გამირობა და თვადადება სამშობლოსთვის, კიდევ ერთხელ მომძიგვეთ

და, შედარებით ფასობს. თუკა მაინც მგონია, რომ არასაკმარისად და საკადრისად...

ჯარივ თამაღები და ცელი მასწავლებლი

„ძმანო, ჩვენი სამშობლოს მიწა, რომელზეც ახლა ფეხს ვადგამთ, წმინდაა. კურთხეულია, იმ ანკარა წყაროს წყალი, რომელსაც ვსვამთ; მზე, რომელიც დაგენათის და გვათბობს, ხილული სასწაულია, და ეს იმიტომ, რომ ჩვენი მიწა გულზე აყრიათ ცრემლი და სისხლი ასახრდლებს, მანათიბელ მზეს კი მათი სამშობლოს სიყვარული კიდევ უფრო კაშკაშას ხდის!“

ეს გახლავთ ნაწვეუტი 500-კაციან ქორელოში თამადის სადღევრძელიდან, რომელიც ქუთაისში 2008 წლის ოქტომბერში გაიმართა. შეუძლებელია, არ გაიხიარო პატივცემული თამადის სულისკვეთება — გამირობა იმიტოვან მოვდგამდა ქართველებს. სამწუხარო ისაა, რომ მტერი არ გველევა და მამულისთვის თავკანწირვის იმედსწრე აწყმობს ვღვებით.

ავციხტოს მოვლენებით დამუხტული ეს სადღევრძელი, როგორც საკადრისა, ფეხზე წამოღვობითა და „განსხვავებული“ სასმისის ბოლო წვეთაღვ გამოცლით შეისვა.

ახლანან კი, როცა ამ სტატიაზე ვემუხტებოდი, დაღმხიარული ხელსე მიხეზით თბილისის ერო-ერთ საჯარო სკოლაში ნაცნობ პედაგოგთან მიმიხედა მისელა. მისი სადამრიგებლო კლასის მოსწავლეებთან გასაზრებაც მოვასწარი. ვინაიდან ამ სტატიის თემა გონებაში მტრიალელად, ცნობისმოყვარეობის გამო ვმარვილებს ვითხე, თუ იციდნენ ბოლო დროს სამშობლოსთვის თვადადებული რომელიმე გმირობის სახელი და გმირობის ამბაზე შეცბნენ. ზოგმა გაიკვირვა, ზოგმაც ფიქრი დაიწყო. მხოლოდ ერთმა დამისახელა ვახტანგ გზირაშვილი, სხვებმა თავი იმართლეს, მაგან იმიტომ იციეს, რომ თვითონაც გზირაშვილია...

სკოლისა და პედაგოგის დაკონკრეტება რალა საჭიროა, მხოლოდ იმას ვავიხმელო, რომ ის პატივცემული თამადა, ვისი სადღევრძელიდანაც მოვიყვანე ზემოთ ციტატა, ამ სკოლის დირექტორია.

ჯილდოები

მოსამსაზურენი, რომლებმაც სამშობლოს დაცვისა და ერთიანობისთვის ბრძოლაში გამოიჩინეს გმიროლი თვადადება და მამაცობა, უნარიანი ხელმძღვანელობით უზრუნველყვეს სამხედრო ნაწილებისა და ქვედანაყოფების წარმატება, შეიმუშავეს და ჩაატარეს საბრძოლო ოპერაციები.

5. „მხედროლი მამაცობის“ მედლით ჯილდოვებანან საქართველოს სამხედრო მოსამსაზურეები, პოლიციის მუშაკები მამულის დაცვისას პიროვნული მამაცობისა და მხედროლი ვალის შესრულებისათვის, ვაუკარობისა და გაბელული ქმედებისათვის.

ჯილდოვებანან საქართველოს სამხედრო მოსამსაზურენი და სამოქალაქო პირნი სამშობლოს დაცვისა და ერთიანობის უზრუნველყოფაში განსაკუთრებული პიროვნული დამსაზრებისთვის.

საქართველოს თვადაცვის სამინისტროს უწებერივი მედლები

7. პირული, მეორე და მესამე ხარისხის მედლით „საქართველოს თვადაცვის სამინისტროს სისტემაში უწიკვლო სამსაზრისთვის“ ჯილდოვებანან საქართველოს თვადაცვის სამინისტროს სისტე-

მის სამხედრო მოსამსაზურეები, უწიკვლო მოსამსაზრისთვის, როდესაც მათ მამართ განკლილი მოსამსაზრის პერიოდში, წახალიცების რაოდენობა ადუბატება დისციპლინური ვადაცლომების რაოდენობისა და დავილოების პერიოდში მასზე არ მოქმედებს რამე სახის დისციპლინური პასუხისმგებლობის ზომა.

8. მედლით „სამშობლოსთვის თვადებული“ აჯილდოებენ საქართველოს თვადაცვის სამინისტროს სისტემის სამხედრო მოსამსაზურეებს ქვეყნის თვადაცვისუნარიანობის განმტკიცების საქმეში გამოჩენილი დამსაზურებისთვის როგორც საიმართ

პრეზიდენტის მაგალითი

26 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის დღეს, ქვეყნის პრეზიდენტმა ბატონმა მიხეილ სააკაშვილმა სრულიად საქართველოს მუხათვერდის მძაოა სასაფლაოდან მიმართა. თუკი გაუთვალისწინებთ შარშანდელ ომსა და წელს მთავარ პროსაქექტებ ემპართულ სპორტექსტო აქციებს, უნდა ვიღარიოთ, რომ პრეზიდენტმა ამ მნიშვნელოვანი დღისთვის ტრიბუნა ქროსტო გინორგულად შეარჩია. მძაოა სასაფლაო, მოფრიალუ ხუთჯვრიანი დროშები, მონუმენტები, ქედობრილი და ამასთან, გულანთებულო ჯარისკაცები, ძაბით მოსილი, თვალცრემლიანი, მაგრამ ამაყ დედები... — უწყველო, მაგრამ შთამბეჭდავი, ამაღლებული და სვედნარევი სურათი ვიხილოთ.

როგორც რავითი მოქალაქე, ვისურვებდი, პრეზიდენტიცა და მთვრობის სხვა წევრებიც სხვა, არაფრით გამორჩეულ დღესაც, მხოლოდ უახლოვი გაერმოცხის თანხლებითა და ფოტო და ვიდეოკამერების საქვეყნოდ აფიშირების გარეშეც მიდიდნენ მძაოა სასაფლაოზე და პატებს მთავებდნენ საქართველოს უახლესი ისტორიის გემოებს.

„დროშები, ჩქარა“... გადამალეთ

ერთი ჩემი მეგობარი დიდძის მასიუმ, დავით აღმაშენებლის ძველის ახლის, ერთ მაღალსართულიან კორპუსში ცხოვრობს. მისი აივანი სამხედრო გზას გადაჰყურებს. სხვებისგან დიდად ვერაფრით გამორჩეული ვაქცია და მამულიძოლია, მაგრამ იმდენი მაინც მოიფიქრა, რომ შარშან ცხენვალში ბროლის დაქევიბისთანვე სოლიდარობის ნიშნად აივანზე საქართველოს დროშა გამოიწინა.

ავგუსტოს იმის ყველაზე მძიმე წუთებში, როცა რუსულმა არმიამ ქართული სოფლები და ქალაქები დაიკავა, უკან დახეული ჩვენი ჯარის ნაწილები, ზოგი უწყსრიტიოდ და ზოგიც მისანამმართული სვლით, დედაქალაქის შემოსისვლელს მოადგნენ. ამეგროულად, ოკუპანტების თბილისზე შესადრო გამოლაქტების შესახებ გავრცელდა ინფორმაცია. შოშ ხომ დიდი თვალები აქვს და დედაქალაქის გარეუბნის მცხოვრებთა ერთმა ნაწილმა მთავარ ტრასაზე მომავალი ჩვენი ჯარი მტრის სამხედრო ნაწილებზე მიიწინა და ატყდა პანიკა. ვინ საით გარბოდა,

ვერ გაიგებდი. ამ დროს კი ჩემი მეგობრის აივანზე ვიუტად ფრიალებდა ხუთჯვრიანი დროშა, მაგრამ დიდხანს ადარ დასცალდა. მუხობლები წითელ-კვილიანი და ლანძღვაგინებით შუეცვივდნენ, ერთი-ორი უთავაზეს, დროშა ავინიდან სასწრაფოდ ჩამოვლდაც და გადაძაღეს, რას შერები, გველუპა, რუსებმა რომ ეს დაინახონ, ხომ გადიზიანდებიან და საცხოვრებელ კორპუსს მამწივე დაბომბავენო?!

არა, ისე ნუ გამიგებთ, თითქმის თითოეული მოქალაქისგან ვითხოვდ გმობობასა და თავგანწირვას. ეს მხოლოდ ერთოელებს შუეუძლიათ და ამიტომაც უწოდებენ გმობებს. არც მე-დღაზე ანდა ხეისუფლებაზე ითქმის სავედური, რომ დიდად რამეს აკლებს სამშობლოსთვის თვალდებულ ხსოვნას, რომელთა სიკვდილს, ბოლოს და ბოლოს, ჩვენგან განსაკუთრებული არც არაფერი სჭირდებათ. პირიქით, ისევე ჩვენ და ჩვენს შვილებს გვეჭირდება მათი სახელების უკვდავყოფა, რომ მაგალითად გვეჩინდეს მძიმე ჟამს ქვეყნისა და მოძალანის გადასარჩენად. სხვაგვარად არ გამოვა?

გელა შუბრიძე

ჯილოვანი

მგომარების, ისე შვეილიბიანობის პერიოდში.

9. მდლით „ქაქუცა წოლვაშვილი“ აჯილოვებენ საქართველოს თვადცვის სამინისტროს სისტემის სამხედრო მოსამსახურებს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენისა და დაცვის საქმეში გამოჩენილი თვლსაწინი დამსახურებისთვის.

10. მდლით „საბრძოლო იარიისთვის“ აჯილოვებენ საქართველოს თვადცვის სისტემის სამხედრო მოსამსახურებს საბრძოლო დავლების შესრულებისას და შეიარაღებულ კონფლიქტების დროს

მიღებული ჯილოვისა ან სხულის სხვა სახის დაზინებისათვის.

11. მდლით „გენერალი კვინიტაძე“ აჯილოვებენ საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს გაერთიანებული შტაბისა და მისი სტრუქტურული ქვედანაყოფების მმართველობისა და შტაბების ოფიცერებს, შეიარაღებული ძალების სახობების მმართველობისა და შტაბების ოფიცერებს, საქართველოს შეიარაღებული ძალების ბრძავებისა და ბატალიონების (დუიზონების, ესკადრილების) მმართველობისა და შტაბების ოფიცერებს საბრძოლო მომხადებმაში მიღწეული წარმატებისა და ჯარების მაღალი საბრძოლო მხადეოვნის შერაჩუნებისთვის.

12. მდლით „სიცოცხლის გადარჩენისათვის“ აჯილოვებენ საქართველოს თვადცვის სამინისტროს სისტემის სამხედრო მოსამსახურებს: ა) საომარი მოქმედების დროს, საუთარი სიცოცხლის ფასად, საომარი მოქმედებების რაიონში მყოფი სამოქალაქო პირების ან დაჭრილი სამხედრო მოსამსახურეების გადარჩენისთვის; ბ) შვეილიბიანობის პერიოდში, უბედურების ზონაში დარჩენილი ადამი-

ანების საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად გადარჩენისთვის; გ) სიცოცხლისთვის საშიში ქიმიური, რადიოაქტიური და ფოტოქაბიდი ნივთიერების გაუვნებლებისთვის, რითაც თვადან აიცლებენ ადამიანების მსხვერპლი.

13. მდლით „სამშვიდობო ოქვარიცაგებში მონაწილეობისთვის“ აჯილოვებენ საქართველოს თვადცვის სამინისტროს სისტემის სამხედრო მოსამსახურებს სამშვიდობო ოქვარიცებში ღირსეულად მონაწილეობისთვის.

14. მდლით „გენერალი მანიაშვილი“ აჯილოვებენ საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებულ შტაბისა და მისი სტრუქტურული ქვედანაყოფების მმართველობისა და შტაბების ოფიცერებს, შეიარაღებული ძალების სახობების მმართველობისა და შტაბების ოფიცერებს, ბრიგადებისა და ბატალიონების (დუიზონების, ესკადრილების) მმართველობისა და შტაბების ოფიცერებს, წარმატებულ სამხედრო ოქვარიცებისა და ფართომასშტაბიანი სწავლებების დაგეგმვისა და მართვისას გამოჩენილი მაღალი პროფესიონალიზმისთვის.

ჰინ რემდენს სარჯავს შეიარაღებაზე

თავდაცვაზე მსოფლიო სახელმწიფოების გაწეულმა ხარჯებმა ტრილიონ-ნახევარი დოლარი შეადგინა.

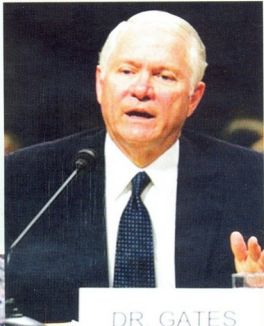
9 თვის სტოკჰოლმის მსოფლიო კვლევების საერთაშორისო ინსტიტუტმა (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI) გამოაქვეყნა ანგარიში, რომელიც მსოფლიოში იარაღის ბრუნვას შეეხება. შეფი ანალიტიკოსების მონაცემებით, 2008 წელს თავდაცვითი პროდუქციის მსოფლიო ბაზარმა მორიგი რეკორდი დაამყარა და 1,464 ტრილიონი შეადგინა. ეს დაახლოებით 45%-ით მეტია, ვიდრე ათი წლის წინ გამოქვეყნებული მონაცემი და 4%-ით მეტი 2007 წელთან შედარებით.

კვლევითი ინსტიტუტი SIPRI, რომლის თანამშრომლები შეიარაღებული კონფლიქტების და სამხედრო პროდუქციის ბრუნვის პრობლემატიკაზე მუშაობენ, 1966 წელს შეიქმნა. ასე აღნიშნეს შედეგმა თვითნებ სახელმწიფოს 150-ე წლისთავი (უიროდ გარტარბული), რომელიც 1964 წელს იხუმეს. 1969 წლიდან ინსტიტუტი აქვეყნებს კვლევებს, სახელწოდებით SIPRI Yearbook-ი, რომლებიც საერთაშორისო უსაფრთხოების, შეიარაღებისა და განიარაღების პრობლემებს ეხება და შეედრნი ცენტრის უმთავრეს ყოველწლიურ დოკუმენტად ითვლება.

ბოლო კვლევის შედეგი ხისტიკური არ ყოფილა, თუმცა ძალზე სანტერესოა იმ მხრით, რომ სამხედრო დანახვების პროდუქციის მსოფლიო ბაზარზე

ახალი ტენდენციები გამოვლინა. კვლევა ცხადყო, რომ თუკი „ცივი ომის“ პერიოდში ერთმანეთთან მიქიშე აღმოსავლეთი და დასავლეთი სამხედრო პოტენციალის გაზრდას ცდილობდნენ, დღეს მსოფლიო მნიშვნელობის სახელმწიფოები უმთავრეს მხნად ტერორიზმთან ბრძოლას ასახელებენ. შეფი ანალიტიკოსების აზრით, ეს მიზეზი კარგად იქნა გამოყენებული შემდგომი მილიტარიზაციისათვის.

თავდაცვის სფეროზე გაწეული ხარ-

ჯების მხრე ტრადიციულ პირველ ადგილზე აშშ-ია, რომელმაც 2008 წელს ამ სექტორში იმაზე მეტი დააბანდა, ვიდრე ტოპათულში მოხვედრილმა სხვა ქვეყნებმა ერთად. 1999 წელთან შედარებით კამინგტონის სამხედრო ხარჯები 67%-ით გაიზარდა და დაახლოებით 607 მილიარდი დოლარი შეადგინა. ერაყსა და აფღანიტოში ჩატარებული ანტიტერორისტული ოპერაციები ქვეყნის ბიუჯეტს დაახლოებით 903 მილიარდი დოლარი დაუჯდა. თუ ბილიტორიონდული ტენდენციებით ვიმსჯელებთ, ამ სტატისტიკური მაჩვენებლის შემცირება უახლოეს მომავალში მოსალოდნელი არ არის. მეტიც, მოსალოდნელია, რომ აფღანიტოში სამხედრო ნაწილების რაოდენობა კიდევ უფრო გაიზარდება...

ნიმანდობლივია, რომ 2008 წლის დასასრულს აშშ-ის თავდაცვის მინისტრმა რობერტ გეიტსმა, რომელმაც თანამდებობა თითო სახლის აღმინისტრაციის ცვლილების შემდეგ შეინარჩუნა, ამერიკულ ჟურნალში Foreign Affairs-ი გამოაქვეყნა სტატია, სადაც თავდაცვის მინისტრი ლაპარაკობს, თუ როგორ წარმოუდგენია ამერიკული

არმიის მომავალი და ტექნიკური გადაიარაღების პრესპექტივა. რობერტ გეიტსის თქმით, აშშ-ის პრიორიტეტია შეიარაღება, რაც აუცილებელია ირგულარული სამხედრო მოქმედებებისთვის. სწორედ ირვე უღარულ სამხედრო მოქმედებებს განეკუთვნება ანტიტერორისტული ოპერაციები.

მინისტრის იდეები, მიუხედავად იმისა, რომ მათ სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის მწარმოებლები და ამერიკელი სენატორები უპირისპირდებიან, აშშ-ის ხელისუფლებამ მოიწონა. ამ ახალ პოლიტიკას ემსხვერპლენ პენტაგონის ისეთი ძვირადღირებული პროგრამები, როგორცაა მჭიდრო თაობის გამანადგურებელი F-22 Raptor-ი და „მომავლის საბრძოლო სისტემები“ (The Future Combat Systems). სამაგიეროდ, ცვლილებებმა დადებითად იმოქმედა უბილიტო საფრენი სისტემების მწარმოებლებზე, რომელთა ეფექტიანობა ერაყსა და აფღანიტოში სამხედრო მოქმედებებში გამოჟინდა. დღეს ლაპარაკია არა მხოლოდ საბრძოლო და დამრტყმელი უბილიტო საფრენი აპარატების შექმნა-გამოყენებაზე,

არამედ სამხედრო-სატრანსპორტო აპარატების, ასევე უბილიტო თვითმფრინავების გამოყენებზეც, რომლებიც ბირთვული იარაღით აღჭურვება. ამ უკანასკნელ პროექტს ჯერჯერობით მაღალინოსანი ამერიკელი სამხედროებიც კი ძალზე სკეპტიკურად უყურებენ.

პენტაგონი ასევე არ აპირებს უარი თქვას კიდევ ერთი, მეზოთუ თაობის მრავალმიზნობრივი გამანადგურებლის F-35 Lightning II-ის წარმოებაზე, რომელიც ამჟამად გამოცდის სტადიაშია. აშშ-ის გარდა ამ პროექტს მოკავშირე ქვეყნებიც აფინანსებენ. რამდენიმე დღის წინ რობერტ გეიტსმა კიდევ ერთი საინტერესო განცხადება გააკეთა. კერძოდ, 2020 წლისათვის ამერიკის არმიას მჭიდრო თაობის 1200 თვითმფრინავი ეყოლება, რომელთა წყალობითაც აშშ-ს კარგა ხანს ექნება უპირატესობა სუფარული მოწინააღმდეგეებზე.

აშშ, რომელიც სამხედრო სფეროს დაფინანსების რეკორდს ვოკლწლიურად აუშვობებს, ეჭვის თვლით შეჰყურებს ჩინეთის ასეთვე მისწრაფებას, რომელიც სამართლიანად შეიძლება ჩაითვალოს ერთ-ერთ ყველაზე გულე

ნიან სუპერსახელმწიფოდ. 2009 წლის თებერვალში პენტაგონმა გამოაკვეყნა ანგარიში სახელწოდებით „ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სამხედრო ძლიერება“, რომელშიც პეკინს ადანაშაულებენ რეალური სამხედრო ხარჯების დამალვაში. ამერიკელების აზრით, 2008 წელს ჩინეთმა თავდაცვაზე 105-დან 150 მილიარდ დოლარამდე დახარჯა, მაშინ როდესაც ოფიციალურ მონაცემებში ნათქვამი იყო, რომ ქვეყნის სამხედრო ბიუჯეტი 60,1 მილიარდ დოლარს შეადგენს.

SIPRI-ს ანალიტიკოსებიც თავდაცვაზე გაწეული ხარჯების მხრივ მეორე ადგილზე ჩინეთს ასახელებენ, მაგრამ მათ მიერ დასახელებული რიცხვი — 84,9 მილიარდი დოლარი უფრო მოკრძალებულია, ვიდრე სუარაუდლოა. არსებობს რეალური საფუძველი ვიფიქროთ, რომ უახლოეს წლებში ხარჯების ეს სია კიდევ უფრო გაიზარდება. პეკინი, ფაქტობრივად, აღარ მალავს თავის გეგმებს და ფსონს თანამედროვე მალაქტექნოლოგიურ შეიარაღებაზე დას.

მის შესაქმნელად ჩინეთს პრაქტიკულად ყველაფერი აქვს: ტექნოლოგიები, საშუალებები და ადამიანური რესურსი. ამასთან, საიდუმლო არ არის, რომ ჩინური თავდაცვითი პროდუქციის წარმოება ვატილებით იაფე ჯდება, ვიდრე ამერიკული ან ევროპული. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ უფრო ნაკლები ხარჯის გაწევს შემთხვევაში პეკინს შეუძლია დიდ პროგრესს მიაღწიოს არმიის გადართობის საქმეში.

შედი ანალიტიკოსების მოსაზრებით, უკანასკნელი წლების მანძილზე რუსეთმაც მნიშვნელოვნად გაზარდა თავდაცვის ხარჯები, თუმც მსოფლიოში მხოლოდ მეხუთე ადგილზეა და მძინევე რიხიციებს აშშ-ს, ჩინეთს, საფრანკეთსა და დიდ ბრიტანეთს უთმობს. SIPRI-ის ანგარიშის თანახმად, ასეთი დიდი თანხების ხარჯვის შესაძლებლობა მოსკოვს ეკონომიკურმა ბუქმა შეუქმნა, რომელიც გლობალურ ეკონომიკურ კრიზისს წინ უსწრებდა. მისი 2008 წლის თავდაცვის ბიუჯეტი 58,6 მილიარდ დოლარს გაუტოლდა. აშშ-ისგან განსხვავებით, რუსეთი ცდილობს ფსონი დადოს არა ეკოლოგიური კონფლიქტების შეიარაღებაზე, არამედ უფრო გლობალურ პროექტებზე. 2009 წლის იანვარში რუსეთის პრემიერ-მინისტრმა ვლადიმერ პუტინმა მთავრობის წევრებსა და სამხედრო სპეციალისტებთან საუბრისას განაცხადა, რომ

რუსული არმიის გადართობისთვის 2009-2011 წლებში 4 ტრილიონი რუბლი გამოიყოფა.

სამხედრო რეფორმის გატარებასთან ერთად, რომელიც უკანასკნელ პერიოდში სულ უფრო და უფრო მეტ კამათს იწვევს, მოსკოვი აპირებს არმია ინოვაციური სამხედრო საშუალებებითა და ტექნიკით აღჭურვოს, რაც საშუალებას მისცემს, გაზარდოს მისი პოტენციალი. ამასთან, უფრო მეტი დაიხარჯება სამხედრო-სახლავო ფლოტსა და ბირთ-

ვულ არაღზე, მათ შორის სახმელეთო და ატომური წყალქვეშა ნავების ბალისტიკურ რაკეტებზე.

შეიტანს თუ არა კორექტივებს ამ პროცესში რუსეთი-აშშ-ის ახალი მოლაპარაკება ბირთვული პოტენციალის შემცირების თაობაზე, ჯერჯერობით, უცნობია. თუმც მუდის ინფორმაციით, ამერიკის პრეზიდენტი ბარაკ ობამა შეეცდება ორფე ქვეყნის შესაბამისი სანქციალი ათას ერთუელამდე შემცირებას.

შეუდური ანალიტიკური ცენტრის მოხსენებაში დიდი ადგილი დაეთმო სამხრეთ ამერიკის ქვეყნების თვდაცვის სფეროს დაფინანსების საკითხსაც. SIPRI-ის მონაცემებით, ბოლო ათწლეულის მანძილზე თითქმის ნახევრამდე გაზარდეს თვდაცვის სამინისტროს ბიუჯეტი. ამის მიუხედავად შედეგები კოლუმბიის სამხედრო პოტენციალის გაძლიერებას ასახელებენ, რომლის ტერიტორიაზეც უკვე დიდი ხანია გრძელდება შიდადაპირისპირება პარტიზანულ ფორმირებებთან, ასევე იზრდება ბრაზილიის რეგიონული სტატუსი.

სხვათა შორის, ამ უკანასკნელის ტერიტორიაზე, რუსეთის თვდაცვითი წარმოების წარმომადგენლების განცხადებით, შესაძლია, აწარმოონ მჭიდრო თაობის პირველი რუსული გამანადგურებელი. გარდა ამისა, უკანასკნელი პერიოდის მანძილზე ბრაზილიელებმა ჩაუშვეს ბევრი ძვირადღირებული თვდაცვითი პროგრამა, რომლებიც უცხოელი პარტნიორების დახმარებით ხორციელდება.

ბოლო დროს გახშირდა ლაპარაკი იმის თაობაზე, რომ სამხედრო დანიშ-

ნულების პროდუქციის წარმოების ექსპანსია რუსეთმა ლათინური ამერიკის რეგიონშიც დაიწყო. ამის დასტურია ისიც, რომ ვენესუელამ მოსკოვისაგან 4 მილიარდი დოლარის შეიარაღება შეძინა. რუსეთისა და ვენესუელას ასეთი მჭიდრო თანამშრომლობა ნაწილობრივ აშშ-ის მიერ კარაკასის წინააღმდეგ სანქციების შემოღებამ განაპირობა, მაგრამ, როგორც ჩანს, ვენესუელას ამით ბევრი არაფერი დაუკარგავს.

საინტერესოა, რომ შეიარაღების მხრე მსოფლიოს 15 ლიდერი ქვეყნის შორის მხოლოდ ორი ქვეყანა — გერმანია და იაპონია გამოირჩევა თვდაცვის სფეროში დაფინანსების შემცირების ტენდენციით ამ ქვეყნებმა თვდაცვაზე ხარჯები II და 1,7%-ით შეამცირეს, მაგრამ სუფარულდ, ტოკიო უახლოეს მომავალში მიმართულებას შეცვლის, რასაც ბოლო პერიოდში ჩრდილო კორეის გაძლიერებული აქტიურობა განაპირობებს.

SIPRI-ის ანალიტიკოსთა აზრით, პერსპექტივაში შესაძლებელია, აშშ-მა ტოკიოს მიაწოდოს გამანადგურებლები F-22, რომელთა ექსპორტი აშშ-ის

კანონმდებლობით ჯერჯერობით აკრძალულია. მართალია, ამ შემთხვევაში ლაპარაკია არა სტანდარტულ ვერსიაზე, არამედ ექსპორტულ მოდიფიკაციაზე. პროგრამის დამტკიცების შემთხვევაში მის შემუშავებაზე ხარჯს მილიანად იაპონია გასწევს. სუფარულდ, ერთი ასეთი მფრინავი აპარატის დიზიბულება 250 მილიონ დოლარს გაუტოლდება.

ერთი სიტყვით, მიუხედავად ეკონომიკური კრიზისისა და გადაიარაღების საკითხზე თითქოსდა შეცვლილი შეხედულებისა, სამხედრო დანიშნულების პროდუქციის წარმოებულ კომპანიებს საკმაოდ მომგებიანია წელი ელთო SIPRI-ის მონაცემებით, 2008 წლის პერიოდში ასობით მსოფლიო მნიშვნელობის კორპორაციამ 347 მილიარდი დოლარის დიზიბულების იარაღი და სამხედრო დანიშნულების სხვადასხვა პროდუქცია აწარმოა. ამ მანქანებლებში მხრე ლიდერობს ამერიკული კომპანია Boeing-ი, რომელსაც მცირე სხვაობით ჩამორჩება ბრიტანული კორპორაცია BAE Systems და ამერიკული Lockheed Martin-ი.

 დაცვის პოლიცია
www.spd.ge

025 ბინა + აგახატი 025 = 135

 + **= 135**

თუ თქვანი სახმორკვალი ბინა მდებარეობს თბილისში თა დავალი სიხნალრაზიით #316 ბინრ,

თქვანე ყოვალთთირს სახორენბო ბაღსახაზს იხლით 80 ლარს,

ხოლო თუ თქვანი ახარანი მდებარეობს წყნარით, საბარკოში,

ბინდისში, ზავისში, ოფროყანაში, დაბახილაში, ხაპარინაში, ბორჯომში,

პარინათში, ბონინოში ან სარფში თა დავალინა ხაპარ სიხნალრაზიით - იხლით 100 ლარს,

რაც ახაში 180 ლარს ადრის.

თუ თქვანი ისარგმალბთ #316 ახალი სარკისით "ბინა+ახარაი",

თქვანე ბაღსახათ სახაულახა ერთფროულად დავიყათ ბინა თა ახარაი **135 ლარად**

დაბვიპავიროლით ნომრეა : **025**

თა მიიღათ დავაბითი იფროგამნი 24 საათის ბანგალოლაში.

ქვეყნის სანაპირო დაცვას ახალი ფუნქციები შეემატა

საქართველოს ორი საზღვაო სტრუქტურის — სამხედრო-საზღვაო ძალებისა და სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის გაერთიანებაზე ლაპარაკი დიდი ხნის წინ დაიწყო და ქვეყნის შეიარაღებული ძალების რეფორმირებაზე მომუშავე ექსპერტთა დასკვნებში რეკომენდაციებიც რამდენჯერმე აისახა.

შეგობარი ქვეყნებისა და უპირველესად კი აშშ-ის, თურქეთისა და გერმანიის დახმარებით სანაპირო დაცვის საზღვაო სახელრების გაკონტროლებისა და დაცვის სისტემა განვილი II წელიწადში შესაძენეად განითარდა.

ბევრად რთულ მდგომარეობაში

სამხედრო-საზღვაო ძალები იმყოფებოდა. საკუთარი ძალებით ფლოტიც მშენებლობაში დაშვებული შეცდომების სავალალო შედეგები, 2008 წლის აგვისტოს ომში გამოვლინდა, როცა რუსეთის შავი ზღვის ფლოტის სარაკეტო ზომადლების პირისპირ ქართული ფლოტი წერილკალიბრის არტილერიით აღჭურვილი და ძველი კატარღების აპარა დარჩა, რომლითაც მტრის მოეკერება შეუძლებელი იყო.

2008 წლის დეკემბერში ცელილებები და დამატებები შევიდა საქართველოს კანონში „საქართველოს თავდაცვის შესახებ“, რომლის თანახმად საზღვრო

ძალების შემადგენლობიდან გამოყვანილი სამხედრო-საზღვაო ძალები საქართველოს სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტამენტთან გაერთიანდა.

დეპარტამენტის დირექტორად სამხედრო-საზღვაო ძალების სარდალი, პირველი რანგის კაპიტანი ბესიკ შენგელია დაინიშნა. მას დამოუკიდებელი აქვს კვივის უმაღლესი სამხედრო-საზღვაო სასწავლებელი და სტამბოლის სამხედრო-საზღვაო კოლეჯი. 1988-92 წლებში შავი ზღვის ფლოტის ზომადლებზე მსახურობდა. 1992 წლიდან საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალების რიგებში მსახურობს, 2008 წლის თებერვალში კი საზღვაო ძალების სარდალად დაინიშნა. 2008 წლის ნოემბრიდან სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტამენტის დირექტორია. სწორედ მისი ხელმძღვანელობით მიმდინარეობდა ორი საზღვაო სტრუქტურის შეერთება-რეორგანიზაცია.

ახალ, გაერთიანებულ საზღვაო სტრუქტურას არსებული რესურსებისა

საზღვაო საზღვრების პატრულირება

ოკუპირებული აფხაზეთის პირობებში სამხაზური ქართველი საზღვაო მესაზღვრეებისათვის ბეგრად გართულებულია

და პოტენციალის უფრო ეფექტიანად გამოყენების საშუალება აქვს, რაც მთავარია, სანაპირო დაცვა მთლიანად თავდაცვითი ამოცანების შესრულებაზეა ორიენტირებული. კერძოდ, საქართველოს საზღვაო სივრცეში კანონსაწინააღმდეგო ქმედებათა პრევენცია, პროფილაქტიკა, გამოვლენა და აღკვეთა; სასაზღვაო ინციდენტების, სამხედრო ან სხვა სახის აგრესიის, ტერიტორიული და დეფერსიული აქტების თავიდან აცილება-შორეობა; ზღვაოსნობისა და ნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, ნაოსნობის წესების დაცვის გაკონტროლება; ნავსადგურის დაცვისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად გასატარებელ ღონისძიებათა კონტროლი და კოორდინაცია; ზვიდან სტრატეგიული ობიექტების დაცვა; საქართველოს საზღვაო სივრცეში რადიოლოკაციური და ჰიდროაკუსტიკური კონტროლის ორგანიზება და სხვ.

სანაპირო დაცვის ფუნქციებიდან ამოღებულია შეტყეობის სახის ისეთი ამოცანები, როგორც არის გაერთიანებულ ოპერაციებში საცეცხლე მხარდაჭერის უზრუნველყოფა ან სპეციალური ოპერაციების უზრუნველყოფა მონაწილეობის განლაგების ზონაში არსებულ ობიექტებზე და სხვ. სამხედრო-საზღვაო ძალების მცურავი საშუალებები ტრადიციულად სხვადასხვით დროშის დემონსტრირების მიუხედავად ასრულებდნენ და ახლაც ფუნქცია სანაპირო დაცვის კატარეულ ვადგავდა.

სამხედრო-საზღვაო ძალების ოფიცერთა და მანქანათა დიდი ნაწილი სამსახურს

სანაპირო დაცვის ძალებში აგრძელებს. დაახლოებით 50-მდე კაცმა სამსახური თავდაცვის სამინისტროს სისტემაში ამჯობინა, ხოლო რამდენიმე კი საზღვაო ქვეითთა ბატალიონში დარჩა.

რუსებს საქართველოს სანაპირო ზოლის ორი მესამედი ოკუპირებული აქვთ და საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში რუსული სამხედრო თუ სასაზღვაო ხომალდების მუდმივი ყოფნის პირობებში საზღვაო საზღვრების დაცვა-გაკონტროლება დიდ ყურადღებასა და მოთმინებას მოითხოვს.

24 მაისს გავრცელდა ინფორმაცია, რომ ზუგდიდის რაიონში სოფელ განმუხურთან საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში რუსული კატარადა შეიშოვდა და რამდენიმე წუთი დაყო.

კადრებში კატარადის ილუვიტი „გრიფს“ ჰგავდა, როგორც გაირკვა, ეს იყო აფხაზური კატარადა, რომელიც ამ რაიონში პატრულირების მიზნით რეგულარულად გამოდის.

მიმდინარე წელს აფხაზეთში უკანონო მიმოსვლისათვის სამი გემი დააკავეს. 16 თებერვალს საზღვაო მესაზღვრეებმა თურქული სეინერი **Paia Reis-ი** დააკავეს, ხოლო 6 აპრილს კი თურქული ტანკერი **Densa Demet-ი**, ტანკერის აყვანის ოპერაციაში საპატრულო კატარადა „ქუთაისიც“ მონაწილეობდა.

30 აპრილს სიერა-ლეონეს დროშით მოცურავ თურქული შშრალტერიონშხი და **New Star-ი** დააკავეს მოხერხდა.

ცნობილია აფხაზეთის პორტებში რეგულარული მიმოსვლაში შემწვეული კატარათი და თევზჭერი გემები და,

აღბათ, მალე ამ გემების დაკავების დროც დადგება.

საინტერესო რამ მოხდა მიმდინარე წლის თებერვალში, როცა ქართველმა მესაზღვრეებმა თურქული სეინერის დაკავება ვერ შეძლეს და ინფორმაცია თურქეთის სანაპირო დაცვას გადასცეს. თურქმა მესაზღვრეებმა სეინერი დააკავეს და კაპიტანი სასამართლოს გადასცეს.

არის სირთულეები, ძირითადად, საერთაშორისო სამხედრო-საზღვაო სწავლებებში მონაწილეობის საქმეში, სადაც საქართველოს წინა წლებში სამხედრო-საზღვაო ძალები წარმოდგენდნენ.

საქართველო 2001 წლიდან შვიგზისპირა ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო თანამშრომლობის ტაქტიკურ ვჯგუფში **BLACKSEAFOR-ში** მონაწილეობს. წელსწინადაც ორი აქტივობაცა ხდებოდა, რომლის დროსაც ხომალდების გაერთიანებული რაზმი მონაცვლეობით სამ-სამი ქვეყნის პორტებში შედის.

რუსი-საქართველოს დღევანდელი ურთიერთობების პირობებში, როცა შვიგზის ფლოტის ხომალდები და კეპიტანები საქართველოს ოკუპაციაში მონაწილეობდნენ, ქართულ პორტებში რუსი სამხედრო მესაზღვრეების გამოჩენა მიუღებელი და უადრესად ამორალური იქნებოდა.

ამ პირობებში მკორე მხარეც აქვს. **BLACKSEAFOR-ი** თურქეთის ინიციატივით შეიქმნა და მას ექვსი ქვეყნის წარმომადგენლები (სარდლისა და შტაბის უფროსის თანამდებობებზე) მონაცვლეობით ხელმძღვანელობენ.

ავგისტოში ვარნაში მორიგი შეხვე-

დრა გაიმართება, სადაც შტაბის უფროსის თანამდებობას საქართველოს წარმომადგენელი დაიკავებს, 2010 წელს კი სარდალი ქართველი უნდა იყოს.

საქართველოს ხელისუფლების პოზიცია აგრჯერობით უცნობაა და საკითხი რომ გადაწყვეტას მოითხოვს, ესეც უადუაო.

რუსეთ-საქართველოს ომმა BLACK-SEAFOR-ის სუსტი მხარეებიც გამოამკარავა. ტაქტიკურმა ვჯუფმა, რომელიც რეგიონში სტაბილურობის, უსაფრთხოების, მეგობრობისა თუ კეთილშობილურ ურთიერთობათა გაღრმავების საქმეს ემსახურება, 2008 წლის აგვისტოში საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში შექმნილი კრიზისული მდგომარეობა რეაგირების გარეშე დატოვა.

იმ დღეებში ტაქტიკური ვჯუფის ხომალდებმა საქართველოსა და რუსეთის პორტებში გვემური შეხვლის ნაცე-ლად ბულგარეთისა და რუმინეთის პორტებში შესვლა ამჯობინეს.

ამჟამად სანაპირო დაცვის დეპარტამენტი სამხრეთ ევროპაში NATO-ს გაერთიანებული სამხედრო-საზღვაო ძალების სარდლობასთან (შტაბი ნეაპოლში) ურთიერთგაგების მემორანდუმის შემუშავებაზე მუშაობს. დოკუმენტი ხმელთაშუა ზღვაში მიმდინარე ოპერაცია Active Endeavour-ში შინაგან საქმეთა სამინისტროს სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტამენტის მონაწილეობას ითვლისწინებს, კერძოდ, სამხრეთ ევროპაში გაერთიანებული სამხედრო-საზღვაო ძალების სარდლობასა და სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტა-

მენტს შორის ინფორმაციის გაცვალასა და ნეაპოლის შტაბში სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტამენტის შეკავშირე ოფიცის ინსტიტუტის ჩამოყალიბებას.

NATO-ს მუდმივმოქმედი ოპერაცია Active Endeavour-ი ხმელთაშუა ზღვაში ტარდება და ებრძვის იმ მასალებისა თუ საშუალებების კონტრბანდას, რომლებიც ტერორისტულმა ორგანიზაციებმა შეიძლება მასობრივი ვანადგურების იარაღის შექმნაში გამოიყენონ. ასევე მიმდინარეობს ენერგომატარებლების უსაფრთხო ტრანზიტის ამოცანების დამუშავება.

ოპერაცია Active Endeavour-ი 2001 წლის 26 ნოემბერს დაიწყო, მისი ამოქმედებისთვის 1949 წლის ჩრდილოატ-

ლანტიკური ხელშეკრულების V პუნქტია გამოყენებული. თუ აღინისს რომელიმე წევრს თავს დაესხმებიან, მას სხვა წევრები დაეხმარებიან საზღვაო-საპატრულო ავიაციით, წყალზედა და წყალქვეშა ხომალდებით, სწრაფსვლიანი კატარღებით. ურთიერთმოქმედების საფუძველზე მიმდინარეობს საეჭვო სატრანსპორტო გემების დაკავება-შემოწმება. გემები, რომლებიც ამ პროცედურისაგან თავის არიდებას შეეცდებიან, დანიშნულების პორტში დააკავებენ.

ასეთ მნიშვნელოვან ოპერაციაში ქართველი მუზღვაურების მონაწილეობა ქვეყნის ავტორიტეტის გაზრდასთან ერთად საზღვაო ოფიცერების ცოდნის ამაღლებასაც ხელს შეუწყობს.

თეიმურ ჩაჩანიძე

ზავიზღვისპირა ქვეყნების საზღვაო ძალების სარდლების უხვგვარა 2009 წლის მაისში, ვარნაში

საზღვაო ნაღებები წყალქვეშა მოულოდნელი სფეროში

კორეის ომში
ნაღებებმა
რამდენიმე
ხომალდი
იმსხვერღა

(გაგრძელება.
დასაწყისი იხ. "არსენალი"
№11-12)

XX საუკუნის მეორე ნახევარში ნაღები ისე ინარჩუნებდა ეფექტიან საბრძოლო საშუალების მნიშვნელობას და საზღვაო სამარა მოქმედებებში ნაღების გამოყენებამ აქტიური თუ თვალაკვივო ზღუდეების შექმნაში განსახლებული ადგილი დაიკავა.

პირველი კონფლიქტი, სადაც ნაღებში შექმნილმა თავდაცვითმა ზღუდეებმა საკმაოდ კარგი შედეგი მოიტანა, კორეის ომი (1950-53 წ.წ.) იყო.

ამერიკისა და მოკავშირე ქვეყნების სამხედრო-საზღვაო ძალების ჩრდილო კორეის სამხედრო-საზღვაო ფლოტთან (3 საზღვაო მინადირი — საბჭოთა პროექტი OD-200, 5 სატრანსპორტო კატარა — საბჭოთა პროექტი F-5, 3 მტრადი ხომალდი, 1 მცურავი ბაზა, 2000 ტონა წყალწვეის 1 სატრანსპორტო გემი, 60-80 ტონა წყალწვეის 6 კატარა და მზუნა, აგრეთვე მშენებლობის სტადიაში 250-800 ტონა წყალწვეის 7 ხომალდი იყო) შედარებით დიდი უპირატესობა ჰქონდათ.

შეზღუდული შესაძლებლობების

მქონე ჩრდილოკორეელთა ფლოტის წინაშე მხოლოდ ორი ამოცანა დგავდა: მოწინააღმდეგის დაკავებულ ტერიტორიებზე ტაქტიკური დესანტების გადასხმა და ნაღმობურებით დესანტსაშიში სანაპირო ზოლის, პორტებისა თუ სამხედრო-საზღვაო ბაზების მისადგომების დაცვა.

მეორე ამოცანის შესრულებისათვის გვემა ომის მსვლელობისას, 1950 წლის ივლისში დაიშუადა და მის გადასატრიალად ერთ თვეში 60-დან 120 ტონამდე წყალწვეის 35 მეთევხეთა კუნძულისა და მზუნას გაუკეთდა მობილიზაცია. ესეც არ იყო საკმარისი და ცალკეულ შემთხვევაში ჩრდილოკორეელები ნაღების დასაყენებლად ნაუბისა და ტრეფსაც ეყენებდნენ. მომზადება შენაძინა 23-მა გუნდმა გაიარა.

კუნძავი შორეული აღმოსავლეთის წყლებში გაერეცელებული უკუმპანი, სანაპირო ცურვის, იალქიანი სათევზაო ან სატრანსპორტო დანიშნულების გემია. მისი სიგრძე 12-22მ-ს, წყალჯდომი — 0,5-1,3 მ-სა და წყალწვევა კი 3-50 ტ-ს აღწევს.

კორეის ხაზგარკვეული თავთხელი სანაპირო ზოლი და ფსკერის უმნიშვნელო დაზარადა დაზარადა ადგილებდა, მღვივ წყალი კი კარგად ნიღბიდა.

პირველი ამერიკის ავიაციის სრული ბატონობის გამო დანაღმა უსაფრთხოების მიზნით მხოლოდ დამით მიმდინარეობდა, ხოლო ზოგიერთ ნაღმობურას მოწინააღმდეგის მტრადივი ხომალდებისაგან სანაპირო ბატონობა იცავდა.

3-6 ნაღმი მარჩხოვს ქმნიდა, რომელთა შორის მანძილ დაახლოებით 500 მეტრს შეადგენდა. ჩრდილოკორეელებს ნაღების დეფიციტიც ჰქონდათ და 1 მილზე საშუალოდ 20-38 ნაღმზე მეტის დაყენება ვერ ზრუნობოდა. თუმც საფრთხე მანც დიდი იყო და ამერიკის ფლოტმა აქტიური მოქმედება შეუდგა.

ჩრდილო კორეამ საბჭოთა სპეციალისტების დახმარებით სულ 3 ათასზე მეტს ნაღმი გამოიყენა, მათ შორის 1917 წლამდე გამოშვებული რუსული ნაღმებიც იყო. ლობურები, ძირითადად, ღუზის კონტაქტური და იმვითადად კი ფსკერის

უკონტაქტო ნაღმებისაგან შედგებოდა.

განსაკუთრებით გაამართლა მიდრეიფე ნაღებმა. ნაღმს ღუზის მაკერობას 100-კილოგრამიანი ტვირთი უწყვედა, დაძირულ მდგომარეობაში აჩერებდა და დრეიფის საშუალებას აძლევდა.

სექტემბრის დასაწყისში ამერიკული ხომალდები პორტების მახლობლად პირველ ნაღმებს გადაწყდნენ და მომდევნო რამდენიმე დღეში კი ნაღმების რაოდენობამ უფრო და უფრო იმატა.

მიდრეიფე ნაღმები ამერიკულ საზღვაო ხომალდებსა და კრესტერებს ნაპირთან მიახლოებასა და ჩრდილოკორეელებს სანაპირო სამიზნეების საარტილერიო ცეცხლით დამუშავებაში ხელს უშლიდა.

1950 წლის 26 სექტემბერს კორეის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროსთან ამერიკული საესკადრო ნაღმისანი DD-745 Brush-ის ცხვირის ქვეშ ნაღმის აფეთქებამ ხომალდს უძიმესი დაზიანებები მიაყენა. ეკიპაჟიდან 13 კაცი დაიღუპა და 34 დაიჭრა. სუთიდან წყოში ხომალდის ცხვირს წყალში ორი მეტრი ჩაიწია, მაგრამ ეკიპაჟის თავდადებით კორაუზში წყლის მუხლის შეჩერება და უახლეს პორტამდე მიღწევა მაინც მოხერხდა.

29 სექტემბერს პორტ ფზოპანის ახლოს ნაღმზე აფეთქდა და დაიღუპა ამერიკული მტრადივი ხომალდი AMS-25 Magpei, ხოლო მეორე დღეს ნაღმისაგან საესკადრო ნაღმისანი DD-728 Mansfield-ი დაზიანდა.

28 სექტემბერს ნაღმის აფეთქებისაგან სამხრეთკორეელთა საბაზო მტრადივი Gapeong-ი ჩაიძირა, ხოლო 30 სექტემბერს პორტ მოქფხოხთან ნაღმმა სამხრეთკორეელთა მცირე საბაზო მტრადივი Gaeseong-ი ჩაიძირა.

ნაღმებით შექმნილმა საფრთხემ კონსანის სადგენსა ოპერაცია კოხვის ნაწინს ქვეშ დააყენა. ამერიკელების არაუადი, პორტის მისადგომთან არანაკლებ 3 ათას ნაღმი იყო დაყენებული (სინამდვილეში 500 იყო) და მტრადივი ხომალდების ნაკლებობის გამო გასახლებლების ნაღმებისაგან გაქმნის და დიდი შრომა სჭირდებოდა და დაგეგმილი 5 დღის ნაცვლად ოპერაცია 15 დღეს გაგრძელდა.

ოპერაციის დროს, 12 ოქტომბერს,

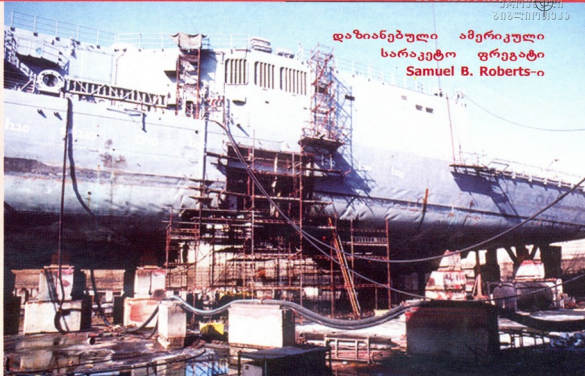
ნაღმების აფეთქებამ ამერიკის ფლოტს ორი მტრალავი ხომალდი AM-275 Pirate და AM-277 Pledge დააკარგვინა.

კორეის ომის დასრულებამდე ამერიკელებმა ნაღმებზე 1951 წლის 2 თებერვალს მტრალავი AMS-31 Partridge და 1952 წლის 27 აგვისტოს საზღვაო ბუქსირი AFT-111 Sarsi დაკარგეს. 1951 წლის 12 თენისს დაზიანდა საესკადრო ნაღმოსანი DD-723 Walke. ნაღმების აფეთქების გამო რამდენიმე ხომალდი სამხრეთ კორეის ფლოტსაც გამოაკლდა.

ვიეტნამის ომში (1964-72 წლები) ამერიკელები ნაღმობურების დადებითი წრდილო ვიეტნამის საზღვაო გზებით სამხედრო თუ სხვა სახის დახმარებების მიღებაში ხელს უშლიდნენ.

ამერიკულმა თვითმფრინავებმა წრდილო ვიეტნამის პორტებთან დაახლოებით 11 ათასი ნაღმი დააყენეს. ამ მიზნით საგემბანო ავიაციასთან ერთად სტრატეგიული ბომბდაშენებები გამოიყენებოდა.

თვითმფრინავები სხვადასხვა რაიონების ნაღმებს ატარებდნენ, რაც მათ ნაზუნე იყო დამოკიდებული. საკემბანო მოიერიშეებს A-6 Intruder-სა და A-7 Corsair II-ს 907-კილოგრამიანი 5-6 ნაღმის, ხოლო სტრატეგიული ბომბ-

დაზიანებული ამერიკული სარაკეტო ფრეგატი Samuel B. Roberts-ი

დამშენ B-52 Stratofortress-ს კი — 227-კილოგრამიანი 64 ნაღმის ტარება შეუძლია.

პორტების სრული ბლოკირება მაინც არ მოხერხდა. სატვირთო გემებს ტვირთის სიგანე გარე რეიდზე ცლიდნენ და პორტში პატარა წყალჯდომის მცურავ საშუალებებს შეჰქონდათ.

ნაღმებმა თავად ამერიკელები დაზარალა. 1972 წლის 17 თელის კუნძულ

ზონ-ლონთან საესკადრო ნაღმოსანი DD-843 Warrington-ი ამერიკულ ნაღმზე აფეთქდა და მძიმედ დაზიანდა.

არაბეთ-ინდოეთის ომებში 1967 წელს არაბებმა პორტ აილითის — წითელ ზღვაში გასასვლელისა და 1973 წელს კი ბაბ-ელ-მანდების სრუტის დაბლოკვა სცადეს, მაგრამ ნაღმების სიძინარის გამო გემმა ბოლომდე ვერ მოიყვანეს.

ისრაელიან ომების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა 1967 წლის ომის შემდეგ სუეცის არხის დახურვა იყო და ალტანტა-ინდოეთის ოკეანის დამაკავშირებელი უმოკლესი საზღვაო ხაზი თითქმის 8 წელს პარალიზებული იყო.

არხის შესასვლელები ეკვიპტელებმა საბჭოთა წარმოების ნაღმებით უსისტემოდ დანადგეს და ომის შემდგომ, 1974-75 წლებში, განადგოეთი სამუშაოების ჩასატარებლად საერთაშორისო ძალების მოწვევა გახდა საჭირო.

ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ნაღმების გამოყენებით პორტების ბლოკირება და საეკსპოზიციონის მოშლა 1971 წელს პაკისტანთან კონფლიქტში სცადეს. პორტ ჩიტაგონგის ნაწილობრივ ბლოკირება მაინც მოხერხდა, რასაც პორტის აკატორიაში 11 საეკსპო გემის აფეთქება-ჩაძირვა მოჰყვა.

იმავე მიზნებისათვის ანალოგიური საშუალებებით ნიკარაგუას „კონტრას“ ქვეყნის მეთაურის დანიელ ორტგას ხელისუფლების დამხობას ცდილობდა.

1984 წლის იანვარ-მარტში „კონტრასის“ მებრძოლებმა წყნარი ოკეანის სანაპიროზე, პორტ კორინტოსსა და პუერტო-სანდნოს, ხოლო ატლანტის ოკეანის სანაპიროზე კი პორტ ბლუფილდის მისასვლელები დანადგეს. სწრაფხელისანი კატარეებისა და

სადენანტო შეგვეულმფრენშიოდ Tripoli-ზე ნაღმის აფეთქების ეფექტი

სარაკეტო კრეისერი
Princeton-ის
დაზიანებული ადგილი

შეუქმდებლობის დახმარებით 75 ნაღმი დაყენდა. ნაღმებს ცილინდრული ფორმა ჰქონდა და 136 კილოგრამ ფეთქებად მასალას შეიცავდა, რომელიც მოქმედებაში მაგნიტურ ან აკუსტიკურ ამფიფოქს მოჰყავდა. მუხტის აფეთქების ძალა პატარა წყალწყვის გემის ან თევზჭემური სეინერის ჩასაძირად საკმარისი იყო, ხოლო დიდი წყალწყვის გემებს მხოლოდ თუ დააზიანებდა.

დანიელ ორტეგას ჩამოვდება არ მოხერხდა, ხოლო ნაღმებზე აფეთქებულ II სახეობით და თევზჭემური გემი დაზიანდა.

ეკონომიკურად ისედაც სუსტი პატარა ქვეყანა დიდად დაზარალდა, ტერიტორიის საზღვაოდან საავტომობილო ტრანსპორტზე გადატანამ დამატებითი ხარჯი მოითხოვა, მაგრამ პორტების ბლოკირება და საზღვაო მიმოსვლის სრულად შეწყობა მანც არ მოხერხდა.

ირან-ერაყის ომში (1980-87 წწ.) ზღვაზე საბრძოლო მოქმედებებში მოწინააღმდეგეთა ამოცანა იყო ერთმანეთის საუკურო ნაოსნობის მოშლა, რაც ისტორიაში „სატანკრო ომის“ სახელით შვედა.

ორივე მხარე სხვადასხვა საშუალებასთან ერთად ნაღმებსაც იყენებდა. გემების კაპიტნები მაქსიმალურად ციფდნენ უსაფრთხო ცურვის რეკომენდაციებს, დანაღმულ რაიონებს ერიდებოდნენ და სამხედრო ზომალდების დაცვით დაცურავდნენ.

ნაღმებმა დიდად ვერ გააძარღვა ომის დროს დაზიანებული 340 ტანკერიდან და გემიდან ნაღმები მხოლოდ 10 მათგანის მიზეზი იყო.

ნაღმზე აფეთქებას არც სამხედრო ზომალდი გადაურჩა. 1988 წლის 14 აპრილს ყურის ცენტრალურ ნაწილში ირანელთა M-08 მოდელის ნაღმის აფეთქებამ ამერიკული სარაკეტო ფრეგატი FFG-58 Samuel B. Roberts-ს დაა-

ზიანა. კორპუსში 5მ რადიუსის ნახერტი განჩა, დაიტბორა სამანქანო განყოფილება, ეკიპაჟიდან კი 10 კაცი დაიჭრა. ხუთსაათიანი ბრძოლის შემდეგ ფრეგატის გადარჩენა მოხერხდა.

მოგვიანებით სპეციალურმა, ნახერად დაძირულმა გემმა დაზიანებული ფრეგატი ამერიკაში გადაიტანა. რემონტი 13 თვეს გაგრძელდა და 89,5 მილიონი დოლარი დაჯდა.

1991 წელს ერაყის დიქტატორი სადამ ჰუსეინი ნაღმების გამოყენებით ამერიკისა და კოალიციის ქვეყნების

იტალიური ნარმოების Manta

გაერთიანებული ფლოტის შეჭრებას შეეცადა. აინფრ-თებერვალში ერაყის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ქუეციის სანაპიროსთან დესანტსაშემში მძიმარულუბებზე სხვადასხვა ტიპის 1300 ნაღმი დააყენეს.

სპარსეთის ყურის ჩრდილოეთ ნაწილში კოალიციის მტრალაივი ძალების ფლაგმანის მოვლენობას ამერიკული საღესანტო შეუქმდებლობით LPH-10 Tripoli ასრულებდა. 1991 წლის 18 თებერვალს, საერაულოდ, ერაყელთა LUGM-145 მოდელის ნაღმის აფეთქებისგან ხომალდი მსუბუქად დაზიანდა.

იმევე დღეს Manta-ს ტიპის ნაღმის აფეთქებამ სარაკეტო კრეისერი CG-59 Princeton-ის სანიშნე ლილი და წამყვანი ხზანა დაუზიანა, რის გამოც ხომალდმა რამდენიმე საათი ცურვის უნარი დაკარგა.

განაღმის ოპერაციებმა ძალების მობოლიზაცია მოითხოვა. არსებული მონაცემებით აშშ-ის, ინგლისის, გერმანიისა და ბელგიის მტრალაივი ხომალდებმა 112 ნაღმი გააუვნებლეს.

ერაყის მომდევნო ომის წინ, 2003 წლის მარტში, ერაყის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა პორტ უმ-ქასარის მისადგომებში და ერაყ-ქუეციის საზღვართან მდინარე ქაურ-აბუ-ალაბის შესართავის დანაღმე მოასწრეს. ივგემოლა სხვა ადგილებს დანაღმაც. კოალიციის ზომალდებმა ქუეციის ჩრდილო საზღვრების ახლოს ერაყელთა ორი ბუქსირი და ბარგა ბორტზე 1300 ნაღმი დააყვეს.

ომის შემდეგ ერაყში იძიეს ნავთობის გადასაზიდ ლიონის კასრებში დაყენებული უამრავი ნაღმი, აგრეთვე ნაღმების დასაყენებლად გამზადებული პატარა ტრანსპორტის რამდენიმე გემი.

ნაღმი, როგორც საზღვაო ბრძოლის

თვითტრანსპორტირებადი ამერიკული ნაღმი Mk67 SLMM

ძლიერი და მოქნილი საშუალება, შეიარაღებაში იხვე რჩება. მარტივი კონსტრუქცია მისი მრავალმხრივად გამოყენების საშუალებას იძლევა. ხილი ფეხქტიანობით ბევრად ძვირფასი ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტას არ ჩამოუკარდება.

ნაღმისათვის დაშვადების დროს მნიშვნელობა არა აქვს. გასული საუკუნის დასაწყისში თუ დღეს დაშვადებულ ნაღმის საბრძოლო მუხტი თვით ვეღლზე თანამედროვე წყალზე და წყალქვეშა ხომალდისთვისაც საშიშია.

ომებიდან შემორჩენილი ნაღმები დიხანს ელიან თავის მსხვერპლს. ამის საუკეთესო მაგალითად შავი ზღვის ფლოტის ხაზაზო ხომალდი „ნოვოროსისკი“ გამოდგება.

1955 წლის 29 ოქტომბერს „ნოვოროსისკი“ სეესტოლოში აფეთქდა და რამდენიმე ასეული მუხლდური იმსხვერპლა. აფეთქება შვირე მსოფლიო იმისდროინდელმა გერმანულმა ნაღმმა გამოიწვია.

იმ სახელმწიფოებისთვის, რომლებსაც სუსტი სამხედრო-საზღვაო ძალები ჰყოთ ან მისი შექმნის საშუალება არა აქვთ, გრძელ საზაპირო ზოლის ნაღმებით დაცვა ერთ-ერთ ვეღლზე იაფ და სახაზურზეელ საშუალებად მიანჩნია. თანამედროვე ნაღმებში გამოყენებულია კომპიუტერები, რომელშიც სამონხნეების საინდენტიფიკაციოდ სხვა დასხვა კლასისა და პრეოქტის ხომალდების წამეკანი ხრანებით წარმოქნილი ხმაურის სიგნალებმა ჩაწერილი.

არის ნაღმი კომბინირებული ამფოქით, რომელიც ერთდროულად რეაგირებს აკუსტიკური, ელექტრომაგნიტური და პიდროინამიკური ვეღის ცვლილებაზე.

სიღველის მიუხედავად ნაღმი მაინც საშიშია

ნაღმების აღჭურვაში შედის: ტრალეებისაგან, მაგნიტომეტრებისაგან თუ პიდროაკუსტიკური საშუალებებისაგან დაცვის საიმელო სისტემები, ტელეარხებით მართვის აპარატურა, სამონხნეების „ქეში-სხვისი“ პრინციპით განმასხვავებელი მოწყობილობა და ა.შ.

შეიარაღებაშია თვითტრანსპორტირებადი ნაღმიც, რომელიც საზაპირო წყალბულ ზოლში ფარვატერების, სამხედრო-საზღვაო ბაზებისა თუ პორტების ფარულ დანაღმისათვის შეიქმნა.

ამერიკული წარმოების ასეთ ნაღმს Mk 67 SLMM წყალქვეშა ნავის სატორპედო აპარატებიდან ისერიან და ის განსაზღვრულ რაიონამდე დამოუკიდებლად მიტურავს. ზღვის ფსკერზე „წყება“ და ჩვეულებრივი ნაღმის ფუნქციას იტენს.

Mk 67-ის ცურვის სიზორე დაახლოებით 8,6 მილია, რაც ტრეიტორიული წვეღების სიდრემში შეღწევისათვის საკმარისია.

საზაპირო წყალბული რაიონების დასაცავად იტალიაში ერთ-ერთი საუკეთესო ნაღმი — MN 103 Manta შეიქმნა. ფართობზე 3-დან 100 მეტრამდე სიდრემებში და განკუთვნილია წყალქვეშა ნავების, პატარა და საშუალო წყალწყევის ხომალდების, სადესანტო კატარღებისა და სხვა ამფოქიური საშუალებების გასანადგურებლად.

აქვს ვადაჭრილი კონუსის ფორმა და მინაბლასტიკის კორპუსი. იწონის 220 კგ-ს და შეიღვეს 130 კგ ტროტილის ეკვივალენტ საბრძოლო მუხტს. ზეზანების ზონა 20-30 მეტრია. მოქმედებაში აკუსტიკური და მაგნიტური სიგნალებით მოდის. აღჭურვილია ტელეპაროვის სისტემებით.

ფოთში დისლოცირებული შავი ზღვის ფლოტის 184-ე საზღვაო ბრეადამ 1992 წელს ფოთიდან 300 საზღვაო ნაღმი გაიტანა და როგორც ამბობენ, ვულევის აზლის, ზღვაში გადაარა.

ახლაც დროადრო ჩნდება ინფორმაცია ძველი ნაღმების პოვის შესახებ. მიმდინარე წლის 31 მარტს სეესტოპოლის მახლობლად პირველი მსოფლიო იმის დროს დაეყენებული 1912 წლის რუსული მოდელისა და შვირე მსოფლიო იმის დროინდელი გაქმანული UMA მოდელის ნაღმი გააყენებლეს. ასეთ დროს საშიში რაიონი იზურება და თუ ნაღმი ტრანსპორტირების საშუალება იმსხვერპლად, გასანადგურებლად სხვა ავგილზე გადაიქვთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ადგობზეუვ ანადგურებენ.

თეიმურ ჩარბენიძე

თაიზის გავანერგვის კლინიკა

თაიზის ალფანგეიმი ძიერუნების საინფორმაციო საზოგადოების -ISHRS- შიხნი

მრავალწლიანი გამოცდილება, ხანძისი, გარანტირებული შედეგები

ფოსტალური მონიტორინგის მართვანი ტრანსლანგუაჟიანი, სპანოლინგოლოგიური ტრენინგები, FOX-პროგრეზი, უანგამისა და უაროების გარუნგება

თაიზის გავანერგვა სონიბილგება 2-3 საათში უმბამენელოდ

გავანერგვა იმის ბუნებრივი ტრენინგის და ან კონია, კონსულტაციური უმბამისა და პრეინგები

მისაბათობი: ძ. თაიზისი, ტაქსიბის ძ. № 27 ტელ: 25-37-39; 37-50-89

www.talizi.ge www.talizi.net www.talizi.com

საზღვაო მარშრუტები

„აკულას“ პროექტის ბალისტიკურაკრემბოინი წყალქვეშა ნავი

გრძელდება რუსული ატომური წყალქვეშა ნავების უტილიზაცია

დასრულდა რუსეთის ჩრდილოეთის ფლოტის 941-ე „აკულას“ პროექტის ბალისტიკურაკრემბოინი ატომური მესამე მძიმე წყალქვეშა კრემბოინის უტილიზაცია.

2008 წლის 4 ივლისს კრემბოინი TK-13 დოკამენტში უტილიზაციისათვის დააყენეს და მიმდინარე წლის მასში კორპუსიდან რეაქტორის ნაკეთობის ამოღების ოპერაცია დასრულდა. ნაკეთობის ბუქსირებით კოლის ნახეარკუნტულზე დროებით შესანახად გადაიტანენ.

გასული საუკუნის 70-იან წლებში საბჭოთა პროექტი „აკულა“ ამერიკული Ohio-ს საპირისპიროდ შეიქმნა, მაგრამ საბჭოთა წყალქვეშა ნავების სიცოცხლე

საკმაოდ ხანმოკლე გამოდგა. 1981-89 წლებში საბჭოთა ჩრდილოეთის ფლოტში სულ 6 ხომალდი მიიღო და 90-იან წლების დასაწყისში რუსეთი-აშშ-ის შეთანხმების შემდეგ სამი მათგანი: TK-202, TK-12 „სიმბირსკი“ და TK-13 ჩამოსწორა და უტილიზაციისათვის სვედოლენისკის ქარხანა „ზენდოქასკ“ გადაეცა. უტილიზაციის ხარჯები აშშ-მა, კანადამ და რუსეთმა ერთობლივად გაიღეს.

მსოფლიოში ყველაზე დიდი „აკულას“ პროექტის წყალქვეშა ნავების სრული წყალქვეშა 50 ათას ტონას აღწევს და ამ მანქანებით ის აუაზშიდ მძიმე კრემბოინი „ამბირალ გორმკოვსკი“ კი აღემატება.

სხვა წყალქვეშა ნავებს: TK-208 „დმიტრი დინსკოის“, TK-17 „არხანგელსკია“ და TK-20 „სვედრსტალს“ გადაეკეთება ან ჩამოსწორა მოელოს.

ძველი ხომალდები ბუნების სამსახურში

ამერიკელი მეცნიერები და სამხედროები განაგრძობენ სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ძველი ხომალდებისა და გემების გამოყენებით მარჯნის ზღვლოზური რიფების შექმნის ექსპერიმენტებს.

27 მაისს რიფის შესაქმნელად ასეულობით ცნობისმოყვარის თვალწინ სამხედრო-საზღვაო ფლოტის გემი USNS General Hoyt S. Vandenberg-ი მექსიკის ყურეში კეი-უესტის მახლობლად სულ რაღაც 2 წუთში 40-45მ სიღრმეზე ჩაძირეს.

General Hoyt S. Vandenberg-ი მეორე მსოფლიო ომის დროს აგებული გემი და სამხედრო ტრანსპორტის დანიშნულებას ასრულებდა. შემდეგ მიღწინააღმდეგარა და 1961 წლის 15 ივლისიდან სამხედრო-საპაირო ძალების განკარგულებაში იყო როგორც ბალისტიკური რაკეტების გამოცდისა და კოსმოსურ ობიექტებზე დაკვირვების გემი.

1983 წელს გემის სამხედრო სამსახური დასრულდა და კარგა ხანს რეზერვში ირიცხებოდა.

ჩაძირამდე Vandenberg-ზე მოსამზადებელი სამუშაოები ჩატარდა და კორპუსი კაბელებს, აზბესტისა და სხვა ეკოლოგიურად საშიში ნივთიერებების შექცეული მასალებისაგან გათავისუფლდა.

17250 ტონა წყალქვეშის გემს მინიმუმ 100 წელიწადში იფხუები და ოქრანის სხვა ცოცხალი ორგანიზმები სრულად ათავისებენ, მანამდე კი ყველაზე ხშირი სტუტები დაფერები იქნებიან. ზღვა ნაშენები წყლის ზედაპირიდან რაღაც 15-20 მეტრით არის დამორებული, ხოლო გემის კაიუტები და სათავსები დაფერების მიზიდვასთან ერთად კეი-უესტის საქალაქო ბუიუტს წელიწადში 6,6 მილიონი დოლარის შემოსავალს მოუტანს.

2006 წლის 17 მაისს ასევე ზღვლოზური მარჯნის რიფის შესაქმნელად ამერიკელებმა კორეისა და ვიეტნამის ობიექტის მონაწილე ავიამზიდი CV-34 Oriskany ფლორიდის სანაპიროსთან 60მ სიღრმეზე ჩაძირეს.

General Hoyt S. Vandenberg ჩაძირვის წინ

არაერთისინდისიერმა თანამშრომელმა ამერიკის ფლოტის თავსატეხი გაუჩინა

ამერიკული კორპორაცია Northrop Grumman-ის სპეციალისტებს დიდი სამუშაო მოელოთ, — 8 ატომურ წყალქვეშა

შა ნავსა და 1 ავიამზიდზე არანაკლებ 10 ათას შედუღების ადგილს შემოწმება უნდა ჩაუტარდეს.

კორპორაციის ერთ-ერთი არაკეთილსინდისიერი თანამშრომელი ხომალდებზე შედუღების ადგილებს არ ამოწმებდა და შედუღების ფლსიფიცირებით იყო დაკავებული.

ეს 14 მაისს გახდა ცნობილი, როცა ამ ინსპექტორმა უფროსს შემოწმების ანგარიში ისე წარუდგინა, რომ სინამდვილეში არაფერი გაუკეთებია. ის კორპორაციაში 2005 წლის ივნისიდან მუშაობდა და ამჟამად სამსახურიდან უკვე დათხოვნილია, მაგრამ მის ვინაობას, ჯერჯერობით, არ ახმაურებენ.

შემოწმება კი მოელის ფლოტის სამსახურში მყოფ Virginia-ს სერიის ატომურ წყალქვეშა ნაუბს: New Mexico-ს, Missouri-ს, California-სა და Mississippi-ს, აგრეთვე მშენებლობის სტადიაში მყოფ სუბმარინებს. შესამოწმებელია ცოტა ხნის წინ ფლოტისათვის გადაცემული უახლესი ატომური ავიამზიდი George H.W. Bush-ი.

ავიამზიდ Vikramiditya-ს მოდერნიზაცია კიდევ გაძვირდა

ინდოეთი ახლო მომავალში დამატებით ფინანსებს გამოუყოფს ავიამზიდ Vikramiditya-სათვის, რომლის გადაკეთებამოდერნიზაცია სვედროდენისკის ქარხანა „სვეპაშიპ“ მიმდინარეობს.

მძიმე ავიამზიდი კრეისერი „ადმირალი გორშკოვი“ (პროექტი 1143.4) ჩრდილოეთის ფლოტის შემადგენლობაში 1987 წელს შევიდა და 1991 წელს მომხდარი ავარიის შემდეგ რემონტზე იმყოფებოდა.

1994 წელს ზომილით ინდოეთი დაინტერესდა და ხანგრძლივი მოლაპარაკებები 2004 წლის 20 იანვარს შუთანხმებამდე ხელმოწერით დასრულდა. ზომილს ინ-

ავიამზიდი „ადმირალი გორშკოვი“

დოეთი უფასოდ მიიღებდა, მაგრამ დაფარავდა მოდერნიზაციას და (974 მილიონი დოლარი) და საავიაციო შეიარაღების (530 მილიონი დოლარი) ხარჯებს.

პირველი გვემბით ინდოეთი ავიამზიდ Vikramiditya-ს 2008 წლის აგვისტოში ჩაიბარებდა, მაგრამ მოდერნიზაციის პროცესში ბევრი ტექნიკური სართულე გაიძინდა. ქარხანა „სვეპაშიპ“ ყოველივეს წყალქვეშა ნაუბს აკვება და ავიამზიდის რემონტი მისთვის სრულიად ახალი მიმართულება იყო, რომლისთვისაც ის მოუშადადებულ ადმოჩნდა.

გრაფიკთან ჩამორჩენა რუსებმა, სარემონტო-მოდერნიზაციის საშუალო არასწორი გათვლით ახსნეს და გასული წლის ნოემბერში ისიც კი თქვეს, რომ ზომილდის საკუთარი ფლოტისათვის დატოვებას აპირებდნენ.

ცოტა ხნის წინ სვედროდენისკში ინდოეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების წარმომადგენელი კონტრადმირალი ნაირ პრემ კუმარი იმყოფებოდა და დე-

ლიმ კიდევ 1 მლრდ დოლარის გამოყოფაზე თანხმობა განაცხადა.

დამატებითი დაფინანსებით მუშათა რაოდენობა 2500-მდე გაიზარდება და მუშაობის ინტენსივობა მოიმატებს. ქარხანა ამ გზით ჩამორჩენის დაძლევისა და ზომილდის ინდოელებისათვის გადაცემას 2012 წლისათვის აპირებს.

ამჟამად ზომილდის მზადყოფნა 50% შეადგენს და მომავალი წლისათვის წყალში ჩაშვება არის განზრახული.

ავიამზიდმა Vikramiditya-მ უნდა შეცვალოს ავიამზიდი Viraat-ი (ყოფილი ინგლისური ავიამზიდი Hermes-ი), რომელიც 1959 წლიდან დაცურავს.

ავიამზიდისათვის უკვე მზად არის საავიაციო ჯგუფი: 16 ავიაგამანდგურებელი მიგ-29კ, 4 სასწრაფო-საბრძოლო მიგ-29კუბ, 8 შეკვლამფრენი Ka-28, 1 — Ka-31 და 3 ინდური წარმოების მრავალმხრივი დაინშნულების შეკვლამფრენი Dhruv-ი.

თეზურ ჩარანიძე

Oriskany უკვე როდის დანიშნულებას ასრულებს

კავკასიური მოვლენების მიმოხილვა

რუსეთი საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიების ინტეგრაციის განაგრძობს

აზერბაიჯანი

აზერბაიჯანელი სამხედრო ექსპერტ უხერი ჯაფაროვის აზრით, კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალების შექმნით რუსეთი ცდილობს წინ აღუდგეს NATO-ს, მაგრამ ეს სასაცილოა. ჯაფაროვის შეფასებით, NATO-ს სამშვიდობო ოპერაციებში საბრძოლო მოქმედებათა წარმოების უზრუნველყოფის გამოცდილება და პრაქტიკა აქვს, ხოლო კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალების სამოქმედო არეალი სწავლებებს არ გასცდება. ყარაბაღთან დაკავშირებით ექსპერტი მიიჩნევს, რომ პრობლემის ძალიან იერი გადწვევების შემთხვევაში აზერბაიჯანს წინ კოლექტიური ოპერატიული რეაგირების ძალები ვერ დაუდგება. ბაქოს აქვს გაეუროსა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების რეზოლუციები თუ უფლებები, სადაც აზერბაიჯანის ტერიტორიული მთლიანობა ყარაბაღთან ერთად არის განხილული.

ჩრდილო კავკასია

● რუსეთის სასაზღვრო სამსახურის უფროსის მოადგილის გენერალ-ლეიტენანტ ნიკოლაი რიბაქინის თქმით, „საქართველო-აფხაზეთისა“ და „საქართველო-ცხინვალის რეგიონის“ საზღვრების კითხვით დასრულებულია რუსეთი 2011 წლისათვის დაასრულებს. რუსი გენერლის აზრით, სასაზღვრო ინფრასტრუქ-

ტურის შექმნა ჩვეული სამუშაოა, რადგან ხალხმა ნორმალურ პირობებში უნდა იცხოვროს და საზღვრის დაცვას სათანადო ტექნიკური საშუალებები ესაჭიროება. რუსეთის სასაზღვრო უწყების ერთ-ერთი ხელმძღვანელის განცხადება მიანიშნებს, რომ მოსკოვი ოკუპირებული ტერიტორიების ანექსიას განაგრძობს.

● 10 თენისს, საღამოს, რუსუბელიკა ჩრდილო ოსეთი-ალანიას სამართალდამცველებმა ქალაქ ბესლანში მცხოვრებები უშუქვეარი ქალბატონის ბინიდან 21 ყუმბარასატყორციანი PNF-26 და PNF-18, 12,7 მმ-იანი ტყვიამურქვევი Ytec -1 და სხვადასხვა კალიბრის ვახუბი ამოიღეს.

● ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის ტერიტორიაზე 29 თენისიდან 6 თენისამდე რუსეთის შეიარაღებული ძალების გენერალური შტაბის უფროსის არმიის გენერლის ნიკოლაი მაკაროვის ხელმძღვანელობით ოპერატიული-სტრატეგიული სწავლება „კავკავ-2009“ ჩატარდება. სწავლებაში მონაწილეობას მიიღებს 8500 სამხედრო, 200-მდე ტანკი, 450 ჯავშანტრანსპორტიორი და 250 სხვადასხვა საარტილერიო სისტემა. დაგეგმილია ტექნიკური სწავლებები 2000 სამხედროს, 80 ტანკის, 100 ჯავშანტრანსპორტიორისა და 100 საარტილერიო სისტემის მონაწილეობით. სწავლებებზე შეფასდება ჯარების საბრძოლო და სამობილიზაციო მზადყოფნა, ჯარების

პრაქტიკული მოქმედებები მდგომარეობის გამწვავების პირობებში კრიზისული სიტუაციის რეჟიმთან შეიარაღებულ კონფლიქტში გადაზრდის დროს. დამუშავდება საარმიო ნაწილების მონაწილეობა საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის უზრუნველყოფაში, ტაქტიკურ რეგლამი საერთო-საჯარისო ბრძოლის წარმოება, კონტრტერიტორიული ოპერაციის ჩატარება, ტერიტორიული და სამოქალაქო თავდაცვის ელემენტები, სხვადასხვა ძალიან სტრუქტურათა ზურგისა და ტექნიკური უზრუნველყოფის ერთიანი სისტემის ამოცანები და სხვ.

კონფლიქტური კავშირები

რუსეთის არმიის სახმელეთო ჯარების სარდლის არმიის გენერლის ვლადიმერ ბოლდინის განცხადებით, ცხინვალის რეგიონს და აფხაზეთში მძიფრავლობით მე-4 და მე-7 სამხედრო ბაზები აბსოლუტურად ბრძოლისუნარიანი შენაერთებია, რომლებსაც ადგილობრივი მოსახლეობის შესაძლო ტერაქტებისაგან და პირდაპირ აგრესიისაგან დაცვა შეუძლიათ. ბაზების პირადი შემადგენლობის მომზადება რუსეთის სახმელეთო ჯარების მუდმივი მზადყოფნის პროგრამის შესაბამისად მიმდინარეობს. სწავლებები ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში ასეულის (ბატარა), ხოლო რუსეთის ტერიტორიაზე კი ბატალიონის დონეზე მიმდინარეობს. მისი თქმით, ცხინვალისა და სოხუმის რეჟიმმა უკვე გამოიყენა მისი ნაკვეთი სასროლეთები, სატანკო დირექტრისების, ტანკდრომებისა და ავტოდრომების მოსაწყობად.

● რუსეთის შეიარაღებული ძალების განმტკიცების უფროსმა, არმიის გენერალმა ნიკოლაი მაკაროვმა საფრანგეთში ლე-პურეუს აფასალონზე განაცხადა, რომ რუსეთის არმიის ქვედანაყოფების რიცხუვნობა ცხინვალის რეგიონსა და აფხაზეთში უნდა შემცირდეს. მისი აზრით, ცხინვალისა და აფხაზეთის შეიარაღებულმა ძალებმა ამოცანების ერთი ნაწილი თავად უნდა გადაწყვიტონ, ხოლო რუსეთის არმია სტაბილიზაციასა და ტერიტორიულ მთლიანობას უზრუნველყოფს.

ჩინეთი სარაკვებო კაბარღების მშენებლობას აბრკებებს

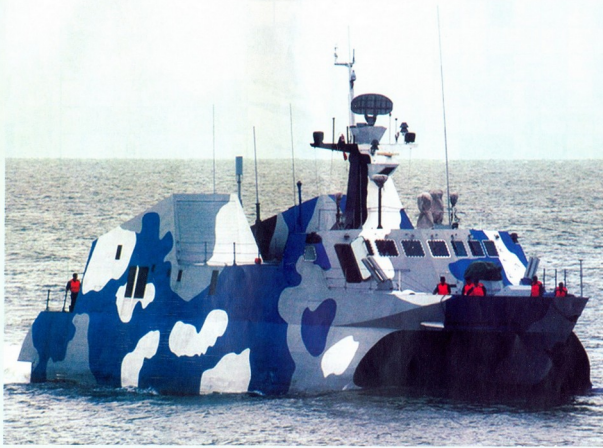
ჩინეთის საზღვრო რეისებულ კის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა 2004-08 წლებში შინაიში მდებარე გემთსამშენებო და ახალი 022-ე პროექტის 20-მდე სარაკვებო კატარღა მიიღო.

პირველად სარაკვებო კატარღებისთვის გამოყენებულა სპეციალური SWATH ფორმის კატამარანის კორპუსი. კატამარანი მაღალ ხიჩარზე ცურვის დროს ნაკლებმდგრადია, ამიტომ კორპუსისთვის სპეციალური ფორმის მიცემა გახდა საჭირო, რომელიც მდგრადობას ძლიერი ღელვის დროსაც კი ინარჩუნებს.

კატარღები „სტელის“ ტექნოლოგიების გამოყენებით აიგო და სრულიად განსხვავებული კამუფლაგი აქვს.

კატარღის წვალწევა 220 ტონას, ხოლო სიგრძე კი 42,6 მეტრს აღწევს. ხიჩარზე 36 კანაბია, ცურვის სიმძორე უკონომური სელით 1800 შილი, ხოლო ეკიპაჟი 12-14 კაცისაგან შედგება.

შეიარაღებაში შედის: 4 ხომალდსაწინააღმდეგო C-803 ტიპის რაკეტა და ექვსლულიანი 30 მმ-იანი AK-630 ტიპის საზენიტო ავტომატი.

ქრისტიანული კვლევა

6

	1		2		3		4
5							
6							
				7			8

9		10		11			
---	--	----	--	----	--	--	--

13							12
----	--	--	--	--	--	--	----

16			17				
----	--	--	----	--	--	--	--

19	20						
----	----	--	--	--	--	--	--

				22		23	24
--	--	--	--	----	--	----	----

25						26	
----	--	--	--	--	--	----	--

27							28
----	--	--	--	--	--	--	----

29							
----	--	--	--	--	--	--	--

				30			
--	--	--	--	----	--	--	--

24

--	--	--	--	--	--	--	--

14	15						
----	----	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

18							
----	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

21							
----	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--

12

თარაზულად

5. ამერიკული ავტომობილი; 6. გერმანული პისტოლეტი, რომლის სახელწოდებაც ლათინურად ნიშნავს — „უშხადე ომისათვის“; 7. საფანტიანი იარაღის ვაზნების მწარმოებელი რუსული ფირმა; 8. ვისივე არ რისამე მოსიბა, ბოლოს მოღება; 9. ესპანური რეკვილეგრი; 10. იაპონური მაფია; 11. ამერიკული საბავო-საპატრულო თვითმფრინავი; 12. გიორგი შენგელაიას ფილმი „... და გოგია“; 13. იტალიური სახეივანო-სარაკეტო კომპლექსი; 21.

კვტერანი ქართველი კალათბურთელი; 24. პირველი რუსი კოსმონავტი; 25. ქალაქი საქართველოში; 26. იტალიის ტელევიზია; 27. ბერძენთა უმამაცესი გმირი, რომელიც მონაწილეობდა ტროას აღებაში; 28. ქრისტიანობისთვის წამებული არაბი; 29. მშველდით ან არბალეტით სატყორცნი; 30. რუმინული სამხედრო თვითმფრინავი.

შეშალად 1. ჩუქნეი პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწე, იქქერიის პრეზიდენტი; 2. გრძელვადიანი საარტილერიო იარაღი; 3. სამწახნაგა პირის მქონე ხანჯალი; 4. ჯაფა, გარჯა; 8. ორკორპუსიანი გემი; 9. იგეეა, რაც პოლეკი; 10. ჩოგბურთის მოღვანი; 11. ორთაბრძოლა რაიმე იარაღით; 12. ალექსანდრე მაკედონელის ცხენი; 15. აშშ-ის საზღვაო-კვეთი ჯარების ავიაბაზა; 17. თავისუფური, არაჩვეულებრივი; 20. ფლორის სარდალი ძე. საბერძენოში; 22. სპორტის სახეობა; 23. პირველი ქართველი ქრისტიანი მეფე; 24. კანადური სამხედრო შვეულმფრენი.

ურნლის წინა ნიშნში გამოქვეყნებული „არსნალორის“ პასუხები: **თარაზულად**: 5. ფერდინანდი; 6. ბომბარდირი; 7. ამონალი; 8. რუხილენცია; 11. მარსი; 13. დრენე; 14. ლასო; 15. გასერი; 16. აზონი; 17. სუანი; 19. გრო; 21. ექსპანსია; 23. კრელი; 24. ვალე; 25. ბრიგადა; 27. ლევი; 28. ბანკი; 29. ჩიგალი. **შეშალად**: 1. რეულომი; 2. რიგარმი; 3. სარდინია; 4. მისისიპი; 8. რაიდერი; 9. იჩიტა; 10. ემელინი; 11. მაჭახელი; 12. სპარინგი; 14. ლახარეტი; 18. სკიბობი; 19. გოზა; 20. ოსეალი; 22. ქნეხეთი; 26. გეკო.

PP-2000

ახალი
კომპაქტური
პისტოლეტ-
ტყვიამფრქვევებით
კრემლის უზოს
იცავენ

თავდაცვის პერსონალური იარაღი რუსულად

ლეტზე უფრო ძლიერი იყო, თუმცა ტრადიციულ პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებზე უფრო კომპაქტური.

მარტივად რომ ეთქვათ, იმ სამხედროს, რომელსაც შტაბით არ ეკუთვნოდა ავტომატური გრძელ-ლულიანი საბრძოლო იარაღი, მთლად დაუცველად რომ არ ეგრძნო თავი, მოუგონეს ახალი ავტომატური ცეცხლსასროლი საშუალება, რომელიც ხელს არ შეუშლიდა ძირითადი საბრძოლო ამოცანის შესრულებაში, საჭიროების შემთხვევაში კი თავის დაცვის საშუალებას მისცემდა მცირე დისტანციაზე.

ასეთი იარაღის ერთ-ერთი პიონერი გერმანული Heckler und Koch-ის PDW-ე 4,6მმ-იანი MP7 გახდა, თუმცა პირველობა, ეფუძნება, მაინც ბელგიურ 5,7მმ-იან P90-ს ეკუთვნის.

მათი მიბაძვით PDW-ს რუსული ვარიანტი ტულის საიარაღო ქარხანაში 2004 წელსაც შექმნეს.

რუსული თედაცვის პერსონალური

დამხმარე ცეცხლსასროლი იარაღით მებრძოლების აღჭურვას აიწვევებინა განმავლობაში ყურადღება ნაკლებად ექცეოდა, მოაფარი იყო არტილერიისტს პაუზიციდან ზუსტად ესროლა, ხოლო ტანკისტს რამდენიმე ათეულტონიანი ჯაგშიანი მონსტრი შეტევებზე დროზე გადაეყვანა, ხოლო მათ ქაშაში პისტოლეტი ექნებოდათ გარკობილი თუ მხარზე ერთმეტრიანი შაშხანა ჩამოკიდებული (არტილერიისტების შემთხვევაში), ეს მცირეზარისი ხოცა იყო.

მაგრამ XX საუკუნის ბოლოს დასაწყისში იარაღის ახალი კლასიფიკაცია — PDW — თედაცვის პერსონალური იარაღი გამოჩნდა, რომელიც პისტო-

pp-2000

იარაღი ПП-2000 დასავლური ანალოგებისგან განსხვავებით ისევ ტრადიციულ 9მმ-ზეა გათვლილი, ოღონდ ეს ვაზნა 9X19მმ ტიპისაა და არა „მკაროვის“ 9X18მმ ტიპის.

9X19მმ ტიპის 7H31 ვაზნების სასროლად მანამდე სპეციალურად შეიქმნა პისტოლეთი ПШ-18, რომელიც თავისი შესაძლებლობებით საკმაოდ მაღლა დგას სხვა რუსულ თანამედროვე პისტოლეტებზე.

ლოგიკურად რუსული PDW-ს კალიბრი ისევე უნდა შეცვლილიყო, როგორც ბელგური P90-ისა (5,7მმ) და გერმანული MP7-ისა (4,6მმ), რომ შემცირებულიყო უკუცემის იმპულსი და შესაბამისად, იარაღის მასა და

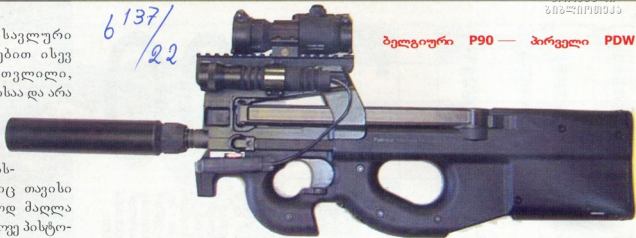
გაბარიტები.

მაგრამ რუსი კონსტრუქტორები სხვა გზით წვიდნენ და ჩათვალეს, რომ მათი ПП-2000-ით ნასროლი 9მმ-იანი ტყვია ეფექტიანი იქნება როგორც ჯაუშანჭილეტის გასახერხებლად, ისე უჯაუშანჭილეტო ადამიანის დასაზიანებლადაც. ითვლება, რომ დასავლური PDW-ების 4,6მმ და 5,7მმ კალიბრის ტყვები კარგად ხერხებენ ჯაუშანჭილეტებს, მაგრამ დაუცველი ადამიანის სხეულზე მოხვედრისას არცთუ ისე დიდი შემანერებილი ეფექტი აქვს.

ПП-2000 ორიგინალური ფორმით გამოირჩევა, თუმცა შედარებით მარ-

ტივი კონსტრუქციისაა. მისი ავტომატიკა აგებულია თავისუფალი საკეტის მოძრაობაზე. ისერის დახურული საკეტიდან, საცემ-სახლეუტი შექანისში ჩაზნახიანია. პისტოლეტ-ტყვიამფრქვე-

6137/22

ბელგური P90 — პირველი PDW

გერმანული MP7

ვის კორპუსი გამძლე პლასტიკისგანაა დამზადებული. საკეტის წინა ნაწილი ღულის ზემოთ ღიადაა განთავსებული. საკეტის გადამტეხი სახელეულის მოტრიალება მარცხნივაც და მარჯვნივაც შეიძლება, რაც ძალზე ორიგინალური გადაწყვეტილებაა.

ПП-2000 ორიგინალური კიდევ იმთავითვე არის, რომ სათადარიგო სუაზენ კოლოფი უკან უკეთდება და კონდახის როლს თამაშობს. ეს კონსტრუქცია დაპატენტებულია, მაგრამ რამდენად მოხერხებულია ავტომატური ჯერით მსროლელისთვის, მხელი სათქმელია.

ПП-2000-ს პირველ ვარიანტში კონდახის მაგივრობას სათადარიგო სუაზენ კოლოფი სწევდა

ჩაბი დოსი: **ПП-2000** გათვლილია 9X1988 კალიბრის რუსულ ვაზნებზე, თუმცა სპეციალური შეკვეთის შემთხვევაში 9X1988 Luger/Para ტიპის დასავლურ კალიბრზე გათვლილსაც გამოუშვებენ.

იარაღის მასა 1,4 კგ-მდეა. გაშლილი კონდახით სიგრძე 582 მმ-ს შეადგენს, კონდახის დაკეცივის შემდეგ კი 340 მმ-მდე მცირდება. სროლის ტემპი წუთში 600 გასროლამდე აღწევს. მჭიდო ორი სახისაა — 20 და 30 ვაზნაზეა გათვლილი.

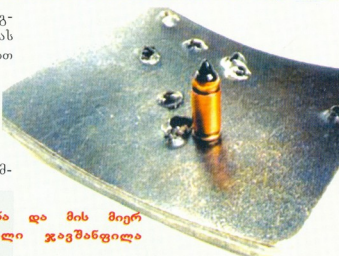
ПП-2000-ი ოპტიკური სამიზნით და ტაქტიკური ფარით

უტყობა, ამითაც იყო განპირობებული, რომ **ПП-2000-ის** მოდერნიზებულ ვარიანტში სათადარიგო სავაზნე კოლოფის ნაცვლად იარაღის პოლის დასაკეცი ნამდვილი კონდახი დააყენეს.

სროლის ეფექტიანი მანძილი 100მ-ითაა განსაზღვრული, მაგრამ ძნელი დასაჯერებელია, რომ 9X198მ-იანი ძლიერი ვაზნის გამოყენებისას წარმოქმნილი უკუცემის მნიშვნელოვანი იმ-

პულსი და იარაღის მცირე მასა (1,4 კგ-მდე) კარგ მსროლელსაც საშუალებას მისცემს 100მ-ში ავტომატური ჯვრით მიზანი ზუსტად დააზიანოს.

პრინციპში **PDW** კლასის იარაღის ამ სისორეზე სროლამ არც უნდა მოუწიოს, რადგან ის თავდაცვის ინდივიდუალური იარაღია და, ძირითადად, 5-15მ რადიუსში გამოიყენება.

7M31 ტიპის ვაზნა და მის მიერ გახვრეტილი ჯავშანფილა

ჩვენი აზრით, **ПП-2000-ში** ყველაზე სანტერუსო არა მისი ორიგინალური დიზაინია, არამედ **7H21** და **7H31** ტიპის გაძლიერებული სიმძლავრის ვაზნებია, რომელთა ტყვიები ახლო მანძილზე ჯავშანფილტების უმეტესობას ხვრეტს და შეუჯავშნავ მანქანებში მსხლიმბესაც აზიანებს.

ირაკლი ალადაშვილი

ПП-2000

